[illegible]

قلیل اندک یسیر اندک حساب شمار

ف آز ف پاشناقه

قطاب جبه سرادیل ازار خف موزه

ف تمانه ف ادوک

ف یلیقه

عتاد ساز زه جبریل زمام مهار

ف بورونلوق ف

ف یول اسبابی ف کوبروک

مدینه بلد مصر شهر سور ربض

ف شهر بیناسی ف برنام

چنانکه معرکه لشکرگه است حصن حصار

ف قلعه ف اوردوش یری

صحیفه نامه قلم خامه دان سکین کارد

ف قلم ف بچاق

ف خط

خیاط مخیط سوزن جیو خرت سم سوفار

ف اینه گوزی

لبیب عاقل غمر غبی غافل کول

ف عقلی ف عقلسز

شفیق دادر رد رفیق صاحب یار

فا قرداش فا یولداش

حدیقه باغ خشب چوب خوخ شفتالو

فا بزلم فا اغاج فا بزلم

سفرجل آبی تفاح سیب رمان نار

فا ایوه فا الما فا بزلم نار

عقار قهوه راح مدام قرقف می

فا شراب

کمی دلاور فارس سوار صید شکار

فا بهادر فا آطلو فا آو

احد یکی عشر ده مائه صد اثنان دو

فا بر فا اون فا یوز فا ایکی

ثلاثه سه بود خمسه پنج اربعه است چهار

فا اوچ فا بش فا دورت

ولیک سته سبعه ثمانیه تسعه

شش است هفت دکر هشت نه چو الف هزار

فا التی فا یدی فا سکز فا طقوز فا بیک

چو بیست

چو بیست عشرین دان بعد ازان ثلاثین سی

فا یکرمی فا اوتوز

چو اربعین چهل پنجهش تو خمسین دار

فا قرق فا اللی

چو شصت ستین هفتاد بار سبعین است

فا التمش فا یتمش

دکر ثمانین تسعین نود الایت مدار

فا سکسان فا طقسان

غرب بید است صنوبر خلاف ناجو بید

فا التکغو فا صوبر فا بوت

چو نخل خرما فرصاد توت دلب چنار

فا بزلم فا توت فا بزلم

نمد لباده بود مال بر نهاده لبد

فا کچه فا قویولغان مال

پلاس جلس درخت نهین آب عقار

فا کلیم اغاج فا صو

شمامه عطر بود و بوی بویا خوش

ف انیس ف بز نشیشه

بمه قصر تو ماه و ردرا گلاب شمار

ف گل سوی

ورق چه برگ درخت است غصن شاخ درخت

ف اغاچینک لگی ف اغاچینک بوداغی

بیراغی

جو دوچه نیج درخت غشام اسغیدار

ف اغاچینک کوکی ف بز هم اسپدار

جو اثل شوره گز شوک خار سیدر گنار

ف یلغین ف تیکن ف قوجاق قیراق

تصافح است گرفتن کنار رحم و گنار

جو دیت یکدیگر

ف بیری بیرنینک الینه توتماقه

تعانق است گرفتن کنار رحم گنار

ف قوچالاشمق ف بز هم

رخیص

رخیص شسته دنس شوخگین بری بجرام

ف یولغان ف کیرلی ف گناه سز

ذلول رام وسن خفته یقظ بیدار

ف یاتغان ف اویاغ

ف یوله کلمک

عوان ثیبه کالم عرض شوهر دویست

ف ادول خاتون ف ارسوان خاتون

قرام پرده باریک سوق دان بازار

ف اینجکه پرده ف بز هم بازار

مراح جای شتر مه بنجی است جای غنم

ف تیوه یاتغی ف قویون یاتغی

کناس جای آهو و جار جای گفتار

ف کیک بری ف سرتلان یاتغی

قضیم دان جو خر معلف آری آخر

ف ارفه الیکوجی ف بز هم آخر

علیفه توبره نشوار جرها چه خوار

بطین بزرگ شکم باشد جبین فربه

بشیر مژده دهنده حمیر جمع حمار

بدانکه فستق اجاص پسته الو است

فقاع شربت بر گندم زمین افگار

فتاحه حکم حفی خبیر آگاه است

مداد حبر سیاهی بشیر دان بسیار

سعیر آتش افروخته شهیق آواز خر

نذیر

نذیر بیم دهنده اثیم شریر بدکار

ذراع گز بود شین عیب هم اندوه

دراهم است همین تنکه اشرفی دینار

چو حبل بار شکم سقط گوشت پاره بود

که نحت قرص تراشیدن نجس مردار

فرج کشاده برد ژاله هرم پیری

که قبر گور میت مرده تارة دان یکبار

چو جسم سخت تن لصوق چسبیدن

که حفص قبیله امت عصبه جوق خط فرقه

عقور کلب گزنده حمل شتر باشد

چنانکه ابیم خشن اضرم ابت اشجع

فصیل بچه داشتر عقار گندم زار

که حفص بیست لثه نه هیچ کس روز

جبیره لثه ریش نعم بلی آری

یکی دست راست دگر چپ همین

القطعة الاخری

بریزد رصدف

اجتناب

بریزد در صدف خاطر ایی عنبر پرور

ز بحر مجتث دلکش سفینهای گهر

فعلن

مفاعلن فعلاتن مفاعلن

بخوان ز بعد وی این قطعهٔ نصاب از بر

قریب رکن حمیم است خویش این بسر

ولید طفل بچه ام والده ما

رحم قرابت زهدان بود ختن داماد

چنانکه صهر خسر والد اب است پدر

زکی است پاک حفی مهربان خفی پنهان

جلی پدید نبی رسول پیغمبر

ایکی نفس ... ویلدوز

ملک فرشته فلک چرخ مشتری برجیس
فا برهم ف چرخ فلک

شهاب کوکب دری نجم چه اختر ختن
یولدوز یولدوز

فلق سفیده شفق روشنی اول
فا تانک شفقی
اول اخشام

ربیبه دختر زن بنت ابنه دان دختر
ف خاتون قیزی

حمل بره بقره ثور گاو عجل بچش
ف طانه
قوزی
بسیغر

فرهاده زهره طحال کبد سپر جگر
ف اود ف دالق ف بغر بسط

بعید دور ابس امام پیش
ف ایراق ف سونک ف اونک

میانه وسط میان تحت زیر فوق زبر
فا آره لیق اورته ف اسناق ف یوقار

علاقة سنداه

6

علاقه سندان فطیس پتک منفخ دم
ف صندال ف کوردک

قدوم منحت تیشه حصین فاس تبر
ف چکج
ف بزیلم
ف برنجم ابلته
تیشه

سوار دست برنجین جو پای زاغنال
فا قوبلزکی
ایاق بورنجی
خلخال ایاق

وشاح عقد حمایل رعاث تاج افسر
ف تومار
ف برتاج

بدی نخستین ثانی دوم اخیر پسین
ف نسونکی
ف اولغی
ف ایکنچی

نقیض اولی اخری آخر است دیگر
ف بینه
اول اخنچی

قمیص کورته یلمق قبا ریط رکوک
ف کوینک
ف قونبان تونی
ف برانجاک

نصیف همچو خمار است مقنعه معجر
ق لچک

اجاج تلخ تفه بیمزه است مالح شور
ق اچی — مزابسز — ق شور

فرات عذب زبیب اصف مویز کبر
ق سوجی سو — اوزوم کولی

شراره خدره بود مارج شواظ لهب
اوچقون

زبانه فحم چه انگشت رماد خاکستر
ق پالین — کومور — ق کول

عجین خمیر دقیق آرد نخال سبوس
ق بز ایلم — ادن — کفک

ادام نان خورش قند شکر است شکر
ق بز ایلم — ق بز ایلم

جزام تنگ شفره یار دم لجام لگام
ق قوشغون — ق اویان

عنان دوال وی منطق نطاق کمر کمر
جلاو

رکاز کنز

71

قال النبی علیه السلام
اذا بال احدکم
فلیبرئ تنزا یطلب برم

رکاز کنز بود گنج صیرفی صراف
ق بز ایلم — الغوجی

ستوقه سیتله حداد تیغ آهنگر
ق تموجی — ق اوج قنه

جوز بره پاره آهن چو خطرقه خاسک
ق بزنگه تمور — ق تیجکوج

ولیک دکه دکان رئیس دان سرور
ق بز ایلم — ق بیر کرده

شفا جرف لب وادی هار افتاده
ق چای قرابسی — ق یقلغان

مجره کاه کشان خط استوار محور
ق آسمان ایول — ق محکم خط

چو کلیه گرده هم ابدان مثانه بود
ق کوکیه — ق قوق

برادر است اخ اخت را بگو خواهر
ق ارکاکرنداش — عیال

بهم رسیده زن شد جماع وطی بضع
ق ارخاتون بیره بیتشمک

چو اثم حوب گناه است مرط دان چادر

نو است حادث و دان شیخ پیر سال خورده بود

عز بزرگی عظمت مجد بزرگی ای سرور

حشیش نام گیاه است حلب دوشیدن

درن وسخ دنس این چرک صنعت است هنر

القطعه

ایا که چشم شوخت از بستی دل جانم ربود

بر زبانم نیست جز ذکر لبت گفت و شنود

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

چو نکته دانستی که این بحر رمل شد گوی زود

فرخ فروج است جوجه بیضه تخم مرغ خود

چون عنب انگور تین انجیر کمثری امرود

اصفر فاقع

اصفر فاقع چو زرد است احمر و قانی است سرخ

هست اخضر سبز واضح روشن ازرق کبود

جندل صخر حجر چون جلمد جلمود سنگ

هست حصبا سنگ ریزه ماء وادی آب رود

جود فیض جود بخشش جوده نیکی جوده نیک

وعظ میثاق و تحیت پند پیمان درود

غبن در زر زیان است غبن در رای بها

چون غنا دان بی نیازی نغمه خوانی سرود آهنگ

ظئر دایه حی زنده دبس دوشاب

تُوم سیر جُلجلان گشنیز چون حِمّص نخود

ف بورچاق — ف گشنیز اوتی — نخود

رازیانج بادیان مُشک بوی با خوش اذخر

ف بادیان اریسی — ف خوش ایسیا

نشر شتّی را پراکنده شمر مجموع گرد

ف جا شان

هاویه دان جهنّم دوزخ غسّاق ریم

ف ایرینک

دوده گرم دخ نحّاس است دخان نجم دود

ف تتوج — ف قورجوق — ف توتون

تاجران سالار بازرگان فاجر نابکار

ف بازرگار — ف فاسق

صاعد آنکه دیگر بالا میرود هابط فرود

ف یوقاری چیقوجی — ف اشاغی انجی

فول باشد باقلا ذرّه ارزن سُلت جو

ف لوبیه — ف داری — ف اربه

بس عدس دان وانجه ماش است هیدی نخود

ف برزاهم — ف بول بشجی

حور غلمان

حور غلمان دختر است هم پسر اندر بهشت

ف بهشت قزلاری — اوغلانلار

دان جنان باغ بهشت جاودان باشد خلود

هر که طوف کعبه کرد او حاجی حجّاج شد

هر کیم کعبه طواف قیلدی او حاجی حجاج دیرلار

لبس پوشیدن سدی لحمه میدان تار و پود

ف گیمک — اریشی ارغاج

بیعه دیگر کنیسه مسجد این دو گروه

ف بو ایکیسی اجت مسجدلار

امّت عیسی موسی دان نصاری یهود

عیسی امتی موسی امتی

راقی افسون زهر سم دان آزمودن تجربه

ف دعا اوقوجی — ف بسمق

هم بحج نطق لغت برخوان گواه آمد شهود

ف بورنی — ف گواه

توتیا اثمد بصر چشم است اوجاع است درد

ف توتیا — ف گوز — ف بزنالم

دمع باشک آب چشم دهر را دنیا نمود

چو دل بپردهٔ عشاق برکشد آهنگ

بسحر مجتث برخوان غزل بنغمهٔ چنگ

قطعه

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

بگوی تا شودت عقل دانش فرهنگ

سعال سرفه سرعت شتاب لبث درنگ

قصیر کوته واسع فراخ ضیق تنگ

هلال ماه نو است قمر مه قمرا

شعاع او زهر صبح چه شکوفه زنگ

الشیخ شکسته سر لحیه ریش اقرع کل

اشل

اشل اقطع بریده دست دان اعرج لنگ

قتیل کشته عظم استخوان ضبع کفتار

چو فهد دب نمر یوزدان خرس پلنگ

غراب زاغ هزار است عندلیب کعیب

ولی حباره کرکی کبوتر است کلنگ

قصب نی آمد طرفه گز یراغ نخر وق

چنانکه ثعبان تمساح اژدها نهنگ

فقاهه دانش کافی بسند طبع منش

ذلیل خوار عزیز ارجمند قصد آهنگ

حمی قرنفل تره روضه غزار شناس
ف بیطاقت لیف ف او تکه بر

وطر چه حاجت صلح آشتی خصومت جنگ
ف حاجت ف بر اتشق ف اورشن

زکی است زیرک نحریر حبر دانشمند
ف عاقل کشیه ف داناکشی

ادیب را ادب آموز دان ادب فرهنگ
ف ادب بلی ف ادب

سویق پشت جشیش جریش بلغور است
ف تلخان ف بوغدای کوجه

جشیب طعام درشت است جوک بوینک
ف ایرنکلی طعام ف بوریه

قفار نان تهی فوج حزب ثله گروه
ف قورو اتمک ف بر بولک

سبات خواب شقر فوه لاله رودنگ
ف او یقو ف لاله ف قزیل

جو طاب طیب یثرب مدینه ام القری
ف بر نام مدینه

جو بکه مکه

جو بکه مکه شناس صفا مروه دو سنگ
ف بر نام مکه ف ایکی تاش

جدید حظ قشیب بدیع تازه نو
ف ینکی

شریجه حجبیه کمان مقاتله جنگ
ف یای ف جنک

قسامه پنجه سوگند دان هنید صد است
ف آلی کشینک یمینلری ف یوز دوه

ولی نشتر مقناطیس دان تو نوعی سنگ
ف بر نوع تاش

رجیم رانده رهیم استخوان پوسیده
ف قوغلنمش ف چوریمش یومشق

دمامه زشت دمیم است بنج قنب بنگ
ف بدرو ف بر نام بنگ

القطعة الاخرى

ز شرم رخت لاله را داغ بر دل
ز رشک قدت سرو را پای در گل
فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُولُنْ فَعُول
تقاضا به این وزن کردید حاصل
تراب است رغام ثرا خاک طین گل
فا توپراق فا لای
وطن جایگه کوم رز ربع منزل
فا وطن فا تاک فا برهم
ده اسبند در تاختن هر یکی را
اون اطی چاپقالیقده هر برینک
بترتیب نامی است روشن نه مشکل
ترتیب برله آدی روشن دو مشکل ایماس
مجلی مصلی مسلی و تالی
١ ٢ ٣ ٤
جوهر تاج

جوهر تاج عاطف حظی مؤمل
لطیم سکیت ادب حاجت عرفا خوی
فا حاجت فا دره
فؤاد است قلب جنان حشا دل
فا کونکل
بدین ده دو دیگر الحاق کن تو
بو اون غه ینه ایکی قوشسن
یکی هست قاشور دیگر جه فسکل
بیری قاشور ینه بیری فسکل
غبوق است رشکین دلو ضد شش
فا غیرتلی فا بیغیرت
اسیف است غمگین نخیف است بیدل
فا قیغولی فا کونکلسیز
لبن خشت خام است آجر چه پخته
فا خام کرپیچ فا بشقان کرپیچ
عسر ضد آسان عویص است مشکل
عویص
ضد آسان عکسی

حسان اسب نهادان عراب است تازی
فارکاک آط ف بز عربی آت

حرون اسب توسن نهی مرد عاقل
ف بیرج آت فا عاقل کشی

توصف ها چو عوجا کمان دان دگر
فا بایی

جلنغان بدرک

مرزگی شمها همچو مذبوح بسمل
بسمل الله تماغی جالنغان بیل

رمکها و بان حجرهم خیل اینبان
فا بیطل ف بر بولک آت

بود مهرها کره شترها بجه قرمل
فا کرة ف تیوه باله سی

ابل اشتران و نیب شم مشفر
ف تیوه لار ف یونک

لب اشترها ساروان است خاتل
فا ساروان ف تیوه لبی

غنم کوسفندان نقد خرد انها
ف قو یونلار ف کیچی قویا

بهیمه نعم

۱۳

بهیمه نعم سال آینده قابل
ف تورت ایاقلی ف کلن یل

القطعة الاخری

ایا عارضت رشک خورشید ماه
کرت در تقارب شود اشتباه

فعولن فعولن فعولن فعول

بخوان خوش در ین وزنها صبحگاه

ثمرها میوه حب دانه تبع گاه
ف میوه فا دانه فا بیاما نه

طریق سبیل صراط است راه
ف یول

صبا کودک شیخ خواجه نفس
ف یاش اوغلان ف قری کشی

دم جند جیش است عسکر سپاه
ف بز نفس دم ف لشکر

غد امس عکس فردا دی
فا ارته ف تونکون

جواب بیض سفید است اسود سیاه

ف آق ف قره

ذنوب است غرب است سجل است دلو

خاقوا

رکی است بئر قلیب است چاه

فا قویو

حجی احجا است عقل نهیه خرد

فا عقل

خطا جرم ذنب است عصیان گناه

فا گناه

حطب هیزم است ضرام حصب

فا اودون

فرد ذینه عشب کلا دان گیاه

فا اوت

غدو مسا بامداد است شب

فا ارته فا گیجه

عشا وقت خفتن قلنسو کلاه

فا نماز خفتن فا بورک

مناص مفر جای بگریختن

معاذ حجی ملاذ است ملجا پناه

فا ارقه

حکم داور

[illegible]

فی حکم ایدن جایه

حکم داور محکمه جای او

فا حکم قیلنوجی

ولی بینه همچو شاهد گواه

فا برنام

ذهاب مجی رفتن آمدن

فا گلمک فا کیتمک

سیاحت بگشتن سباحت شنا

فی یوزمک فی گزمک

غرض خواسته طارق تالوش

فا ایستیالان ...... دارا

نوبش باکهن [illegible] فاسد تباه

فی بوزولان فا اسکی فا کهنه

فعیله حلیله ضعینه زن

زن بعل شوهر دهیه کلاه

فا قاتون فا ار فی تلفک

امام است والی حکوم ملوک

که سلطان خاقان بود پادشاه

فی برنام

القطعة الاخرى

مه نو زدن آفتاب لقا

ورنه بحر خفیف جست ازما

بوکلک

فاعلاتن مفاعلن فعلن

گفتم این است دان خوان بجلا

ف بزدن

من عن الی حتی تا

ف برهم

این کو کیف چون ام اذ با

ف نیرده ف نجوک ف یا

فی در است علی بر کم چند

الندان ف اوزره ف نجه

نحنا اتنا انا ما

ف بزلار

انا چون انتی انی من ماجه چیست من که مع با

ف بزهم ف نه در ف بیلم

انتم کم شما ذا این مرد انت تو انت زن ولی تنها

ف سزلار ف بو کشی ف سن ارکک ف سن خاتون

ف پس

ف پس قبل پیش بعد پس

ف قیره ف ایلرو ف الدان صوکره

لم نه لا مر الینا ما را

اینک اوجون ف منکا ف بزلارکا

صه مکو مه مکن دع درمان

ف ایتمه ف ایتمه ف قوی

لم لما نه هلم بیا

ف یوق ف کل

ان لو گر هتی کی لانه ایتما همچو حیثما هر جا

ف اکر ف قچانکه ف یوق ف هر قانده

ذی هذی هذه این زن مرد ذا او ذو هست با هذا الی عدد

ف بو خاتون ارکک بولانده هذا دیرلر

تلک آن زن جو ذلک آن مرد ثم آنجا هنا اینجا

ف اول خاتون ف اول ار ف انده ف مونده

غیر جز قط هرگز ایضا نیز رب بسا رب بسا

ف اوزکه ف هرگز ف شو ندخی ف چوقلار

منذ مذ از زمان بازه است دو ربا داست معنی حاشا

ف اول زماندن بارو حاشا معنی ابراقدر

آهنگ بحر خوش

مهلا آهسته باش لحن خوش   قلّ اندک است بخ نیکا

عصف قرظ است مازو برنج   هست طاحونه آسیا رحا

کور اعمی بکوی یابس خشک   خالی پو بود خلا ملا

ملج دم است کفتن لد خوب   دانکه حقا است معنی کلا

زهی بپای تو خوبان نهاده روی نیاز

قد چو سرو تو عشاق راست دراز

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

بگوی مجتث برخوان تو در مقام حجاز

رجا امید گران است سوغ حل جواز

ردای نصفت عدل صوت جرس آواز

حضیض فابو غور است جبل و ...

یفاع ربوه

یفاع ربوه تل است نجد هضبه فراز

طعام خوردنی فجل ترب ملح نمک

ارز کرنج مرق شوربا قلوه لاقاز

قصید مغز سطبر است زار لاغر تنک

قد بد قاق سمین فربه طویل دراز

مخیض دوغ لبن شیر کره ...

کراع پاچه جبن شیر بصل پیاز

سمید درمکه نان سفید خل سرکه

رغیف گرده بلا است ابتدا آغاز

قطیع دان رمه جدی عناق بزغاله
فا سورو فا اوغلاق

چنانکه معز بز ضان میش تیس نهاز
فا اچکو فا قوی فا تکه

ابو الملیح چکاوک و نهایت قبره نام
فا جلکک فا تورغای

چو نسر کرکس چون صقر چرغ باز باز
فا قرتجره فا بزلم

صغیر خورد حباری شواط مخلب چنگ
فا کیجک فا توغدری فا جنک

حدید تیز مسن چه فسان مقطع کاز
فا بیتی فا بلو فا جیجی

تکرع آن است وضو للست نیت عزم
فا طهارت

بنیت قبله کعبه است چون صلوة نماز
فا بزلم

عطاس عطسه عجف لاغری جذام خوره
فا اکسرمق فا آرزیلق فا املک

جبان هاع

جبان هاع هدان بیدل تسحب ناز
فا یورکسیز فا ناز

علانیه علن جهر آشکاره بود
فا بللم

ضمیر فکر چه اندیشه سر نهجو راز
فا فکر فا راز

اکیل همخوره همکاسه سمی همنام
فا ادش فا بیلا اکوجی

رفیق یار موافق عشیر همساز
فا یار موافق فا بیوزیر بولمق

کلیم همسخن است حریف هم بیشه
فا سوزلاشکوجی فا بیشه

قرین ندیم بود همدم شریک انباز
فا شریک فا همدم

جنازه مرده بخت اشتر است دو کوهان
فا اولوک فا بوغره آبراد ورکوج

غراب ناقه عیس اشتر است هر جل جهاز
فا دوه فا هیکون

٢،١

چو زیبت ساو غنج زینون شجیر کنجاره
ف زیتون یاغی ف کنجاره

حرام زاده زنیم است عیب گو هماز
ف حرامزاده ف غیب دیکوجی

خطیه و زر گناه فراش بستر خواب
ف بزهم ف اوقو توشکی

حرام مغز نخاع ملی زبان دراز
ف یولوق ف کوب دقت

زنیم سیزدهمی نیز هم بدی بیشرم
ف ادیاتسز

رسیل همره بعله زن نجی نامبر ازز
ف یولداش ف خاتون ف بزهم

ای قدت سرو خرامان وی رخت ماه تمام

بیا ز دریا رمل بار دکر بسیر مقام

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

همچو بلبل بعد ازان این قطعه سر خوان صبح و شام

قرام

قرام غطریف جلاجل سید رئیس همام

مهتر بهست دست صبل رشتی جبیر آهم نام
ف ابلا دلوسی ف قوله یوقاری ف نمرته ف ادا

عقوه ساحت اذر کار قول گفت فعل کرد
ف اوی بینکی میدان ف ایش ف اینمق ف قیلدی

جنب پهلو جار همسایه نگهبان سطح بام
ف یانا یانش ف قونکشی ف بکجی ف اوجکی

لون رنگ ریح بوی باد غیم غین میغ
ف بویا ف ییل ف بولوت

نوم خواب مشی رفتن بعد دوری خطوه گام
ف اوقو ف یورومک ف ایراقلق ف آدیم

زبده مسکه دهن سه دغن قطره پنبه صوف پشم
ف یاغ ف بیابردیاغی ف یاموق ف یونکی

کوز کوزه قصعه کاسه قدر دیک کاس جام
ف او قوره ف قازن ف برنائم جام

لفت شلغم بقل تره زرع کشت ریع دخل
ف شلغم ف تره ف اکین ف حاصل

کدس خرمن خرمن خزنه دسته صعب آنف تیز راغم

لغز سخن خرمن دیدان ظفر ناخن جلد پوست

خندریس جوف اندرون ضیق خنک تنگ کام بود

آدمی انسی انسان مردم جنی پری

اجر مزد رشوه پاره غرم تاوان دین وام

سقم بیماری صحت تندرستی تیر کبیر

قیح دم ریم است جون القلس فی الیتی خام

اصبع انگشت است لیک ابهام انگشت مهست

باز سبابه است وسطی بنصر خنصر تمام

بگو یا بر ماو دارت بد صوت اکحل

اکحل قیفال ابطی اسلم باسلیق

فصد ازین رگها کنند مرد حجامت والسلام

عام حول حجه سال اسبوع هفته

سبت شنبه جمعه آدینه حباله پای دام

حین ایان اباد وقت جدیدان روز شب

غدوه بکره بامداد فجر مغرب صبح شام

جون احد یکشنبه اثنین ثلاثه اربعا

هست دوشنبه سه شنبه چهارشنبه والسلام

روز پنجشنبه بود یوم الخمیس و لباب

صاحب عقل بر ید ش بیک تاریکی ظلام

پنجشنبه شد خمیس غره اولهای ماه

فا بر هم ... فا آینک اوّلی

منتصف شد نیم ماه سلخ آخر شد تمام

فا یاریم آیی فا آیی آخری

زهی جمال تو امروز به ز دی و پریر

چرا خدنگ تو آمد پدید بسینه دلیر

زمان بر زمان

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

بگوی مجتث مخبون ز شعرهم بر در زیر

مبارز بطل باسل شجاع دلیر

شغیر ضبره کتان جوالست چاشش ز غیر

فا اریه ... رحاش

غضنفر اسد لیث حارث دلهاث

هزبر قسوره حیدر است ضیغم شیر

فا یولبارس

رقاد هجعت

رقاد هجعت خفتن سهاد بیخوابی

فا اویقوسیزلیق

بذول باذل مانح سخی و شبعان سیر

فا باغشلق فا جومرد فا طوق

عوج کجی جهرة یکباره امت بلند

فا بر ناکاه فا اکرلیک فا اوت بسز قاع بیابان

خبا نرم اخاذه غدیر قاع کویر

فا بوراق فا تقر دبر کول اتره

سمه نشانه کی داغ دان دیک خروس

فا بزنام فا بزنام فا خروز

حساب عد شمردن بویش است حریر

فا صانمق فا ایپک

گل غنچه را شرم دهنت در سخن است

ازگرد رهت دامن گل پر عطر است

مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع

این بحر رباعی است خرد در فکر است

بصم عتبه رتبه چهارم فطر است

اینها چیست همه فرجهای شبر است

بولار همه قریش ارا ایسه جایی دور

الماس قلم تراش حلماس قلم

ابو بکر لیک ... بهم

القاس مداد نام جنس حبر است

... سیاهی

القطعه

ای ماه رخ خرگهی مجنشه

ملک دل من تراشه یک قلمه

مفعول مفاعلن مفاعیلن فعل

این بحر هزج دان بجوان بالغه

نه جفت نبی

نه جفت نبی که پاک بودند همه

توقوز خاتونی پیغمبرنینگ پاک دورلار همه لاری

بد عایشه خدیجه محترمه

با ام حبیبه حفصه بود زینب

میمونه صفیه سوده ام سلمه

در سینه دلت چو خاره اندر سیم است

از تیغ جفاهای تو دل دو نیم است

مفعول مفاعلن مفاعیلن فعل

این بحر رباعی است چنین تعلیم است

فرزند نبی قاسم ابراهیم است

فرزندلری پیغمبرنینگ

پس طیب طاهر از پس تعظیم است

با فاطمه رقیه ام کلثوم

زینب شمر او ترا اسم تعلیم است
تمام

ای درد هوا غم تو درمان / از بهر تو دل اسیر حرمان

مفعول مفاعلن فعولن / بحر هزج این بود یقین دان

ده یار بهشتی اند قطعی / بوبکر عمر علی عثمان

طلحه است زبیر بو عبیده / سعد است سعید عبد الرحمن

القطعة الاخرى

ای گل از شرم عارضت در خوی / بوده مستی ز چشم شوخ تو می

فاعلاتن مفاعلن فعلن / گو به بحر خفیف خوان پی وی

مفتیان صحابه ده بودند / عایشه آنکه یاد زده است کوی
مفتیلر صحابه نک اون در بار / عایشه برلا اون بر دور

خلفا معاذ بو دردا / اشعری کعب زید ابی
تورت خلیفه / ابا چهار یار
۴ ۷ ۸ ۹ ۱۰

ای قد تو در

ای قد تو در گلشن جان سرو روان
وز رشک قدت سرو خجل در بستان

مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع
این نوع رباعی است هزج دان بخوان

نوزج انفال مدینه میدان
بوادج سوره مدینه ده بولمشدور
بالم یکن زلزلت احزاب همان
بوادج هم شونده دور
بنج اول قد سمع رعد حدید
بیش سوره قران اولنده
فتح بس پیش نصر دهر رحمن
سبح لله ما فی السموات والارض

ای مشتری شمایل خورشید مرتبه
حسن رخ تو رشک مه چهارده شبه

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

بحر مضارع این بود ای ماه کوکبه

مولی دوازده است نبی را یکی بنه

قولی اون ایکی در پیغمبرک بر بنده آنلر

دیگر فضاله آنکه نه بیع است نی هبه
٢

شمعون الملتزم دز برو باغلامها

ثوبان رباح صالح مدغم یسار زید
٣ عز ل د ٧ ٨

بو رافع ضمیره کیسه مویهب
٩ ١٠ ١١ ١٢

زهی گشته ملهم بالهام ملهم

ملک بر فلک مدح تو خوانده دایم

فعول فعول فعول فعول

بحر تقارب بخوان ای معلم

ز خیبر بشد مصطفی هفت قلعه

خیبردن آلدی حضرت یدی قلعه

خدایش

خدایش بداد آنچنان ملک سالم

خدا اکا تعالی بردی آنکا بلامت ملکنی

کتیبه بدنا عم شق وا نکه
١ ٢ ٣

قموص نطاط سطیح سلالم
٤ ل د ٧ باکی

بشنو ای غیرت مه افلاک وزن بحر خفیف زدش

فاعلاتن مفاعلن فعلن درد هایی کز و است دل غمناک

دردلار آنکه دور کونکل غمناک بولور

خشن لاذع است اعیایی جدهای ممد دحکاک

ای رنج قابره جیق بحجه

تا خسن ماخوه کاسه خاط و آن مفسح کن وعض جاک

قسیجی

ضربان تقیل ناقب باز وآن خسیکی که او است اصل هلاک

بدان ای گل که ما وبیت جون بهار است

هزج بحر لطیف ابد را کیست

شعر بیک قطعه سی نازکدر بوده تیچی دور

مفاعیلن مفاعیلن فعولن

شهور رومی این هشت چهار است

دو تشرین دو کانون پس آنگه

شباط آزار نیسان ایار است

حزیران تموز آب ایلول

نگه دارش که از من یادگار است

صبا چون از گل رویت نقاب چین بگشاید

شها گرد دمه مهر از جهان نماید

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

هزج این گفت ماه فرس را این نام فرماید

ز فروردی چو بگذشتی مه اردی بهشت آید

بمان خرداد

بمان خرداد تیر آنگه چو مرداد همی باید آذر

پس از شهریور از مهر آبان ۹ ...

چو بر بهمن جز اسفند ارمز ماهی نیفزاید

موش بقر پلنگ خرگوش شمار

زین جهار جو یکدر بی نهنگ آید مار

آنگاه باسب گوسفند است حساب

حمدونه مرغ سگ خوک آخر کار

ای شرآفتاب ماه غلام بحر این قطعه شد خفیف بنام

فاعلاتن مفاعلن فعلات خانهای نجوم سبع تمام

حمل است عقرب است با بهرام قوس حوت است مشتری را دام

ثور هم میزان چو خانهٔ زهره مر چهل راست جدی و دلو

تیر جوزا و خوشه مه سرطان

خانهٔ آفتاب شیر مدام

چشم آن ترک مست کافر کیش

میزند تیر غمزه بر دل ریش

فاعلاتن مفاعلن فعلات

خوان بحر خفیف ای درویش

خود بجوزا سی و دو یگی است

حمل ثور شیر با بس بیش

دلو میزان حوت عقرب سی

بشت نه

بست نه قوس جدی بی کم بیش

تا خدنگت راز دل در جان ره است

جان و دل در دتو ام منزل که است

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات خواند این بحر رمل

لا لا لب لا لا لا شش مه است

٣١ ٣١ ٣٢ ٣١ ٣١ ٣١

لل کط کط لل شهور کوته است

٣٠ ٣٠ ٢٩ ٢٩ ٣٠ ٣٠

زهی رخ تو زده طعنه بر مه ده چهار

ربوده چشم تو از جان بیقرار قرار

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بحر مجتث این قطعه را بکن تکرار

سیماب قرق ایکی مثقال

کوره یوز ییدن

زهره وی جته هفتاد یکدرم سیماب

چل شش است زر ارزیز سی هشت شمار

التون یوز مثقال اغرر قلعی اوتوز سکز

ذهب صدا است سرب پنجه نه آهن بو چل

برنج و مس چل پنجست نقره پنجه چهار

ای که شد خورشید و خسارت بجوبی همچو ماه

در پناه سایه زلفت بکن مدرا نگاه

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

خیز در بحر رمل این قطعه برخوان صبحگاه

نه فلک مستوی الجرم را چون برکشید

اختلاف وزن دارد هر یکی بی اشتباه

زر لکن

بحون بحان شمار از ابجد حروف تا فص [illegible]

زر لکن زیبق اله اسرب ده هن ارزیز چل

التون یوز مثقال اغرر سیماب بحسی بر قورشون الی توقوز قلعی قرق

فضه نه آهن یکی حسن شبه صفر ماه

کمش الی تمر قرقه درم مس برنج قرق بش جل قرق الی درم

اسامی سن بقر در تقارب

چو خوانی بگردی ازین علم فارغ

فعولن فعولن فعولن فعولن

بگو بعد ازین وزن ای مرد بالغ

فی اسنان البقر

تبیع جذع سن کاو است آنکه

یک یاله دو یاله

ثنی رباعی سدیس است صالغ

اوچ یاله دورت یاله بش یاله التی یاله

ایلانه بخار چون زدن شمالی که بهوکه چشمت زهر دم برده دل

اوج یاشر

معاض لبون حقه جذع بیس

برماشر ایکی یاشر ... تورت یاشر

ثنی رباعی سدیس بازل

بنج یاله ... ششی یاله هفت یاله هشت یاله

بعنش مختلف لعدیه سال نیز

شود عواد قوت حمل عاطل

القطعة الاولی

در سن الغنم

جذع دان ثنی بس رباعی سدیس

دو یاله ... شش ماه تا یکسال سه یاله چهار یاله بنج یاله

بس آنگاه صالغ زاسنان اغنام

شش یاله

ای که درد تو راحت دل ماست

جان بیمار را غم تو دواست

فاعلاتن مفاعلن فعلن

گوی بحر خفیف خوان در بیت

فاعلاتن اشعار

هفت قبیله از نسل بنی سبا است نسل بنی آدم

از فرزندان عرب

اشعر عمه حمیر کهلان

۱ ۲ ۳ ۴

مره انمار عامله ز سبا است

روی تو چو جرعه در جمع گشته مثل

از شرم لبت آب شده قند عسل

مفعول مفاعلن مفاعیلن فاع

این شد هزج اخرب مکفوف محذوف

شکست زاعجاز نبی مرسل

سه ... معجزه پیغمبر

آیات نبی قاعده لات هبل

قاعده لات هبل

سوره قرا بوزادی ... تورات ... قران نبیک آیت لار عجک

سوره صد چهارده است قرا انزا لبیک

اجزاء قران

جامع صد چهارده از روی جمل

القطعة الاخری

استاد قراءت بشمر پنج و دو بیر

اُستادلر قران قراءت نینگ یتی نفر بیش ییتی

بو علا

بوعمرو علی نافع ابن کثیر

١ ٢ ٣ ٤

بس حمزه ابن عامر عاصم دان

٥ ٦ ٧

زین جمله کسائی بشمر هفت بگیر

نامهای چهارده معصوم در یک بیت من

آتلاری اون تورت معصوم نینگ بر بیتده

گفته خواهم تا بماند یادگار از من

ایتورمن تا قالسونلار یادگار مندان

مصطفی سه محمد مرتضی سه علی

سه صلی الله اوچ محمد حضرت علی اوچ علی

جعفر و موسی و زهرا یک حسین دو حسن

٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤

القطعه

رفع ضم اعراب پیش است ای پسر

هست فتح نصب اعراب زبر

کسره جر باشد یقین اعراب زیر

جزم ساکن قطع وقف ای بی هنر

سوی مشرق دوشنبه شنبه

نزدی ای برادر من بله

آنچه از مغرب آورد کینه

روز یکشنبه است آدینه

روز سه شنبه چهار بقال

نزد یار زینهار سوی شمال

پنجشنبه که سر برآرد خور (ای شمس)
رخت خود جانب جنوب مبر

هفت روز نحس باشد در مهی
زو حذر کن تا نیابی هیچ رنج

سه و پنج و سیزده با شانزده
بیست و یک با بیست و چهار و بیست و پنج

اندر سرطان یک قدم نیم بود ظل
یک یک بفزا در دو دو در سه دیگر
در جدی ده و نیم قدم باز بکن عکس
دان تد هم هفت قدم ای شه سرور

هفت کوکب شناس گیتی را
آگاه از ایشان

کاز ایشان نظام گاه خلل

قمر است عطارد زهره
شمس مریخ مشتری زحل

کواکب مه تیر ناهید میدان
چو خورشید بهرام برجیس کیوان

یکان یکان شمار ز ابجد حروف تا حطی
چنانکه از کلمن عشر عشر تا سعفص
ولیک از قرشت تا ظظغ شمر صد صد
دل از جاب حب شد تمام مستخلص
سیصد و پنجاه و شش تره زاولیا در روزگار

دایما هستند نبود زین عدد خالی جهان

سیصد ابطال است چل ابدال سیاح هفت است

پنج اوتاد هست سه اقطاب دیگر غوث دان

آنچه فرمود مصطفی نکرد خود

پنج بود ای برادر اندر باب

ختنه بر والدین اذان
سنت قیلمق بخشی لیق اتا آنه اذان ایتمق

وام دادن طهارت از پی خواب

هشت حرف است آنکه اندر فارسی ناید پدید

تا نیاموزی نباشی اندرین معنی معاف

بشنو اکنون تا کدام است آن حروف یاد گیر

ثا حا صاد

ثا حا صاد ضاد طا ظا عین قاف

ده چیز لازم آمده تا خوب خوب شد

هر چیز را از آن بطلب چهار چیز

خورد کلان گرد بلند دراز باز

باریک تنگ سرخ سفید سیاه تیز

هفت چیز است از تن مردم دفن آن از رسول مسنون است

آن غلافی که کودک اندر وی و آنچه در ختنه کردن افزون است

خرقهٔ حیض و آنگهی پس از آن

موی و دندان ناخن و خون است

سنت اسلام را بشنو ز من
مسلمانیقده سنت را اشیت مندان

پنج در سر پنج در باقی تن

بیشی باشده   بیشی اوزکا بوینده

فرق شارب مضمضه مسواک دان

قورود کیسمک   اغز یوالمق   مسواک ایتمک

سر تراشیدن باز استنشاق دان

ساچ المق   بورونغه سو المق

نتف ابط قلم اظفار ای پسر

قولتوق یولمق   ترناق المق

حلق عانه ختنه استنجا دگر

قاسیق پیرماق   سنت قیلیق   استنجا ایتمک

ده عدد از انبیا از اصل مختون بوده‌اند

اون پیغمبر   سنتلیک توغیتور

جمله را من جمع کردم تا بود نافع ترا

همه سینی   من   جمع قیلدیم   نفع بولغای سینکا

احمد عیسی اسماعیل دیگر یوسف است

١ ٢ ٣ ٤

آدم ادریس شیث لوط نوح ذکریا

٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠

زمن شنوکه

زمن بشنو که اولو العزم در جهان چند است

سندان ایشیت   اولوالعزم   جهانده   نیچه دورلار

ز خود نگفته‌ام از گفتهٔ خداوند است

اوز عقلیدن ایتکانم یوق   آیدان خدای تعالی دور

نخست آدم نوح خلیل را بشمر

١ ٢ ٣

دگر بموسی عیسی مصطفی بنگر

٤ ٥ ٦

زهی رویت بخوبی گل دهانت غنچهٔ خندان

قدت سرو روان دل رخت ریحان باغ جان

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بران بحر هزج این بحر خوش این قطعه را برخوان

کتف شانه ذراع زود عضد بازو بسیه آسیانه

ف والی   ف الیکی   ف عزیز   ن ایاغ

زنجی زمکی دنبه مرغ شوی ابریان

ن قوریش قویروغی   ف کباب

حمیم کبری بکم گنکی عرج لنکی بله گولی
قاقر ... قالار ... قاق ... عقل بیز

علیم عالم علام دانا اسمی بیزمانه
بیلکوچی ... عکیمانک کولکا

سحابه عارض مزن غمام ابر ابت ظل [illegible] سایه
بولوت

حیا و ابل سمی مدرار مطر باران
یغمر

ربیع اسم بهار آمد خریف اسم خزان نکه
بهار فصلی ... کوز فصلی

شتا صیف بل شبهت زمستان ایت تابستان
قیش فصلی ... یاز فصلی

عدو خصم دشمن دان حذار خوف ترسیدن
دشمن ... قورقماق

وثاق نکل بند آمد حصین سجن چه زندان
زندان ... پیچه بندی

ابی سرکش بطی کاهل طری تازه جنی چیده
باش ... تازه ... یغماق

جزی رسوا

جزی ها سوادی نکس ضنی لاغر بهی تابان
رسوا ... ناکس ... اریق ... رنجه کورکلی

سغب غرثی ضور جوع ایت مصدر ها نغت [illegible]
آجلیق ... بولار [illegible]

یکی سغبان ودیم غرثان سیم طیان کرجوعانا
آجیق بولور

کلف عشق صلف لاف سینه سال انین ناله
عشق ... ناله

حذر خاشع فرح خائف خلق دهایب جهل [illegible]
قورقماق

تقی متقی پرهیزکار عبقری ناسکو
پرهیز [illegible]

سفن سو بالگد زنتیره هذر خیره بید جبران
[illegible]

ولد نیخ وصب رنج الم درد جوی سوزش
[illegible]

اقط پنیر دوا دارو تیق بدخو بیف بغلماق

ف قورت ف برهم ف بدقیلیق

خصم بارد شبنم بسر دو سنجین کرم خزین

ف بارد ف یوق ف اسنجه

فرح شادی مسرت جذلان فرح شادان

ف شادلیق ف سوینج

صغر خورد کبر پیر فلو کان سمج ناخوش

ف کیچی ف قری ف کاندیرا جیقان ف زبون

ذنب دنب لعب بازی طلب جستن خرد بران

ف قویروق ف اویون ف ایستامک ف برهم

عنا رنج بسیار رفعت جلا نفی نکار کریه

ف برهم ف بلند مرتبه ف وطن دین ف اغلا

حنف حیل حفر شرام صیاح کیسه حجب فغان

ف میل ف اویلماق ف اواز

غربین غیل

غربین غیل غاب غیظ ایک شهری بیشه

ف برهم

زبد کفک سنین قحط بشنت جراب انبان

ف کفک ف قحط ایلیق ف ارقه ف بیناج

تنوفه مهمه فیفا فلات سبیب بیدا

جوبک درد بیابان لوب جا سنگستان

ف تورمیدان ف واشلیق

نتن گند بوه نکهت بخر بوی دهان بالش

ف یورسی ف لغز ایلیی

جبان است ذفر گند بغل نخع آب بینی وال

ف قولتوق ایلیی ف بورنینک سوی

غمص چون غبره اجره ژفک اشک بینک که گو

ف برهم ف قوتورماق ف گوز یاشی ف گوز باقی جلفق

چو مار نره نوی بینی بو اجم بند انگشتان برنوی

فا بورنینک یومشغی ف برمقلارینک

لغز احجیه چه چیستان ستیره اسطوره افسانه

طرب شادی کره گوی بهست مجن صولجان چوگان

اتیلی یوران قابق

ای ماه روی مکتبی وی دلبر شیرین دهان

خورشید دیانر اشده ذکر لبت ورد زبان

مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

این هست تقطیع رجز برخوان چو بلبل در فغان

طور جبل طود علم کوه است حارس پاسبان

طرم

طرم عسل آری ضرب شهد است انگبین

میهمان نزل و حمل بار وقر خروار بود

فلک سفینه جاریه کشتی شراع بادبان

لوح سکاک جو هوا منل آن برخالی تهی

شاخ بلند قله سر معراج سلم نردبان

جسم جسد شخص طلل جو با جسمان بدن

تن ذات هستی کون بودن روح نفس جسه جان

بستو قط خبط هر است گربه کلب سگ
ف پیشک ف ایت

بز غوث کیک نمل زره مورچه عالم جهان
ف بره ف گیجی قرینجه ف جهان

قلت کمی راحت خوشی شرت بوی ملکت شهی
ف آز ... ف خوشوقت لیق ف بمان ف پادشالیق

سود ... جدت نوی کظت ... ریبت گمان
ف اوزغلیق ف تازه ف دولی

لادغ گزان بالغ رسان اکل خوران راتع چران
ف دیشلاگوچی ف ییتشره ف ایجی ف اوتلاغوچی

طایر پران ماشی بران جاری روان ساعی دوان
ف اوچوچی ف یوریجی ف اقیجی ف یوگورجی

جمع فریق فرقه قوم امت معشر گروه
ف بولک

طالق یله

طالق یله شکوی گله همه گله راعی شبان
ف باشیغه قوی بریلان ف گله آغلک ف بریوری ف چوپان

غی ضلالت گمرهی بغض عداوت دشمنی
ف یول ایتران ف دشمن

تلقا جهت قران نبی تبیان بیان آیت نشان
ف برله

صالح نکو طالح تبه کفه پله جدهن دبه
ف یخشی ف یمن ف ترازو پله پچه ف یاغ قابی

مقول زبان سوه زنان عابس ترنبان خیزران زبانه
ف تیل ف عبالالار ف تیزل ف زیبانا بولمق

ای بیمبر که هست دلت همچو خاره سخت
جان در هوای لعل تو خون گشته لخت لخت

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

این بحر را مضارع خوان ای سعید بخت

جیراب ناودان ندانم شجر درخت

چون ملتجا پناه ملک شه سریر تخت

کلّ جمیع قاطبه جمله دان همه

شطر است نصف نیمه جزء است بعض لخت

فیجن سداب فوم قثد سیر باد رنگ

دباگد

[illegible]

دبّاگد و قمامع تیر او شدید سخت

قثّا خیار سلق جغندر جزر گزر

نعناع پودنه است اثاث متاع رخت

خدعه فریب صبر شکیب جمال زیب

زیّ لباس کسوت جون جدّ حظّ بخت

ماه چهارده شبه بدر نماست خرخشت

هاله است سایه فیء بود ماهتاب نخت

حکایت

ای خطت رشک مشک تاتاری

ذوق بحر خفیف اگر داری

فاعلاتن مفاعلن فعلن

کوی چون بلبلان گلزاری

سکر مستی صحو هشیاری

ف مستلک ف اویاغلیق

نصر عون مظاهرت یاری

ف یاردیلیق، یاردمک

مبرم متقن متین محکم ف محکم

مظلم داج مدلهم تاری ف قرانغو

دهن دهی

وهن وهی است ونی سستی لیک

ف سستیلیک

ذل ذلت هوان هون خواری

ف خوارلیق

قسم حلفه یمین سوگند

ف آنت

ذمی اهل ذمه زینهاری

ف امان برمک

ابتهال ضراعت ضرع

استکانت تضرع زاری

ف زارلیق

یأس حرمان قنوط نومیدی

ف نومیدلیق

چون تعطل بطاله بیکاری

ف بیکاره لیق

قره‌ڭكبی قضاغه سكلابی
فا قوتلودوز
فی میمونك

هرافه بیشه حراسیز ادواری
فا بیشه
فا بیزادوارلیق

ضرب جلد است عضو هر وزدن

تركی اورماق هنددی ماری
تركی اورماق دیر
هندو ماری

عرف بوی است عرف نیكوی
فا ایس
فا یخشی لیق

مسك مشك براده بیزاری
فا بیزاهم
فا بیزارلیق

گل لار آچلمیشی ذب دفع است طره دلرادان
رحمت لار آچلمیشی
فا خوللان

عیدین گلمش ایچره قذف رمی است شتم سب خواری
فا خوارلیق

غر زیبا طوننی بیچلمیش

الحمد لله رب العالمین والله اكرم
امین یا رب
بر آقا ایاسر گل لار آچلمیش
جهان اهلیغه رحمت لار آچلمیش
اب اسح
قزل گل یفرا عیدین گلمش ایكن
بلبل لار غزل زیبا طوننی بیچلمیش
بر آقا ایاسر
جهان اهلی
قزل گل یفرا
بابلبل لار
قره‌ڭكبی
[illegible]

زنهار دل ببرده از کل لاله ردیف بهر غنای

شده دیوانه ز زنجیر زلفت عقل بوده ای

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بخوان این قطعه در بحر هزج ای نور بینای

وقوف حدس علم شعر فهم فقه دانای

عمار جفله انبوهی جهت چون وحده تنها

عسار مسکنت چون بوس فقر عیله درویشی

~~الانعمت ضرر زحمت بلاهم نعت رحمت~~

مخانیم مکاید کیلها فیلوله بیرای

توه ضعف ضغینه دان حسد حقد حنق کینه

قسیمه فاره نافه

قسیمه فاره نافه طاقت قدرت توانائی

الانعمت ضرر زحمت بلاهم نعت رحمت

کنان کن عطا پوشش فضیحه فضح رسوائی

رطب خرما قنوان خوشه عرجون نام آن خوشه

نخیل لیف خرما بن جو سلا بیخ خرمای

جنین ابت ولد بچه جو نجل نسل نژاده

جو کهلان مرد دو مویه شباب شیب برنائی

قبس یکپاره آتش دان کانون استا آتشدان

هبوط است صبب پستی صعود امت بالا

ای مشک تتر رقم زده بو صفحهٔ قمر

جست از رج لبت دل بیمار گل شکر

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

بحر مضارع آمده این بحر پر گهر

از زمین شفره تخدی نشکرده دان ذکر

فا اوا ابجاق

پولاد انیت ضد تش اسکاف کفشگر

فا بزبهم · فا تمر · فا کوش دوز

خنزیر خوک رجس نجس هلبه کاکوی

فا بزبهم

تسخین

تسخین قفش کفش تنا جو نبا خبر

فا کوش · فا بزبهم

شکر است فرج جرکس کین اندرون ادد

فا ام · فا امک اچی

مصبل دهانش قبلس رب ابر نو

فا غزی · فا ار کاک

خصیه است خایه عانه زهار است سره ناف

فا بزبهم · فا کوبک

ثغره مغاک سینه رغاعه تار سر

فا کوکرک جوقری · فا باشکک توپی

کابوس ان سکاجه صاعوت نید لال

جاثوم هم منت دهتا کی پرده در

فا پرده پرتجی

منهاج منهج جد قصد راه راست

فا دوغری یول قصد تمک

ده دشریعت عطی جوردا آبخوره

ف سوایجی یر

بدیع بدیع بدعه نو آورده قدیم

ف یکی کتوراَن

دیه ینده ادیب جهنده ادب هنر

ف کوهه ف هنرلی ف بر بلیم

مسهرد درفشش نهار غب کیمخت صبریم جرم

ف اودم کرش ف غیش ف اولنار

علاوه مکان مرتفع فرح هوی یسر

ف بلندجای ف باشی باجی

منقله اوت قبی

حبوات پنجه منقله زور جبر کلند

ف منقله پنجه سی ف کاودمن

بازشروی زنبر اکاره بوزه کر

ف زنبور ف اکنجی

فداان

فدان مباد منسفله چک بامجو نیرجع

ف یرنحری ف کفکره

مسحاة پیل ممسحه ماله فلع تتبع

ف بر نام پیل ف ماله چکمک ف پلشته

زق خیک نخی مشک جوقنه به صام بند

ف مرتنک ف بنور

شع مشک کهنه آمد صرام جرم کر

ف کهنه مشک ف میش البلاکوجی

خل خلیل حب حبیب است حلم دوست

ف بر نام دوست

یحمور عبر صعده مسجل جه کوته خر

ف ارکک کوره خر

یخ بسته جامد آمد زایب کد اخته رابارکیا

ف تونکلو بوز ف اربجی

خابیده است مضجع دکه قضم ابا بسر

ف چتنمک

داعر فساد جو حشفه ختنه گاه دان

مکسور دان خود هر ده است میته احلیل دان ذکر

مکسور دان شکسته قرطاس کاغذ است

طل قفاز شبنم بهله است لف نشر

قن رفیق بنده مملوک عبد هم

باشد کنیز جاریه هم امه دگر

ای جان من ز ناوک چشم تو کشته ریش

بر دل محبتت ز بلا زخم تو بیش

مفعول

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

این بحر شد مضارع سازیش و رد خویش

عقرب چو کژدم است حمه زهر شایره نیش

جعب جفیر و فضض شم چون کنانه کیش

اعصار گردباد جنوب کباج شمال

بالا جنوب ضد صبا بس دبور بیش

حمی تب صداع فواد کبد هست

درد سر دل جگر جرح قرح ریش

ظهر است پشت بطن شکم فرو پوستین

الیه تو اعلیه دنبه شتر هرج بغچه میش

حانوت چون دکان شنج حلیبت انگوزه

بالش غر اسپ پشم توط ریق سپیش

ای بکردت صف زده خوبان حور منظره

همچو انجم بسته گرد ماه تابان کنگره

فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

هست این بحر رمل بر خوان بصوت حنجره

شمع موم زیف بهرج نابره جید سره

شادن حشف

شادن حشف غزال است رشا آهو بره

ثقب سوراخ است منجل داس بیرم کودبر

کلبتان ماشه است کلوب انبر منشار اره

وحش دشتی فرا چون عیر مسحل گوره خر

چون اتان ماده خران جحش تولب خر کوره قولان

شیخ فانی یفن هم هرم پیران است ذال

حیزبون شهله عجوزه درد پیس شهره

علو بالا سفل پستی ذیل دامن قصر کوشک

جذم بنیان اساس اصل است شرفه کنگره

چون اکاف است ولیه برذعه پالان خر

حقو دانسار است مخلات علیقه توبره

حدقه العین است ماقی موق موق ماق ماق

کنج چشم موخر شد دنبال هازل مسخره

جوز گوز لوز بادام است عجه خایه ریز

چون صراط است پالوده مسمن پرورده

هست منظر روی

هست منظر روی مرآت سجنجل آینه

هست عیسی سنگ موسی دان حلاق استره

عیر ناهق نر خران است اما اتان ماده خران

عجل گوساله ولیکن جحش تولب خرکره

پس نفث اعمال حج دان رفث فحش جماع

روث سرقین است لیکن فرث سرگین

شاة بز یا گوسفند جمع او میدان شیاة

ماده خر بید انه ضان میش نر سخله بره

ای برده مه ز روی تو مشعله

مه کیست تا بود وی تو کرد مقابله

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

بحر مضارع است بخوان خوش بغلغله

خارج برون جدیخ زحلوفه جلجله

فه دالتغار فا بوز

داخل درون لهیق تته ضوضا است مشغله

فا ایچاری فا ات ن فا مشغول

دابوغه خربوزه آمد بطیخ خربوزه

فا برهم خربزه فا قاوون

چون کعک کاک قرص کلیجه لبا فله

فا کلیجه

قنفذ جه خارپشت سلحفاة سنگ پشت

فا کرپه ن بیناغ

ضب سوسمار صفدع جغز دلق داله

فا زم زن فا قورباغه

جبهه چکاد حفر قفا فرق دماغ مغز

فا آل فه بینی جای ام الدماغ

فه بینی جای

ام الدماغ جای دی جمجمه کله

فا کله

طلق مخاض درد زه غیل شیر حمل

فا اوغلان اغریقی فا بوغز عیال بوینی

ادبره غر نشری جذری نفطه آبله

فا قابرجق

وضع آن بچه که آخر طهرش بود علوق

آخر پاکلیکده علوق بولانه وضع دیرلار

یتن انگه واژگونه بیاید بقا بله

یتن اولکه اوغلان ترس کلور انه که بیتنه

مطبوخ پخته مغرفه کفکیر فورجوش

فا قیتناق فا برهم فا جوشمق

اثفیه دیک پایه طنجیر پاطیله

فا طاغن فا ثوقی

منحاة رنده باشد منقار اسکنه

فا برهم رنده فا برهم

یعنی اوغلان ابجه لیسی

مثقب مته شرک جه بود دام فخ تله

ف فرما فا دوزاق فا جلبه

مشط است شانه دلق کهن منسا عصا

فا درق فا کهنه بزهم

مهاط کسا گلیم بود اربعین چله

ف فلاس ف فرق

سطر زبر رقم خط سفر جه بود کتاب

ف بزهم فا بزهم

تفتیش بحث کافتن فحث مسئله

معیار جه ترازو زه سنج هم عود

فا بزهم فا التون اولچه کی

شاهین فلس کفه جه باشد پله

ف ترازو بلیکی

ملاح کشتی بان دقل تیر کشتی دان

ف بزهم ف کشتی نیک اوقی

مجداف بل کشتی سردی بود خله

ف خله چوب فا کشتی نیک کورکی

شهوة منی

آب منی ایله شهوت

شهوة منی نطفه بود نام آب مرد

قدام خلف پیش پس ثلث دان کله

فا ایلکاری فا قیره ف قویین بوریسی

رخش طعن خوب زده بوقتو لب غنچه را کرده خون در جگر

فعولن فعولن فعولن فعولن تو این بحر دلکش تقارب شمر

وجیز ملخص بود مختصر سو جز نعم آری الا مگر

ف قیسغه ف اوزگا فا بلی مکر

کای وکاه وکاین وکا وگه بمعنی کم اندر خبر

معنی ... در خبر ... چند ... بولور

ای قدت سرو رخ گل رعنا

گل ز روی تو در عرق ز حیا

گفت این را حقیق قسامی

گو بر وحش زبعد فوت دعا

فرفخ رجله بقلة الحمقا خرفه دان فرد منفرد تنها

فا یکه

حعمان است دف حر گرمی

فاریسے

زمهریر است برد قر است سرما

ف بویف

دردکل دان هند باکسنے

ف براهم

ارج طیب عبق بو

ف ایپلے

نعم وحش چهار پا و سبع دد جبانه دشت دار سرا

ف بزهم — فاتور — فاحولی

عجز است درک جو سه دف سر بین ایا کوفه

ف بیری

مثل کفو است شبه ند همتا

ف برابر

ناس انس اناس ادمیان

پدر مادر آدم حوا

ف آدم ملار

ف جوانا

خسن چه کاهو سعتر او شع حینو سپند دوغ واخلقا

ف سامان

خور در آس

خور در آسی شوکر احماضی

فاآرمود — ف توریش ناریه

حلیه شملیده است دا آب گکا

فاحوئی قلیق

قنو بسر است طلع بر ترتیب

خوشه غوره شکوفه خرما

ف جیک غوره — فاجیلان خرما

تمر خرمای خشک دان رطب نتراد دانه اش نواة نوا

فا فوری خرما — ف دانای — ناهول خرما

هست عنقود خوشه انگور دانه ادعجم فضا صحرا

فامیدان — فدانه — فاوزدم

نژد هاست سنگ بستن جوی تلعه دان راه آب بر بالا

فاآریق — ف سو توقار

ترعه سوی نشیب رود فراخ ابطح است بطیحه بطحا

فارتاقی — ف کرنگ جای

شبق بند کشاده جب چاه خسن خاشاک سرچه آب غثا

ف بند اجلق — ف سور

بهر درد اشفا دارد بغیر اجل یملیخا مکسلمینا

تبیونس آذرفطیونس کشفوطط کشافطیونس

یوانس بوانس قطمیر برحمتک یا ارحم الراحمین

یکره الاکل مع عشرة

نفخ فی اناء و اخرج القصاع

و الصباغ و الحجام و الکناس و الغسال

و الدباغ و البروص و المجذوم و الحمار

و تارک الصلوة فانهم ناظرات

در دهر سیعه ز بند ار ...

دجیش کشتی بند آب عرام فرضه جای گذشتن از دریا

حاجه غوک طحلب جبه حوض آب درده هر جه بیت جفا

شکر حق را که رسید کتاب نصاب

در زمان شریف سعد دا

تمت الکتاب النصاب بعون الملک الوهاب

سن الهجرة النبویة الف ماتین اربع ثمان عشرین

شد بتوفیق خدای الایام

۱۲۰۶ سنه من الهجرة النبویة الف ماتین وستة

هذا كتاب عقايد

بسم الله الرحمن الرحيم

قال اهل الحق حقايق الاشيا

ثابتة والعلم بها متحقق خلافا

للسوفسطائية واسباب العلم

للخلق ثلثة الحواس السليمة والخبر

الصادق

اي المخلوق من الملك والانس والجن بخلاف علم الخالق فانه لذاته تعالى لا بسبب من الاسباب

اي بالحقائق من تصوراتها والتصديق بها واحوالها شرح عقايد

ومنهم من ينكر ثبوتها ويزعم انها تابعة للاعتقادات حتى ان اعتقدنا الشيء جوهرا فجوهر او عرضا فعرض او قديما فقديم او حادثا فحادث وهم العندية شرح عقايد

الصادق والعقل فالحواس خمس

السمع والبصر والشم والذوق

واللمس وبكل حاسة منها يوقف

على ما وضعت هي له والخبر الصادق

على نوعين احدهما خبر المتواتر وهو

اي تلك الحاسة

يعني ان الله تعالى قد خلق كلا من تلك الحواس لادراك اشياء مخصوصة كالسمع للاصوات والذوق للطعوم والشم للروائح ولا يدرك بها ما يدرك بالحاسة الاخرى شرح عقايد

الخبر الثابت على ألسنة قوم لا يتصور
تواطؤهم على الكذب وهو موجب للعلم
الضروري كالعلم بالملوك الخالية في الأزمنة
الماضية والبلدان النائية والثاني
خبر الرسول المؤيد بالمعجزة وهو
موجب للعلم

موجب للعلم الاستدلالي والعلم الثابت
بالضرورة به يضاهي العلم الثابت
بالضرورة في التيقن والثبات واما العقل
فهو سبب للعلم ايضا وما ثبت منه
بالبديهة فهو ضروري كالعلم بان كل شيء

اعظم من جزئه وما ثبت منه بالاستدلال

فهو اكتسابي والالهام ليس من اسباب

المعرفة بصحة الشيء عند اهل الحق

نزد اهل سنت

والعالم بجميع اجزائه محدث اذ هو

زيرا كه

اعيان واعراض فالاعيان ما له قيام

بذاته

بذاته وهو اما مركب وهو الجسم

او غير مركب كالجوهر وهو الجزء

الذي لا يتجزى والاعراض ما لا

يعني قبول قسمت نمیکند

قيام له بذاته ويحدث في

الاجسام والجواهر كالالوان

والالوان والطعوم والروايح والمحدث

للعالم هو الله الواحد القديم الحي القادر

العليم السميع البصير الشائي المريد

خواهنده است اراده كننده

ليس بعرض ولا جسم ولا جوهر

ولا مصور ولا محدود ولا معدود

اي ذي عدد وكثرة — اي ذي حدود ونهاية — اي ذي صورة وشكل مثل صورة الانسان او فرس شرح

ولا متبعض

ولا متبعض ولا متجز ولا متركب ولا

اي ذي ابعاض — اي ذي اجزاء

متناه ولا يوصف بالماهية ولا بالكيفية

من اللون والطعم والرائحة والبرودة والرطوبة واليبوسة

ولا يتمكن في مكان ولا يجري عليه زمان ولا

يشبهه شيء وله صفات ازلية

لا

قائمة بذاته وهي لا هو ولا غيره

ولا يخرج عن علمه وقدرته شيء

وله صفات ازلية قائمة بذاته وهي

لا هو ولا غيره وهي العلم والقدرة

نيست از ذات الله تعالى ونيست غير از ذات الله تعالى

والحيوة والقوة والسمع والبصر

والارادة والمشية والفعل والتخليق

والترزيق

والترزيق والكلام وهو جل جلاله

متكلم بكلام وهو صفة له ازلية ليس

مر الله تعالى

من جنس الحروف والاصوات وهو

صفة منافية للسكوت والآفة والله

آفت را [illegible]

بگونگ بودن الله تعالى

تعالى متكلم بها آمر ناه مخبر والقرآن

كلام الله تعالى غير مخلوق وهو مكتوب

في مصاحفنا محفوظ في قلوبنا مقروء

بالسنتنا مسموع باذاننا غير حال فيها و

التكوين صفة الله تعالى ازلية وهو

تكوينه للعالم ولكل جزء من اجزائه

لوقت

لوقت وجوده وهو غير المكون

عندنا والارادة صفة الله تعالى

ازلية قائمة بذاته ورؤية الله تعالى

جايزة في العقل وواجبة بالنقل وقد

ورد الدليل السمعي بايجاب رؤية

المؤمنين الله تعالى في الدار الآخرة

فيرى لا في مكان ولا على جهة من مقابلة

او اتصال شعاع او ثبوت مسافة

بين الرائي وبين الله والله تعالى خالق

لافعال العباد من الكفر والايمان والطاعة

والعصيان

والعصيان وهي كلها بارادته ومشيته

ای افعال العباد ١٢

وحكمه وقضيته وتقديره وللعباد

ای قضائه وهو عبارة عن الفعل مع زيادة الاحكام ١٢

افعال اختيارية يثابون بها ويعاقبون

ان كانت معصية ١٢ — ان كانت طاعة ١٢

عليها والحسن منها برضاء الله تعالى

ای من افعال العباد ١٢

والقبيح منها ليس برضائه والاستطاعة

مع الفعل وهي حقيقة القدرة التي

يكون بها الفعل ويقع هذا الاسم على

سلامة الاسباب والآلات والجوارح

وصحة التكليف يعتمد على هذه الاستطاعة

ولا يكلف العبد بما ليس في وسعه وما يوجد

من الالم

من الالم في المضروب عقيب ضرب

انسان والانكسار في الزجاج عقيب

كسر انسان وما اشبه ذلك كل ذلك

مخلوق الله تعالى ولا صنع للعبد في تخليقه

والمقتول ميت باجله والاجل واحد

عقب

عقب

والحرام رزقا وكل يستوفي رزق

نفسه حراما كان او حلالا ولا يتصور

ان لا ياكل انسان رزقه ويأكل رزق

غيره والله تعالى يضل من يشاء

ويهدي من يشاء ما هو الاصلح

للعبد

للعبد فليس ذلك بواجب على الله

عذاب دفتر الثاني

تعالى وعذاب القبر للكافرين ولبعض

عصاة المؤمنين وتنعيم اهل الطاعة

في القبر بما يعلمه الله ويريده وسوال

ميداند همون مقدار را

اراده ميكند همون مقدار را

منكر ونكير ثابت بالدلائل السمعية

والبعث حق والوزن حق والكتاب

حق والسوال حق والحوض حق

والصراط حق والجنة والنار حق

وهما مخلوقتان موجودتان باقيتان

لا يفنيان ولا يفنى اهلهما والكبيرة

لا تخرج

لا تخرج العبد المؤمن من الايمان

ولا تدخله في الكفر والله تعالى لا

يغفر ان يشرك به ويغفر ما دون

ذالك لمن يشاء من الصغاير

والكباير ويجوز العقاب على الصغيرة

والعفو عن الكبيرة اذا لم تكن من استحلال

والاستحلال كفر والشفاعة ثابتة للرسل

والاخيار في حق اهل الكبائر بالمستفيض

من الاخبار واهل الكبائر من المؤمنين

لا يخلدون في النار والايمان هو

التصديق

التصديق بما جاء من عند الله تعالى

والاقرار به فاما الاعمال فهي تتزايد

في نفسها والايمان لا يزيد ولا ينقص

والايمان والاسلام واحد اذا وجد

من العبد التصديق والاقرار صح له

ان يقول انا مؤمن حقا ولا ينبغي
ان يقول انا مؤمن ان شاء الله تعالى
والسعيد قد يشقى والشقي قد يسعد
والتغير يكون على السعادة والشقاوة
دون الاسعاد والاشقاء اذ هما
من صفات الله تعالى

من صفات الله تعالى ولا تغير على الله
تعالى ولا على صفاته وفي ارسال الرسل
حكمة وقد ارسل الله تعالى رسلا من
البشر الى البشر مبشرين ومنذرين
ومُبَيِّنِين للناس ما يحتاجون من امور الدنيا

والذين ايدهم بالمعجزات الناقضات

للعادات واول الانبياء آدم وآخرهم

محمد عليهم السلام وقد روي بيان عددهم

في بعض الاحاديث والاولى

قال الله تعالى

ان لا يقتصر على عدد في التسمية فقد

منهم

منهم من قصصنا عليك ومنهم من لم نقصص

عليك ولا يؤمن في ذكر العدد ان يدخل

فيهم من ليس منهم او يخرج منهم من هو

منهم وكلهم كانوا مخبرين مبلغين عن الله

تعالى صادقين ناصحين وافضل الانبياء

محمد عليه السلام والملائكة عباد الله تعالى

والعاملون بامره ولا يوصفون بذكورة

ولا بانوثة والله تعالى كتب نزلها

على انبيائه وبين فيها امره ونهيه

ووعده ووعيده والمعراج للرسول

عليه السلام

عليه السلام في اليقظة بشخصه الى السماء ثم

الى ما شاء الله تعالى من العلى حق وكرامات

الاولياء حق فيظهر الكرامة على طريق

نقض العادات للولي من قطع المسافة

البعيدة في المدة القليلة وظهور

الطعام والشراب واللباس عند الحاجة

والمشي على الماء والطيران في الهواء

وكلام الجماد والعجماء واندفاع المتوجه

من البلاء وكفاية المهم من الاعداء

وغير ذلك من الاشياء وتكون

ذلك معجزة

ذلك معجزة للرسول الذي ظهرت

هذه الكرامة لواحد امته لانه

يظهر بها انه ولي ولن يكون وليا

الا محقا في ديانته الاقرار برسالة

تحقيق كننده است

رسوله وافضل البشر بعد نبينا عليه السلام

ابو بكر صديق ثم عمر الفاروق ثم عثمان

خاصه ان کس بست شیخین کسب
که قرابت بعضی دارین اسیت

ذي النورين ثم علي المرتضى رضوان

الله تعالى عليهم وخلافتهم على هذا

الترتيب ايضا والخلافة بعدي ثلثون

سنة ثم بعدها ملك وامارة والمسلمون

امرا اسپة

لابد لهم

نه ماه چهار سال ابو بکر ... ایام علی مرتضی ...

[illegible]

لابد لهم من يقوم بتنفيذ احكامهم

واقامة حدودهم وسد ثغورهم

وبستن رخنه های سرحد ایشانان

وتجهيز جيوشهم واخذ صدقاتهم

وتمام کردن

وقهر المتغلبة والمتلصصة وقطاع

و دزدیرا
و قهر کردن مغلب را

الطريق واقامة الجمع والاعياد

وقایم کردن نماز جمعه

ونقطع المنازعات الواقعة

بين العباد وقبول الشهادة القائمة

على الحقوق وتزويج الصغار

والصغائر الذين لا أوليا لهم

وقسمة الغنايم ثم ينبغي ان يكون

الامام

الامام ظاهرًا لا مخفيا ولا منتظرًا

ويكون من قريش ولا يجوز من

غيرهم ولا يختص ببني هاشم واولاد علي

رضي الله عنه ولا يشترط ان يكون

معصوما ولا ان يكون افضل من اهل

زمانه ويشترط ان يكون من اهل

الولاية سايسا قادرا على تنفيذ

الاحكام وحفظ حدود دار الاسلام

وانصاف المظلوم من الظالم

ولا ينعزل الامام بالفسق والجور

ويجوز الصلوة

ويجوز الصلوة خلف كل بر وفاجر

ونكف من ذكر الصحابة الا بخير

منع بنشويم ما

ونشهد بالجنة للعشرة الذين بشرهم

از براى ده كس

النبي عليه السلام بالجنة وهم ابو بكر

وعمر وعثمان وعلي وطلحة وزبير

ابن عوام وعبد رحمن ابن عوف

وابو عبید ابن الجراح وسعد ابن

زید رضی الله عنهم ویری المسح علی

الخفین فی الحضر والسفر ولا یحرم

نبیذ التمر ولا یبلغ ولی درجة

شیره خرما

الانبیاء

الانبیاء ولا تصل العبد الی حیث

واصل نشود بنده

یسقط عنه الامر والنهی والنصوص

تحمل علی ظواهرها والعدول عنها

میل کردن

الی معان یدعیها اهل الباطن الحاد

از دین جدا کرده

ورد النصوص کفر واستحلال

المعصية والاستهزاء على الشريعة

والاستهانة كفر واليأس من الله تعالى

كفر والامن من الله كفر والتصديق

الكاهن بما يخبره عن الغيب كفر

فالكوى

والمعدوم ليس بشيء وفي دعاء الاحياء

للاموات

للاموات وصدقاتهم عنهم نفع لهم

والله تعالى يجيب الدعوات ويقضي

الحاجات وما اخبر به النبي عليه السلام

من اشراط الساعة من خروج الدجال

اي علاماتها

ودابة الارض ويأجوج ومأجوج

ونزول عيسى عم من السماء وطلوع

الشمس من مغربها فهو حق والمجتهد

قد يخطى وقد يصيب ورسل البشر

افضل من رسل الملائكة ورسل الملائكة

افضل من عامة البشر وعامة البشر

افضل من عامة الملائكة تمت الكتاب

بعون الوهاب [illegible]

الامام

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا كتاب الفقه الاكبر من تصنيف الامام

الاعظم المقتدى المقدم سراج الامة منهاج

الملة ابي حنيفة نعمان بن ثابت رحمة الله

عليه قال اصل التوحيد وما يصح الاعتقاد

عليه يجب ان يقول آمنت بالله واليوم

الآخر وملائكته وكتبه ورسله والبعث

بعد الموت والقدر خيره وشره

من الله والحساب والميزان والجنة

والنار حق كلها والله تعالى واحد لا من طريق
العدد ولكن من طريق انه لا شريك له لم يلد
ولم يولد ولم يكن له كفوا احد لا يشبه شيئا
من الاشياء من خلقه ولا يشبهه شيء من خلقه
لم يزل ولا يزال باسمائه وصفاته الذاتية
والفعلية اما الذاتية فالحيوة والقدرة والعلم
والكلام والسمع والبصر والارادة واما الفعلية
فالتخليق والانشاء والابداع والصنع وغير ذلك
من صفات الفعل لم يزل ولا يزال بصفاته واسمائه
لم يحدث صفة ولا اسم عالما بعلمه والعلم
صفة في الازل وقادرا بقدرته والقدرة
صفة في الازل ومتكلما بكلامه والكلام صفة
في الازل

في الازل وخالقا بتخليقه والتخليق صفة في
الازل وفاعلا بفعله والفعل صفة في الازل فالفاعل
هو الله سبحانه وتعالى والمفعول مخلوق وفعل الله
تعالى غير مخلوق وصفاته في الازل غير محدثة
ولا مخلوقة ومن قال انها محدثة او مخلوقة
او وقف او شك فيها فهو كافر بالله تعالى
والقران في المصاحف مكتوب وفي القلوب
محفوظ وعلى الالسن مقرو وعلى النبي صلى الله عليه وسلم
منزل لفظنا بالقران مخلوق وكتابتنا به مخلوق
وقراءتنا بالقران مخلوق والقران غير مخلوق
وما ذكره الله تعالى في القران عن موسى عليه السلام
وغيره من الانبياء صلوات عليهم اجمعين
وعن فرعون وغيره لعنة الله عليهما فان
ذالك كلام الله اخبارا عنهم وكلام موسى عليه السلام
وغيره من المخلوقين مخلوق والقران كلام الله تعالى

لا ككلامهم وسمع موسى قال الله وكلم الله موسى تكليما
وقد كان الله تعالى متكلما ولم يكلم موسى وكان الله
تعالى خالقا ولم يخلق الخلق فلما كلم الله تعالى
موسى تكليما عليه كلمه بكلامه الذي هو صفته في الازل
لم يزل صفاته كلها بخلاف صفات المخلوقين يعلم الله
تعالى لا كعلمنا ويقدر لا كقدرتنا ويرى لا كرؤيتنا و
يتكلم لا ككلامنا ونحن نتكلم بالالات والحروف والله
تعالى يتكلم بلا آلة ولا حروف والحروف غير مخلوقة
وكلام الله تعالى غير مخلوق فصل هو شيء لا كالاشياء
ومعنى الشيء اثباته لا جسم ولا جوهر ولا عرض
لا حد له ولا ضد له ولا ند له ولا مثل له وله يد
ووجه ونفس بلا كيف كما ذكر الله تعالى في القرآن
ولا يقال ان يده قدرته ونعمته لان فيه ابطال الصفة
وهو قول اهل القدر والاعتزال ولكن اليد صفته
بلا كيف

صفاته

بلا كيف صفاته وغضبه ورضاه صفتان
من خلق الله تعالى الاشياء لا من شيء و
كان الله تعالى عالما في الازل بالاشياء قبل
كونها وهو الذي قدر الاشياء وقضاها
ولا يكون في الدنيا والآخرة شيء الا بمشيئته
وعلمه وقضائه وقدره وكتبه في اللوح
المحفوظ ولكن كتبه بالوصف لا بالحكم
والقضاء والقدر والمشيئة صفاته
في الازل بلا كيف يعلم الله المعدوم في حال
عدمه معدوما ويعلم الله تعالى انه كيف يكون
اذا اوجده ويعلم الله تعالى الموجود في حال
وجوده موجودا ويعلم انه كيف يكون
فنائه ويعلم الله القائم في حال قيامه قائما
فاذا قعد علمه قاعدا في قعوده من غير
حال

إلا كلامهم وسمع موسى قال الله وكلم الله موسى تكليما
وقد كان الله تعالى متكلما ولم يكلم موسى وكان الله
تعالى خالقا ولم يخلق الخلق فلما كلم الله تعالى
موسى تكليما عليه كلمه بكلامه الذي هو صفته في الأزل
لم يزل صفاته كلها بخلاف صفات المخلوقين يعلم الله
تعالى لا كعلمنا ويقدر لا كقدرتنا ويرى لا كرؤيتنا و
يتكلم لا ككلامنا ونحن نتكلم بالآلات والحروف والله
تعالى يتكلم بلا آلة ولا حروف والحروف غير مخلوقة
وكلام الله تعالى غير مخلوق فصل هو شيء لا كالأشياء
ومعنى الشيء إثباته لا جسم ولا جوهر ولا عرض
لا حد له ولا ضد له ولا ند له ولا مثل له وله يد
ووجه ونفس بلا كيف كما ذكر الله تعالى في القرآن
ولا يقال إن يده قدرته ونعمته لأن فيه إبطال الصفة
وهو قول أهل القدر والاعتزال ولكن اليد صفته
بلا كيف

بلا كيف صفاته من غضبه ورضائه صفتان
من خلق الله تعالى الأشياء لا من شيء و
كان الله تعالى عالما في الأزل بالأشياء قبل
كونها وهو الذي قدر الأشياء وقضاها
ولا يكون في الدنيا والآخرة شيء إلا بمشيئته
وعلمه وقضائه وقدرته وكتبه في اللوح
المحفوظ ولكن كتبه بالوصف لا بالحكم
والقضاء والقدر والمشيئة صفاته
في الأزل بلا كيف يعلم الله المعدوم في حال
عدمه معدوما ويعلم الله تعالى أنه كيف يكون
إذا أوجده ويعلم الله تعالى الموجود في حال
وجوده موجودا ويعلم أنه كيف يكون
فناؤه ويعلم الله القائم في حال قيامه قائما
فإذا قعد علمه قاعدا في حال قعوده من غير

ان تغير علمه او صفته او يحدث له علم ولكن
التغيير واختلاف الاحوال يحدث في المخلوقين

فصل خلق الله تعالى الخلق سليما خاليا
عن الكفر والايمان ثم خاطبهم وامرهم ونهيهم
فكفر من كفر بفعله واخطائه وانكاره وجحوده
بخذلان الله تعالى اياه وآمن من آمن نصره
بفعله واقراره وتصديقه بتوفيق الله تعالى
اياه ونصرته له اخرج ذرية آدم عليه السلام
من صلبه فجعلهم عقلاء فخاطبهم فاقروا له
بالربوبية فكان ذلك منهم ايمانا فهم يولدون
على تلك الفطرة فمن كفر بعد ذلك بدل
وغير ومن صدق وآمن ثبت عليه ديمه
وداوم ولم يجبر احدا من خلقه لا على الكفر
ولا على الايمان ولا خلقهم مؤمنا ولا كافرا
ولكن

ولكن خلقهم اشخاصا والكفر والايمان فعل
العباد وكسبهم على الحقيقة والله تعالى خالقهما
بمشيته وعلمه يعلم الله تعالى من يكفر في حال
كفره كافرا فاذا آمن بعد ذلك علمه مؤمنا في
حال ايمانه واحبه من غير ان تغير علمه وصفته
وجميع افعال العباد من الحركة والسكون كسبهم
على الحقيقة والله تعالى خالقها وهي كلها بمشيته
وعلمه وقضائه وقدرته والطاعات ما كانت
كلها واجبة بامر الله وبمحبته وبرضاه وعلمه
ومشيته وتقديره وقضائه والمعاصي
كلها بعلمه وقضائه وتقديره ولا بمحبته ولا
برضاه ولا بامره فصل والانبياء
صلوات الله عليهم اجمعين كلهم منزهون عن الصغائر

والكباير والكفر وقد كانت منهم زلات وخطيات
ومحمد صلى الله عليه وسلم حبيبه وعبده ورسوله
ونبيه وصفيه لم يعبد الصنم ولم يشرك بالله
طرفة عين قط ولم يرتكب صغيرة ولا كبيرة
الذنب قط افضل الناس بعد الرسول عليه
السلام ابو بكر رضي الله عنه ثم عمر الفاروق ابن
الخطاب رضي الله عنه ثم عثمان ابن عفان رضي الله
عنه ثم علي رضي الله عنه ومع الخلق نوليهم
جميعا ولا نذكر احدا من الصحابة الا بخير
ولا نكفر احدا من المسلمين بذنب وان كانت
كبيرة اذا لم نستحلها ولا نزيل عنه اسم الايمان
ونسميه مومنا حقيقة ويجوز ان يكون
مومنا فاسقا غير كافر فصل والمسح
على الخفين

على الخفين جائز بالسنة والتراويح شهر رمضان
سنة والصلوة خلف كل بر وفاجر من
المومنين جائزة ولا نقول ان المومن
لا يضره الذنوب وانه لا يضره الذنوب
وانه لا يدخل النار ولا انه يخلد في النار
وان كان فاسقا بعد ان يخرج من الدنيا مومنا
ولا نقول ان حسناتنا مقبولة وسياتنا مغفورة
كقول المرجية ولكن نقول من عمل حسنة
بجميع شرائطها خالية عن العيوب والمفسدة
والمعاصي ولم حتى يخرج من الدنيا فان الله
لا يضيعها بل يقبلها منه ويثيبه على ذلك
وما كان من السيآت وما كان دون الشرك

والكفر ولم يتب عنها صاحبها حتى مات مؤمنا
فانه في مشية الله تعالى ان شاء عذبه وان
شاء عفى عنه ولم يعذبه بالنار ابدا ولم
يخلده والرياء اذا وقع في عمل من الاعمال
فانه يبطل اجره وكذالك العجب والايات للانبياء
والكرامات للاولياء حق واما الذين يكون
لاعدائه مثل ابليس وفرعون والدجال
مما روي في بعض الاخبار فانه يكون لهم فلا
يسمى ذالك آيات ولا كرامات ولكن نسميها
قضاء حاجات لهم فان الله تعالى يقضي حاجة
استدراجا لهم وعقوبة عليهم فيغترون
بذالك ويزدادون كفرا وطغيانا وذالك
كله جايز

كله جايز وممكن وقد كان الله تعالى خالقا
قبل ان يخلق ورازق قبل ان يرزق والله
تعالى يرى في الآخرة يراه المؤمنين في الجنة
باعين رؤسهم بلا تشبيه وكيفية ولا يكون
بينه وبين الخلق مسافة والايمان هو الاقرار
باللسان وتصديق بالقلب وايمان اهل السماء
والارض واحد لا يزيد ولا ينقص والمؤ
منون كلهم يستوون في الايمان والتوحيد
متفاضلون في الاعمال والاسلام بلا ايمان
فهو كالظهر مع البطن والدين اسم واقع
على الايمان والاسلام والشرايع كلها ونعرف
الله تعالى حق معرفته كما وصف نفسه في كتابه

بجميع صفاته وليس احد يقدر ان يعبده حق عبادته
كما هو اهل له ولكن يعبده بامره كما امره به ويستوي
المؤمنون كلهم في المعرفة واليقين والتوكل و
المحبة والخوف والرجاء والايمان ويتفاوتون
فيما دون الايمان في ذلك كله والله تعالى متفضل على
عباده وعادل قد يعطي من الثواب اضعافا مايستو
جبه العبد تفضيلا منه وقد يعاقب على الذنب
عدلا منه وقد يعفو فضلا منه وشفاعة الانبياء
وعليهم السلام يوم القيامة للمؤمنين المذنبين
ولاهل الكباير منهم المستوجبين للعقاب
حق ووزن الاعمال بالميزان حق وحوض
النبي عليه السلام في القيامة والقصاص

باسبابه فيما

باسبابه فيما بين الخصوم بالحسنات يوم
القيامة حق فان لم يكن الحسنات وطرح
السيئات عليهم حق والجنة والنار حق
مخلوقتان اليوم لا تفنيان ابدا ولا يموت
المخلوق فيهما ابدا ولا يفنى عقاب الله تعالى
ولا ثوابه سرمدا والله يهدي من يشاء فضلا
ويضل من يشاء عدلا منه واضلاله خذلانه
وتفسير خذلانه ان لا يوفق العبد على ما يرضاه
عنه وهو عدل منه وهو عقوبة العاصي
على المعصية ولا يقال ان الله تعالى يسلب
الايمان من عبد المؤمن قهرا وجبرا و
ولكن يقال العبد يدع فاذا تركه فحينئذ

بسبب الايمان منه الشيطان وجواب منكر ونكير
في القبر حق واعادة الروح الى العبد في قبره حق وضيق
القبر وعذابه حق كاين للكافرين كلهم اجمعين ولبعض
عصاة المسلمين وكل شيء ذكره العلماء بالفارسية
من صفات الباري عز اسمه جايز القول به
سوى ذكر اليد لا يجوز بالفارسية ويجوز ان يقال
بروى خداى بلا تشبيه ولا كيفية وليس قرب الله تعالى
وبعده من طريق طول المسافة وقصرها الا
على معنى الكرامة والهوان ولكن المطيع قريب منه
بلا كيف والعاصي بعيد منه بلا كيف والقرب والبعد
والاقبال يقع على الناس وكذلك جواره في الجنة
والوقوف بين يديه بلا كيف والقران منزل على محمد
رسول عليه السلام

رسول عليه السلام ماهو في المصاحف مكتوب وآيات
وآيات القران في معنى الكلام كلها مستوية في الفضل
والعظيم الا ان لبعضها فضيلة الذكر وفضيلة
المذكور عظيمة مثل آية الكرسي لان المذكور فيها
جلال الله وعظمته وصفاته فاجتمعت فيه
فضيلتان فضيلة الذكر وفضيلة المذكور وفي
قصة الكفار فضيلة الذكر فحسب وليس للمذكور
وهم الكفار فضيلة وكذلك الاسماء والصفات
كلها مستوية في العظيم وفي الفضل لا تفاوت
بينهما ووالدا رسول الله عليه ماتا على الكفر وابو
طالب عمه عليه السلام مات كافرا وفاطمة ورقية
وزينب وام كلثوم رضي الله عنهن جميعا بنات رسول صلعم

وإذا أشكل على الإنسان شيء من دقائق علم
التوحيد فإنه ينبغي أن يعتقد في الحال
ما هو الصواب عند الله إلى أن يجد عالما
فيسأله عنه ولا يسعه تأخير الطلب ولا يعذر
بالتوقف فيه ويكفر إن وقف وخبر معراج
حق ومن رده فهو مبتدع ضال وخروج
الدجال ويأجوج ومأجوج وطلوع الشمس من مغربها
ونزول عيسى عليه السلام من السماء وسائر علامات
القيامة على ما وردت به الأخبار الصحيحة حق
كائن والله يهدي من يشاء إلى صراط مستقيم

والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب
تمت الكتاب بعون الملك
الوهاب

مریدی

از ابو عثمان رحمة الله علیه پرسیدند که چون
رحمة الله در حفص ... خوش آید و چون ...
شیخ ابو حفص ... جواب ندادند و ... صحبت
جمع او ... شیخ ... صحبت اصل عداوت
... ناخوش ... گفت ... و قبول کردن
به تخصیص ... گفت از من ... خواه ... و طمع و ...
در میان جمع ... ترسا ... خواه ... و آشتی و طمع
و نیکی خواه ... و در سرای ... رحمة الله علیه پرسیدند که
چنین سبب ... اگر ... طمع در مال و طمع ... اگر نبود
از عبد الله مبارک رحمة الله علیه پرسیدند که
آدمی را کدام خصلت نافع تر است گفت عقل وافر گفتند
اگر نبود گفت ادب گفتند اگر نبود گفت برادر مشفق که با او مشورت کند
اگر نبود گفت خاموشی گفتند اگر نبود گفت مرگ مفاجات
تذکرة الاولیا
نقلست که روزی پیری پیش شقیق بلخی آمد و گفت
ای شیخ گناه بسیار کرده ام میخواهم که توبه کنم
شقیق گفت دیر آمدی شیخ گفت نه زود آمدم که هر که پیش از مرگ
آمده باشد زود آمده باشد
نیک آمدی

نقلست در مکه نظر ابراهیم ادهم بوی افتاد شقیق گفت
ای ابراهیم چگونه میگذاری کار در کار معاش گفت اگر چیزی
برسد شکر گوییم و اگر نه صبر کنیم شقیق گفت سگان
بلخ ما نیز چنین کنند اگر چیزی بدیشان دهند مراعات
کنند و دم بجنبانند و اگر نه دهند صبر کنند ابراهیم
گفت پس شما چگونه کنید شقیق گفت ما را چیزی رسد
ایثار کنیم و اگر نه رسد شکر کنیم پس ابراهیم برخاست بوسه
بر شقیق داد و گفت انت الاستاد و گفت هر که سه
چیز نبود از دو خلاص نیابد طاعت و خوف
و اضطرار و گفت هر که در مصیبت جزع کند چنان
بود که نیزه بر گرفته باشد و با خدای تعالی بجنگ بیرون آمده
باشد و گفت عبادت کن که روزی و مؤنت بر خدایست
و من در میان نه هیچ کس نیستم در نزد او سبب تحقیق
گناه میدانم و گفت هفتصد مرد عالم را پرسیدم از
از پنج چیز

از پنج چیز هفتصد یک جواب دادند گفتم خردمند کیست
و زیرک کیست و توانگر کیست و درویش کیست
و بخیل کیست هر یک گفتند خردمند آنست که
دنیا دوست ندارد و زیرک آنست که دنیا او را
نفریبد و توانگر آنست که بقسم خدای تعالی راضی
بود و درویش آنست که دلش در طلب زیادتی
نبود و بخیل آنست که حق خدای را از مستحقان
باز دارد نقلست که حاتم اصم گفت در آخر
وصیتی خواستم بچیزی که مرا نافع باشد گفت
اگر وصیت عام خواهی زبان نگهدار
و سخن مگوی تا ثواب گفتار در ترازوی خویش
بینی و اگر وصیت خاص خواهی تا سخن نگویی
مگر خویشتن را چنان بینی که اگر نگویی ترا ناگفتن
سود دارد و اگر نه آنگاه ترا رخصت بود سخن
گفتن   تذکرة الاولیا

ابو عثمان مغربی ابو القاسم نصرآبادی ابو سعید ابو الخیر
ابو الحسن خرقانی رضوان الله تعالی علیهم اجمعین
چون جمع برادران دینی و دوستان یقینی که ذوق
این کلمات این طایفه که میان جان گرفته بود و شوق
این سخنان در دل ایشان اثر کرده التماس می نمودند که
این تذکرة الاولیا که آن مبارز میدان معنی و آن طالب
راه تقوی آن سیاح میدان طریقت آن مبین اقوال
و افعال اهل حقیقت آن نجیب ابرار و احرار فرید الدین
محمد عطار تغمده الله تعالی بغفرانه جمع کرده است از آنجمله
انتخاب کرده شود تا مبتدی را حفظ آسان تر باشد ملتمس
ایشان مبذول داشته آمد و از سخنان هر یکی از ایشان پنج
نقل شیرین در پنج قول که بفهم نزدیک تر است اختیار کرده
نبشته شد و سبب توبه و وفات هر یکی بر آنموجب کرده ثبت
افتاد و الله الهادی الی الرشاد

مقالت اول

مقالت اول ذکر امام جعفر صادق

رضی الله عنه آن سلطان ملت مصطفوی
آن برهان حجت نبوی آن عالم تحقیق و آن
مقتدای طریق آن میوه دل اولیا آن جگر و آب
و گل اصفیا آن جگرگوشه انبیا آن نایب علی
و آن وارث نبی و آن عارف عاشق ابو جعفر صادق
رضی الله عنه گفته بودیم که اگر ذکر انبیا و صحابه و اهل
بیت کرده شود کتابی جدا گانه باید پس این
کتاب در شرح قومی خواهد بود که بعد از ایشان
بوده اند تا بسبب تبرک بصادق ابتدا کرده آمد که
او نیز از ایشان بوده است کلمه چند که از و بیان کنیم
گویا همه را بیان کرده باشیم که ایشان همه یکی اند چون
ذکر او کرده آید ذکر همه بود نه بینی که قومی که مذهب
او دارند دوازده امام دارند و بعضی گویند

یکی دوازده است و دوازده یکی خود اگر تنها صفت
او گوییم بعبارت مع راست نیاید که او در جملهٔ علوم
و اشارات و عبارات بی تکلف و در تصوف
بکمال بود و قدوهٔ مشایخ بود و اعتماد همه برو
بود و مقتدای مطلق بود هم اولیانرا شیخ بود و هم
محمدیانرا امام بود و هم اهل ذوق را پیش رو بود
و هم اهل عشق را پیشوا هم عباد را مقدم بود و هم
زهاد را عزیز و مکرم صاحب تصنیف حقایق بود
و در بیان لطایف و تفسیر و اسرار تنزیل بی نظیر
بود و از امام محمد باقر رضی الله عنه سخنی عظیم نقل
کرده است و عجب دارم از آن قوم که ایشانرا خیال بوده که
اهل سنت و جماعت را با اهل بیت چیزی در راه است
آن بحقیقت اهل سنت و جماعت اهل بیت اند و من
دانم که کسی در خیال باطل مانده است آن میدانم هر که ایمان
دارد بمحمد و آل و اصحابش از اهل سنت و جماعت است

فاما شافعی

حدی
فاما شافعی در دوستی اهل بیت بمثابتی بوده است که
برافضی اش منسوب کرده الله و او در آن معنی شعری گفته
و یک بیت را از آن معنی اینست که اگر دوستی
آل محمد رفضست گو جملهٔ جن و انس گواهی دهند بر رفض
من و اگر اصحاب و آل را دوست داشتن از اصول
ایمان است طعن مشتی فضول که هیچ کارشان
نمی آید جز زیان انصاف آنست که پادشاه دینی و آخرت
از مخلوقات محمد علیه الصلوٰة والسلام دانی و بعد او
افضل اصحاب ابو بکر صدیق و بعده عمر فاروق و بعده
عثمان ذی النورین و بعده علی مرتضی رضی الله عنهم اجمعین
و دوران ایشانرا بجای ایشان باید دانستن تا سنی پاک
باشی و از رفض و نسبت دور باشی چنانکه امام اعظم
ابو حنیفه رحمه الله علیه را گفتند از یاران پیغمبر صلی الله علیه وسلم
کدام فاضلتر گفت صدیق فاضلتر از فاروق

و فاروق را فاضلتر از ذی النورین و ذی النورین را فاضلتر از علی
رضی الله عنهم اجمعین و هر یکی را بجای او باید داشتن والله اعلم
نقلست که منصور خلیفه شبی وزیر خود را فرستاد که
برو و امام جعفر صادق را رضی الله عنه بیار تا بکشم وزیر گفت کسی که در
گوشه نشسته باشد و عزلت گرفته و بعبادت حق تعالی مشغول شده
و دست از ملک و جاه کوتاه کرده امیر المومنین را ازو رنجی نه
آزردن او چه فایده هرچند گفت سود نداشت وزیر برفت
غلامان را گفت چون امام جعفر صادق درآید من کلاه از سر بردارم
شما در حال سرش ببرید و او را بکشید پس وزیر بیامد و امام جعفر
صادق را رضی الله عنه بیاورد و چون امام جعفر صادق رضی الله
عنه از در درآمد منصور از تخت فرود آمد و پیش واز امام
دوید و او را در صدر بنشاند و بدو زانوی ادب پیش امام
بنشست غلامان را عجب آمد و وزیر در شگفت بماند گفت آنکه
دیگر مرا پیش خود نخوانی و مرا بطاعت خدای تعالی باز گذاری
پس بدستوری

پس دستوری داد و باعزاز تمام بازگردانید در حال
لرزه بر او افتاد و دواج در سر کشید و بیهوش بیفتاد تا نماز
ازو فوت شد چون بخود باز آمد وزیر گفت ترا چه رسید گفت
چون امام جعفر صادق رضی الله عنه از در آمد اژدهایی دیدم با او که
یک لبش در زیر صفه و دیگر بر زبر صفه وی گفت اگر تو او را
بیازاری ترا با این صفه فرو برم از بیم آن اژدها ندانستم
چه گویم پس او را عذر خواستم و چنین از هوش برفتم نقلست که
یکبار داود طای رضی الله عنه نزدیک امام جعفر صادق رضی الله عنه
آمد و گفت ای فرزند رسول خدا مرا پندی ده که دلم سیاه شده است
امام صادق رضی الله عنه گفت یا ابا سلیمان تو زاهد زمانه ترا
به پند من چه حاجت گفت ای فرزند پیغمبر خدا شما را بر همه
خلایق فضلیت و همه را پند دادن بر تو واجب گفت یا ابا سلیمان
من از آن می‌ترسم که جد من دست در من زند که چرا متابعت
نکردی و آن کار بنسبت صحیح و نسبت قوی نیست این
کار بمعامله شایسته است در حضرت حق تعالی

و دیگر پیش آمد و گفت بار خدایا آنکه معجون طینت
او از آب نبوت سرشته اند و صفای عقیدت او از دریای
فتوت جدش رسول است و مادرش بتول است او چنین
می گوید داود که باشد که بمعامله خود معجب شود و اعتماد
کند نقلست که یکبار با موالی خود نشسته بود ایشان را
گفت بیایید تا بیعت کنیم و عهد بندیم که هر که از میان
ما رستگاری یابد در قیامت همه را شفاعت کند گفتند
ای پسر رسول خدای ترا شفاعت ما چه حاجتست که
جد تو شفیع همه خلقانست او گفت من با این اعمال
افعال شرم میدارم که بقیامت در روی جد خود نگرم
نقلست که امام جعفر صادق رضی الله عنه روزی جامه
گرانمایه پوشیده بود گفتند ای پسر رسول خدا لیس هذا
من زی اهل بیتک او دست آنکس بگرفت و آستین
مبارک درکشید پلاسی در زیر آن پوشیده بود که در دست
خلید بود و نمود پس گفت هذا للحق و هذا للخلق
الیمنه سیاه جلدی
نقلست که

نقلست که یکی را همیانی بدزدیدند و او بیامد و در
امام جعفر صادق رضی الله عنه آویخت که تو برده و
ندانست که او کیست امام جعفر صادق رضی الله عنه گفت
چند بوده است گفت هزار دینار گفت با من بیا او را
بسرای خود برد و هزار دینار بدو داد بعد از آن آنکس
همیان خود بازیافت زر برگرفت و پیش امام جعفر صادق
آمد و صورت حال باز گفت امام جعفر صادق رضی الله عنه
زر را نستد و گفت هر چه ما دادیم باز نستانیم آن مرد
پرسید که او کیست گفتند امام جعفر صادق رضی الله عنه
گفت فتوت خطا نگرفتست بر کس مگر از سر خداوند
تعالی در بنده کی او و گفت خداوند تعالی در نظر غافلان
و فاسقان و فاجران و کافر پنهان تر است از رفتن مورچه
بر سنگ سیاه در شب تاریک و گفت معاینه آنکس را مسلم است
که رقم دیوانگی بروی کشیدند و گفت از صحبت پنج
کس حذر کنید یکی دروغگوی که همیشه با او در غرور باشی

و دیگر احمق که در آن وقت که سود تو خواهد آن زیان بود
و نداند و دیگر بخیل که بهترین وقتی از تو ببرد و دیگر
بد دل که در وقت حاجت ترا ضایع بگذارد و دیگر عاق
که ترا به یک لقمه بفروشد و کمتر از آن گفتند آن چیست که
از یک لقمه کمتر بود گفت طمع کردن در آن و گفت خدای
تعالی در دنیا بهشتی است و دوزخی بهشت عاقل را و دوزخ
ابله را بهشت آنست که کار خود را بخدای تعالی عز وجل باز گذارے
و دوزخ آنست که کار خدای تعالی را با نفس خویش انداز
و گفت اگر صحبت اعدا مضر بودی انبیا را بایستی که موسی را
از فرعون ضرر بودے و اگر صحبت اولیا نافع بودی
اعدا را بایستی که منفعت بودی زن لوط و پسر نوح
را و سخن او بسیار است کوتاه کرده شد والله اعلم

مقالت دوم ذکر اویس قرنی رضی الله عنه

آن قبلهٔ تابعین آن قدوهٔ اربعین آن آفتاب
بیان آن همنفس رحمان آن سهیل یمنی اویس قرنی
رضی الله عنه

رضی الله عنه کسی که زبان صاحب شریعت در حق
او چنین گوید که قال النبی علیه السلام اویس قرنی
خیر التابعین باحسان و عطف ستایش کسی که
ستاینده او رحمة للعالمین و نفسی او نفس رب العالمین
بود بزبان چون منی کجا راست آید که خواجهٔ انبیا صلی
الله علیه وسلم روی بیمن کردی و گفتی انی لاجد نفس الرحمن من
من جانب الیمن یعنی هر آینه می یابم نفس رحمن از جانب
یمن و می شنوم که بار خواجهٔ انبیا صلی الله علیه وسلم فرمود
فردای قیامت حق تعالی هفتاد هزار فرشته بیافریند
بر صورت اویس تا اویس در میان ایشان بعرصات
برآید و به بهشت رود تا هیچکس الا ماشاء الله مطلع نگردد که
اویس کدامست زیرا که او در سرای دنیا در زیر قبهٔ
نیلگون فلک صومعه متواری بود و از نظر خلایق پنهان
عبادت حق کرده خویشتن را از خلق دور می انداخت

تا در آخرت هم از چشم اغیار محفوظ ماند چنانکه
گفته است عز وجل اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم
غیری و در اخبار آمده است فردای قیامت خواجهٔ عالم
صلی الله علیه وسلم در بهشت از حجرهٔ خود بیرون آید چنانکه
کسی که کسی را طلب کند خطاب آید که کرا می طلبی گوید اویس را
آواز آید که رنج مبر که چنانکه او را در دنیا ندیدی اینجا نیز نه بینی
گوید الهی او کجاست خطاب آید که فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر
نقلست که مصطفی علیه الصلوة والسلام فرمود که در امت من
مردی بود که بعدد موی گوسفندان ربیعه و مضر او را در قیامت
درجهٔ شفاعت بود و چنین گویند که در عرب هیچ قبیله را
چندان گوسفند نبود که این دو قبیله صحابه رضوان الله
گفتند آن که باشد گفت عبد من عباد الله بنده از بندگان
خدای تعالی گفتند عجب ما همه بندگان اوییم نام وی چیست
گفت اویس گفتند او کجا باشد گفت بقرن گفتند
چه عجب که

چه عجب که بعشق چنین بخدمت نشتافته است گفت
از دو سبب یکی از غلبهٔ حال و دوم شریعت من که او
مادری دارد ایمان آورده و چشمش مختل شده و دست
و پایش سست گشته او بروز شتربانی کند و مزد
آن بر خویشتن و مادر نفقه کند گفتند ما او را نه بینیم
صدیق را گفت تو در عهد خود او را نه بینی اما امیر المؤمنین
عمر را و امیر المؤمنین علی را گفت شما او را به بینید وی
مردی شعرانی بود و بر پهلوی چپ او بر کف دست چند
درم سفید بود و سبب آن برص نبود چون او را دریابید
سلام من بدو رسانید و بگوئید تا امت مرا دعا کند که خواجه
گفت احب العباد الی الله الاتقیاء الاخفیاء بعضی
گفتند یا رسول الله ما این در خویشتن نمی یابیم گفت شتروا
نیست در یمن قدم بر قدم او نهید نقلست که
چون وفات خواجهٔ کائنات علیه افضل الصلوات و اکمل
التحیات نزدیک رسید گفتند یا رسول الله خرقهٔ تو

بکیرد ایم کفت با ویس قرنی و با امیر المومنین عمر
و علی بن ابی طالب رسول صلی الله علیه وسلم وصیت فرموده‌اند که
مرقعهٔ مرا بعد از وفات من با ویس بر برید و سلام من برسانید
و بکوئید که مرقع مرا بپوشد و امتان مرا از حق جل و علا
آمرزش خواهد بعد از وفات مصطفی علیه التحیة والثنا
بیمن آمدند و امیر المومنین در مجمع ناس خطبه خواند و بعد از
خطبه کفت یا اهل نجد و قرن قوم او برخاستند کفت از قرن
کسی هست درمیان شما کفتند هست امیر المومنین عمر کفت
درمیان شما اویس نام کسی هست کفتند هست کفت اورا
طلب می کنم کجا هست کفتند او در وادی عرضه یرعی الابل
او دران وادی شتربانی می کند تا شبانکاه هیچ نانش
ای شام و هیم او شوریده هست در آبادانیهای نیاید و با کس صحبت
ندارد و آنچه مردمان خورند او نخورد غم و شادی ندارند یعنی یفهمند
جون مردمان بخندند او بکرید و جون بکریند او بخندد
کفت اورا طلب میکنیم

کفت اورا طلب میکنیم پس نشان دادند جون امیر المومنین
عمر و امیر المومنین علی رضی الله عنهما آنجا شدند اورا دیدند نماز
می کرد و حق تعالی فرشته کماشته تا شتران اورا نکاه می دارد
جون حس آدمی یافت نماز کوتاه کرد و سلام داد امیر المومنین
عمر و امیر المومنین علی رضی الله عنهما سلام کردند جواب سلام کفت
ما اسمک نام تو جیست کفت عبد الله یعنی بندهٔ خدای امیر المومنین
عمر و علی کفتند کلنا عبد الله همه بندکان اویم نام خاص تو جیست
کفت اویس کفتند ارنی یدک الیمنی بنمای دست راست خود را
بنمود آن نشان پیغمبر که سید عالم علیه الصلوة والسلام نشان داده
بود بدیدند و دستش را بوسه دادند پس کفتند رسول صلی الله علیه وسلم
وصیت کرده است ترا که مرقعهٔ مرا بپوشد و امت مرا
دعا کند فقال انتم اولی بالدعاء لجمیع المومنین کفت شما
اولی‌ترید بدعای مومنان جون بروی زمین از شما
عزیزتری نیست فاروق کفت من خود این کار میکنم
ولیکن تو وصیت رسول خدا بجای آر کفت یا امیر المومنین

تو دانی لعل غیری بغنیکه شاید که اویس دیگر بود
گفت پیغامبر صلی الله علیه بتو نشان داده است بدین
علامت که تو داری پیداست گفت اکنون بیاورید
مرقع پیغامبر علیه الصلوة والسلام را بمن دهید مرقع را
بدو دادند و گفتند بپوش گفت صبر کنید تا حاجتی بخواهم
در پوشم از نزد ایشان دور شد مرقع نهاد و روی بر خاک
نهاد و گفت نپوشم تا همه امت محمد را علیه السلام بمن نبخشی
پیغمبر صلی الله علیه وسلم حواله بمن کرده است و در رسالت را
امیر المومنین عمر فاروق و امیر المومنین علی بن ابی طالب
فرستاده است همه کار خویش کرده اند کار تو مانده است
خطاب آمد که بر خود بردار که چندین هزار بتو بخشیدیم
مرقع در پوش گفت الهی میخواهم همه را بخشی باز خطاب
آمد که چندین هزار دیگر بتو بخشیدیم در پوش او گفت
همه را می خواهم همچنین مناجات می کرد و مناقشه
می کرد و جواب می شنود تا یاران اصبر نماند عمر
پیش او شد

پیش او شد تا بیند که او خود در چه کار است چون برابر
او رسید اویس او را بدید گفت آه چرا آمدی که اگر این
تا همه بدل
آمدن تو نبودی این مرقع در نپوشیدی تا همه امت را
در نخواستمی القصه چون امیر المومنین عمر او را بدید گلیم
اشتری بخود فرا گرفته و لباس خود پیاخته و سر و پای
برهنه آن توانگر که هژده هزار عالم بعلم و لایت را در زیر گلیم
دید بعد از آن عمر گفت یا اویس رحیوة پیغمبر چرا نیامدی
تا مهتر را اندیدی اویس گفت شما دیدید گفت مگر جبه او را
دیدید اگر تو او را دیده بگوی که ابروی او پیوسته بود یا گشاده
ای عجب حاجبیه او را چند انکه دیده بود نداز هیبت و مهابت
در وی نیارستند نگریست تا نشان باز توانند داد اویس
گفت شما دوست پیغامبر هستید گفتند هستیم گفت
دندان بشما ای بنمود گفت اگر در دوستی قوی درست بوده
چرا آن روز که او را دندان مبارک شهید شد و بشکست
بحکم موافقت دندان خود را نشکستید که شرط دوستی

موافقت کیست با دوست عمر شرمنده شد پس اویس دندان
خود بنمود چند دندان در دهان شکسته داشت گفت
من او را بصورت ندیده ام موافقت کردم که موافقت
از دین است چون این بدیدند دانستند که دوستی از وی باید
آموخت روایت دیگر آنست که چون دهان خود را بگشاد
در دهان او هیچ دندان ندیدند گفتند یا اویس آنحضرت را
صلی الله علیه وسلم یک دندان شکسته بود ترا در دهان هیچ
دندان نمی بینیم گفت آری شنیدم که آن سرور را یک دندان
بزخم کافر جفا کار شکسته اما خصوص آن ندانستم همه را
بشکستم که درین میان یکی دندان بشکستن موافقت
خواهد بود پس عمر گفت مرا دعا کن گفت ترا دعا میکنم
چون بعد از تشهد می گویم اللهم اغفر للمؤمنین والمؤمنات
اگر تو ایمان بسلامت بری خود این دعا ترا دریابد
و کفایت است و اگر نه من روزگار خود بچه نه تو
ضایع نکنم پس عمر گفت مرا وصیتی کن گفت ای عمر
خدا را شناسی

خدا را شناسی گفت شناسم گفت اگر بجز خدای کسی را نشناسی
بهتر بود عمر گفت زیادتی یعنی وصیت کن اویس گفت
ای عمر خدای تعالی ترا میداند گفت داند اگر بجز از خدای ترا
هیچکس نداند به بود پس اویس وداع کرد یاران او روان شد
عمر گفت باش تا چیزی بتو دهم اویس دست در جیب کرد
و یک درم برآورد و گفت این درم شتربانی کسب کردم اگر تو
ضمان میکنی که من چندان بزیم که این یک درم بخورم تا دیگر
بستانم پس زمانی ببود و گفت شما رنجه شدید باز گردید که
قیامت نزدیکست آنجا ما را دیدار باشد که باز گشتن نبود
اکنون من بساختن زاد آخرت مشغولم چون اهل
بدانستند که اویس را حرمتی و جاهی پدید آمد اویس
سر آن سودا نداشت و بگریخت و بکوفه شد بعد از آن
کسی او را ندید مگر هرم بن حیان رضی الله عنه هرم
گفت بشنیدم که درجه شفاعت اویس تا چه حدست

آرزوی او بر من غالب شد بکوفه رفتم و او را طلب کردم تا
بیافتم بر لب دریای فرات وضو می کرد و جامه می شست
وی را بدانستم که اوست چون صفت او شنیده بودم
پیش او رفتم و سلام گفتم جواب داد و در من نگریست
خواستم تا دستش فرا گیرم فرا نداد گفتم رحمک الله یا
اویس و غفر لک الله چگونه و گریستن بر من افتاد
و از دوستی وی و از رحمت که مرا بر وی آمد از ضعیفی
وی اویس نیز بگریست و گفت یا هرم بن حیان
چگونه ترا این که راه نمود گفتم نام من و پدر من چه
دانستی و مرا چگونه شناختی هرگز نادیده گفت نبأنی
العلیم الخبیر آنکه هیچ چیز از علم او بیرون نیست
مرا خبر داد و روح من روح ترا بشناخت که روح مومنان
با یکدیگر آشنا باشند اگرچه یکدیگر را ندیده باشند گفتم مرا
خبری روایت کن از رسول علیه الصلوة والسلام
گفت او را در نیافتم اخبار او از دیگران شنوده
ام لیکن
ونخواهم که راه

ونخواهم که راه روایت حدیث بر خود گشاده کنم و نخواهم که
محدث و مفتی باشم که مرا شغل خود هست که بدین نمی پردازم
گفتم آیتی بر من بخوان تا از تو بشنوم دست من بگرفت و گفت
اعوذ بالله من الشیطان الرجیم و زار زار بگریست و گفت
چنین می فرماید خداوند تعالی جل جلاله وما خلقت الجن والانس
الا لیعبدون تا آنجا که انه هو العزیز الرحیم برخواند
آنگاه یک فریاد بکرد که ندانستم که عقل با وی هست یا نه
پس گفت یا هرم چه آورد ترا بدین جایگاه گفتم آنکه
بتو انس گیرم و بیاسایم گفت هرگز ندانستم که هرکه
خدای را بشناخت بهیچ چیز نتواند انس گرفت و با دیگری
تواند آسود هرم گفت بدرود گفتم مرا وصیتی کن گفت مرگ را
در زیر بالین میدار چون بخفتی و پیش چشم دار چون برخیزی
و در خوردی گناه منگر و بزرگی آن نگر که بخدای تعالی عاصی شده
باشی که اگر گناه خورد داری خداوند را خورد داشته باشی
و اگر گناه را بزرگ داری خداوند تعالی را بزرگ داشته

هرم گفت بکجا فرمای که مقام کنم گفت بشام گفتم آنجا
معیشت چگونه بود اویس گفت انّ لهذه القلوب
قد خالطها الشک لا ینفعها الموعظة هران دل که بروی شک
غالب باشد پند نپذیرد گفتم مرا وصیتی کن گفت یا ابن حیان
پدرت بمرد و نوح و ابراهیم بمردند و موسی بن عمران بمرد و محمد رسول الله
بمرد زاد راه بادیهٔ قیامت را آماده ساز که بی زاد قصد بادیه
قیامت کردن خود را در ورطهٔ هلاک انداختن است
نقلست که ربیع گفت رفتم تا اویس را ببینم
او را در نماز دیدم مشغول و چون فارغ صبر کردم تا از تسبیح
و اوراد فارغ شود همچنان از جای نماز برنخواست
نماز پیشین بگذارد و نماز دیگر بگذارد و همچنان به شبانه
روز از نماز نپرداخت و هیچ نخورد و هیچ نخفت شب
چهارم او را گوش میداشتم اندکی خواب در چشمش
آمد در حال با حق تعالی بمناجات درآمد که خداوندا
بتو پناه میگیرم از چشم بسیار خواب گفتم از این
مرا بسنده است

مرا بسنده است و او را تشویش ندادم بازگشتم
نقلست که اویس همه عمر خود شب نخفت یک شب
گفتی هذه لیلة القیام تا صباح در قیام می بود دیگر
شب گفتی هذه لیلة الرکوع دیگر شب گفتی هذه
لیلة السجود هر شب بعبادة خاص مشغول شدی
گفتند یا اویس آخر طاقت چون داری شبی بدین
درازی گفت من در سجده یکبار سبحان ربی الاعلی
نگویم روز شود سه بار گفتن سنت است این از آن
میکنم که میخواهم که مثل عبادت آسمانیان کنم وازد [?]
پرسیدند که خشوع در نماز چیست گفت اگر نیزه بر
پهلویش زنند خبرش نبود گفت خدای تعالی پرستش
کن بعبادت آسمانها و زمینها از تو نپذیرد تا باورش
نداری گفتند چگونه باورش داریم گفت ایمن
باش بدانچه ترا فرا پذیرفته است و دل فارغ
منشین تا از پرستش او بچیز دیگر مشغول نباید گشت

گفتند چون گفت چگونه بود کسی که بامداد برخیزد و نداند که
تا شبانگاه خواهد زیست یا نه و گفت هر که سه چیز
دوست دارد دوزخ بوی نزدیکتر بود از رگ گردنش
طعام خوش خوردن و لباس نیکو پوشیدن و با توانگران
نشستن و گفتم سی سالست که نزدیک تو مردیست
گوری کنده و کفنی در آویخته و بر سر آن گور نشسته
و نه شب قرار می کرد و نه روز آرام دارد اویس گفت
مرا آنجا برید تا او را ببینم اویس را نزدیک او بردند مردی
دید زرد گشته و ضعیف شده و چشم از گریه در مغاک
افتاده بود و گفت شغلک القبر عن الله ای مرد سی سالست
تا ترا گور و کفن از خدا جدا کرده است و وقت خویش
بدین هر دو باز خورده که هر دو بت راه تو آمده اند آن
مرد بنور اویس و برکات او آن آفت از خوش بدید
و حال بر و کشف شد نعره بزد و دران گور افتاد و جان
بحق تسلیم کرد اینجا گور و کفن حجاب بست تا دیگران
را چه حجاب باشد نقلست که همیشه

او گفتند

او گفتند او را دیوانه می شمردیم تا آخر از وی درخواستیم که
او را خانه بسازیم بر در سرای خویش یک سال و دو سال
بر آمدی که او را وجهی نبودی که روزه بگشادی و طعام
او آن بودی که گاه گاه خسته خرما برچیدی و شبانگاه
بفروختی و در وجه قوت صرف کردی و بدان افطار کردی
و اگر خرمای خشک یافتی نگاه داشتی تا بدان روزه گشادی
اگر بیشتر یافتی بفروختی و بصدقه دادی و جامه او
از خرقه کهنه بودی که از مزبلها برچیدی و پاک بشستی
و بر هم دوختی و با آن ساختی و اعجبا کار انفس رحمان
از میان چنین جای بر می آید و وقت نماز صبح بیرون شدی
و پس از نماز خفتن باز آمدی بهر محله که بیرون شدی کودکان
سنگش زدندی و او می گفتی ساقهای من باریک است
و اگر سنگ می اندازید خرد اندازید تا ساق من شکسته نشود
و خون آلود نگردد تا من از نماز باز نمانم مرا غم نماز است
نه غم پای و چنین گویند که در آخر عمر بر وی سپیدی
پیدا آمد و آن وقت بر موافقت امیر المؤمنین و امام
المتقین علی بن ابی طالب رضی الله عنه در صفین حرب می کرد

حتی قتل و مات شهیدا رضی الله مقالات

سیوم ذکر حسن بصری رضی الله عنه

آن پرورده نبوت آن خو کرده فتوت آن کعبه عمل و علم
آن قبله روح و حلم آن سبق برده بصاحب صدری شیخ
شیخ حسن بصری رضی الله عنه مناقب او چه وصف و بیان
بیرون است صاحب علم و معامله بوده و دایم در خوف
و حزن بوده و مادرش ام سلمه رضی الله عنها بوده ام سلمه مادر
حسن را کاری فرمود حسن بشیر بود گریستی ام سلمه
پستان خود در دهانش نهادی تا بمزیدی و قطره چند از
مزیدن بجای او فرو شدی تا این چندین هزار خیر و برکت
از خدای عز و جل در نفس او پدید آمد از اثر قطره چند شیر
بود و نیز گفته اند که چون حسن طفل بودی روزی از کوزه
مصطفی صلوات الله علیه آب خورد در خانه ام سلمه پیغامبر
صلی الله علیه و سلم در آمد گفت این آب که خورد گفتند حسن گفت چندانکه
این آب بخورد علم من را و سرایت کند و نیز روایت است که
روزی مصطفی علیه الصلوة و السلام بخانه ام سلمه در آمد
حسن را در کنار وی نهادند پیغامبر علیه الصلوة و السلام
برو دعا کرد

برو دعا کرد تا کنج علم و عمل یافت او به برکت
آن دعا بود نقلست که چون حسن
در وجود آمد او را پیش عمر آوردند گفت
سموه حسنا فانه حسن الوجه او را نام حسن
کنید که او نیکو روی است ام سلمه رضی الله عنها بر و
و تعهد او قبول کرد بحکم شفقتی که بر وی می برد
تا بدان شیرش پدید آمد تا بغایتی که هر وقتی می گفتی
اللهم اجعله اماما یقتدی به خداوندا او را پیشوای
مردمان گردان تا چنان شد که صد و بیست و سه تن را از
صحابه دریافت رضی الله عنهم و هفتاد پیر را دیده
ایشان پیش از حسن ابن علی رضی الله عنهما بوده است
و در علوم رجوع بود داشتند و ابتدای توبه او آن
بود که او گوهر فروش بود و او را حسن اللؤلؤی گفتندی
تجارت بروم کردی و با امیران و قیصر پیوند داشتی
بودی وقتی بروم شد و بنزدیک وزیر رفت و ساعتی
سخن گفت وزیر گفت ما بجای خواهیم شد اگر موافقت کنی

حکم ترا است حسن گفت موافقت کنم بفرمود تا
اسپی برای حسن زین کردند و حسن با وزیر بر نشست
و برفت چون بصحرا رسیدند حسن نگاه کرد خیمه دید
از دیبای رومی زده و طنابهای ابریشمی و میخهای
زرین محکم کرده بیک سو بایستاد ناگاه سپاهی پدید
آمد بزرگ همه آلت حرب پوشیده گرد آن خیمه در
گشتند و برفتند آنگاه جماعتی فیلسوفان و دبیران
آمدند قرب چهارصد تن و گرد آن خیمه در گشتند و
و برفتند بعد از آن قرب صد تن از پیران نورانی
با محاسنهای سفید روی بخیمه کردند و گرد آن در گشتند
و برفتند بعد از آن کنیزکان ماه روی زیادت
از دویست هر یکی را طبقی از زر و سیم و جواهر
بر گرفته گرد آن خیمه در گشتند و چیزی بگفتند و برفتند
آنگاه قیصر و وزیر بزرگ در خیمه شدند و بیرون آمدند
و برفتند حسن گفت متحیر و متعجب بماندم با خود گفتم
این چه حالست پیش وزیر شدم و از و قصه پرسیدم وزیر گفت
بدانکه قیصر روم را

بدانکه قیصر روم را پسری بود که ممکن نبود بجمال او
کسی از بنی آدم توانا بود و در انواع علوم کامل
و در میدان مردانگی بی نظیر و پدر بهزار دل برو عاشق
و مایل ناگاه بیمار شد و جمله اطبای عالم و حکما در معالجه
او عاجز آمدند و فایده نبود عاقبت وفات کرد
پس او را درین خیمه دفن کردند و هر سال یکبار این جمله
بزیارت او آیند اول سپاهی بیعایت گرد خیمه او
در گردند و گویند ای ملک زاده ما این حال که ترا پیش
پیش آمده است اگر بجنگ راست شدی ما همه جانها فدا
کردمی و ترا باز گرفتمی اما این حال که ترا پیش آمده است
از کسی آمده است که با او هیچ کارزار نمی توان کرد و بیازار
بود ندارد و نمی توان کرد این بگویند و باز گردند آنگاه فیلسوفان
و دبیران پیش روند و گویند ای ملک زاده ما این حال که
ترا پیش آمده است اگر بدانش و علم و فیلسوفی و خورده شناسی
میسر شدی و باز گشتی و ممکن بودی ما کفایت آن کردمی اما
این حال از جایی است که با او هیچ نمی توانا کرد و حکما و علما

ای نا علاج

پیش از عاجز و مسخر اند و همه علل جاهل و مضطر اند
و اگر نه تدبیر ها کردمی و سخنها گفتند که مادر آفرینش
یک پسر یک عاجز هم حکیم این بگفتند آنگاه پیران باشکوه
محترم پیش رفتند و گفتند ای پادشاه زاده ما این حال که
ترا پیش آمده اگر بشفاعت پیران راست همه شفاعت
کردمی و نیز الحاح اشتمی اما این حال ترا کسی نهاده است که شفاعت
هیچ سودمند نیست این بگفتند و برفتند آنگاه کنیزکان ماه رویان
با طبقهای زر و سیم و جواهر پیش رفتند و گرد خیمه گردیدند و گفتند ای
قیصرزاده ما این حال که ترا پیش آمده اگر بمال و جمال راست
آمدی یکایک ما همه خود را فدا کردیمی و مالهای بسیار صرف
کردیمی و نیز آنگاه داشتمی اما این حال ترا از کسی پیش آمده
است که آنجا مال و جمال را اثری نیست این بگفتند و باز گردیدند
قیصر با وزیر بزرگ در خیمه بود قیصر گوید ای پسر جان من
و چراغ پدر و ای جگر گوشه پدر پدر برای تو لشکر گران
آورد و فیلسوفان و دبیران و پیران و شفیعان و رای
زنان و صاحب جمالان و مال و نعمت الوان آورد و خود

بیامد اگر ما

بیامدی اگر ما این همه کاری بر آمدی آنچه توانستمی جهد تقصیر
کردمی بلکه بجای آوردمی اما این حال ترا از کسی پیش آمده که
بود تو با همه لشکر و نعمت و مال و خزینه در پیش حکم او ذره
وزن ندارد و سلام بر تو باد تا سالی دیگر او نیز بگوید و باز
گردد حسن چون این قصه از دبیر بشنید بر دلش کار کرد که
دلش از کار برفت در حال تدبیر باز گشتن کرد و ببصره آمد
و سوگند یاد کرد که دیگر در دنیا نخندد تا عاقبت کارش معلوم
شود و چنان خویشتن را در انواع عبادات و مجاهدات
افگند که در عهد او کس را بالای آن ریاضت ممکن نبود
تا بجایی رسید که گفت هفتاد سال طهارت او در طهارت ::
جایی باطل نشد و در عزلت چنان شد امید از خلق بریده کرد
تا لاجرم از جمله بر سر آمد چنانکه روزی یکی در جمعیتی بربایی
خواست و گفت حسن مهتر و بهتر ما چراست بزرگی
حاضر بود گفت از جهة آنکه جمله خلایق را بعلم او حاجت
است و او بیک جو بخلق محتاج نیست همه در دین بدو محتاج اند
و او در دنیا از همه فارغ مهتر و بهتری او را بدان مسلمست
نقلست که در هفته یکبار مجلس گفتی و رابعه را

در مجلس نیز بودی مجلس گرم نشستی و فرود آمدی گفتند ای خواجه
چندین محتشمان و بزرگان و خواجگان آمده اند اگر زبانی نیامد
چه باشد گفتی شربتی که از برای حوصلهٔ پیلان ساخته باشم
در سینهٔ موران جوف نتوان ریخت هرگاه که مجلس گرم شدی
روی برابعه کردی که ای کلیم پوشیده این همه گرمی از گرمای
دل توست او را سوال کردند که جمعی بدین انبوهی در پای
منبر تو نشینند دانیم که غرهٔ نشوی گفت ما بکثرت اگر همه شاد
نشویم لیکن اگر درویش حاضر باشد دل ما شاد شود باز
سوال کردند که مسلمانی چیست و مسلمان کیست گفت
مسلمانی در کتابهاست و مسلمانان در زیر خاک‌اند
نقلست که امیر المؤمنین و امام المتقین علی بن ابی طالب
رضی الله عنه به بصره درآمد چهار شهر در میان بسته و سه روز
بیش درنگ نکرد و جمله منبرها را بفرمود تا بشکنند و جمله
مذکران را منع کردند پس بمجلس حسن آمد امیر المؤمنین
علی بن ابی طالب رضی الله عنه او را منع نکرد و گفت این جوان
شایستهٔ ایست و برفت حسن بفراست بدانست که
او کیست تیز تر درآمد و بدوید و با امیر المؤمنین علی
بن ابی طالب

بن ابی طالب رضی الله عنه رسید دامنش بگرفت و گفت
از بهر خدا وضو ساختن مرا آموز جائیست که آنرا باب
الطشت گویند بفرمود تا طشتی بیاوردند تا وضو
بحسن آموخت و برفت و یکبار در بصره خشک سالی
بود و بیست هزار خلق بیرون شدند و منبری نهادند
و حسن را بر منبر فرستادند تا دعا کند حسن گفت میخواهید که باران آید
باران بارد گفتند بلی میخواهیم برای این آمده ایم گفت حسن را
از بصره بیرون کنید که این اثر اوست چندان خوف بر و غالب
بود که گویی که مگر در پیش جلاد نشسته است و هرگز لب او را
خندان ندیدند و دردی عظیم داشت تا بحدی که روزی این
حدیث میخواندند که آخر مَن یَخرُجُ مِنَ النّارِ رَجُلٌ یُقالُ
لَهُ هَنّاد یعنی آخر کسی که از دوزخ بیرون آید شخصی بود بنام هناد
حسن گفت کاشکی من آن مرد بودمی که باز بامید بیرون
آمدن بودی دیگری گفت از یاران او شبی حسن در خانهٔ من
بودی نالید گفتم این ناله از چیست تا چنین روزگاری

که تو داری بوی آراستگی گفت از آن می ترسم و می نالم و می گریم
نباید که بی علم و قصد بر چنین کاری رفته باشد یا قدمی خطا
برداشته باشد که بنزدیک خدای تعالی ناپسندیده بود چنین را
گویند برو اکنون ترا بر درگاه ما قدری نماند پس از بیم این هیچ
در نخواهم پذیرفت یکی روز در صومعه او کسی نشسته بود حسن
بر بام صومعه نماز می کرد و در سجده چندانی بگریست که آب از ناودان
فرو چکیدن گرفت و بر جامه آن مرد افتاد آن مرد بگفت این
آب پاکست یا نه تا بشویم حسن گفت بشوی که بآن آب نماز
روا نبود که آب چشم عاصی است یکروز بجنازه می رفت چون مرده را
در گور نهادند هنوز خاک برو نکرده بودند حسن بر سر خاک بنشست
و چندانی بگریست که خاک گل شد پس گفت ای مردمان اول و آخر
چه ست اگر آخر دنیا نگری گورست و اگر اول آخرت نگری
هم گورست که القبر آخر منزل من منازل الدنیا و اول
منزل من منازل الآخرة چه می نازید بجهانی که آخرش این است
یعنی گورست و بزندگانی که آخرش مرگست و چون نمی ترسید از عالمی که
اول آن این است یعنی و چون اول و آخر شما این است ای اهل
غفلت کار اول

غفلت کار اول و آخر خود بسازید تا جماعتی که بودند
چندان بگریستید که همه یکرنگ شدید و چون روز دیگر بگورستان
بگذشت جماعتی دید ایشان گفت درین گورستان مردانند که
سر ایشان به بهشت فرو نیامده است لیکن چندان حسرت
در خاک ایشان تعبیه است که اگر ذره از آن حسرت بر اهل
آسمان و زمین عرض کنند همه از هم فرو ریزند نقلست که
روز عید بجماعتی برگذشت و ایشان می خندیدند و بازی
می کردند گفت عجب دارم از قومی که می خندید و حقیقت حال
ایشان را معلوم نه کسی از وی پرسید که چگونه گفت باشد احوال
کسی که در دریا باشد و کشتی بشکند و کسی بر تخته بماند حال
من چنان است نقلست که مالک دینار گفت رضی الله
عنه از حسن پرسیدند که عقوبت عالم چه باشد گفت مردن
دل گفتم مردن دل چیست گفت جستن دنیا گفت یکی
بوی خمر خوردن رود دوست تر دارم از آنکه بطلب دنیا
گفت در توریة است هر که قناعت کرد بی نیاز شد
و هر که از خلق عزلت گرفت سلامتی یافت و هر که شهوت

بزیر پا آورد آزاد گشت و هر که از چیزی دست بداشت مروت
ظاهر شد و هر که روزی چند صبر کرد برخورداری جاوید یافت
و گفت نجات یافتند سبکباران و هلاک شدند گران باران
گفت نمازی که دل در وی حاضر نبود بعقوبت نزدیکتر است
و گفت بخدای که هیچ کس زر و سیم را عزیز ندارد که او را خدای
تعالی خوار و ذلیل نکند نقلست که در مناجات گفتی
الهی مرا نعمتی دادی شکر نکردم بلا بر من گماشتی صبر نکردم
نه از شکر نکردم نعمتم باز نگرفتی و بدانکه صبر نکردم بلا دایم
نگردانیدی الهی از تو چه آید جز لطف و کرم چون وقت مرگش
فرا رسید هرگز در مدت حیوة کسی او را خندان ندیده بود
دران وقت بخندید و گفت کدام گناه و جان تسلیم کرد دیگری
او را بخواب دید گفت هرگز در حال زنده گی نخندیدی حال
جان دادن بسبب چه بود و آنکه گفتی کدام گناه چه معنی داشت
گفت دران حال آوازی شنیدم که یا ملک الموت
شددت علیه فقد بقی ذنب ای ملک الموت سخت بگیرش که هنوز یک گناه

مانده است

مانده است مرا ازان شادی خنده آمد گفتم کدام گناه
و جان بدادم بزرگی دیگر آن شب بخواب دید که درهای
آسمان گشاده بودی و منادی می کردند که حبیب بخدای رسید
و خدای تعالی ازو خشنود شد رحمة الله علیه مقالت چهارم

ذکر مالک دینار رحمة الله علیه آن ممکن
هدایت آن متوکل ولایت آن پیشوای راستین آن
مقتدای راه بین آن مست هشیار آن فارغ حال بر کار آن
سالک طیار مالک دینار رضی الله عنه صاحب حسن بصری و از
بزرگان این طایفه بود و او را کرامات مشهور و ریاضات
مذکور است و دینار نام پدرش بوده و مولود او در حال
عبودیت پدرش بوده اما از کون آزاد بود بعضی گویند
در کشتی نشسته بود چون بمیان دریا رسید اهل کشتی
گفتند اجرت کشتی بده گفت ندارم چندانش بزدند که بیهوش
ازو بشد چون بهوش باز آمد گفتند اجرت بیار گفت

ندارم تا به بازار برند و او می‌گفت ندارم گفتند
بایست بگیریم و بدریا اندازیم چون این بگفتند هر ماهی
که در دریا بود در لب کشتی آمدند و سر برآوردند هر یکی
دو دینار زر در دهان گرفته مالک دست دراز کرده
بود او یک ماهی دو دینار زر بستاند و بدیشان داد چون
ملاحان آن بدیدند در پای مالک افتادند و عذر خواستند
پس بر روی آب برفت و ناپدید شد از این سبب مالک دینار
اش گفتند و سبب توبه او آن بود که مردی بود صاحب
جمال و دنیاوی بسیار داشت و او در دمشق می‌بود و مسجد
آدینه که معاویه رضی الله عنه که بتولیت دادند او پسند
کرده بود مالک بیاد دش که تولیت آن مسجد بود دهند پس
برفت و گوشه مسجد سجاده بینداخت و یکسال پیوسته
عبادت می‌کرد بامید آنکه تولیت بگیرد هر که او را بدیدی
در نمازش یافتی باخود گفتی این منافقی مردی است
تا یک سال بدان بگذشت و درین مدت شب از مسجد
بیرون آمدی

بیرون آمدی بتماشا و طرب مشغول بودی و روز در مسجد
بودی نماز کردی تا شبی بطرب مشغول بود چون یاران
بخفتند او عود می‌سوخت از آنجا آوازی آمد که
یا مالک الا یتوب اه یا مالک تو چرا توبه نمیکنی مالک
چون بشنید در حال دست از آن برداشت پس بمسجد
رفت متحیر و متفکر با خود اندیشه کرد که یک سال است
تا خدای را می‌پرستم بریا و نفاق و هیچ مقصودم
حاصل نشد آن بهتر که خدای تعالی را باخلاص
عبادت کنم و شرم دارم از آنچه می‌کنم اگر تولیت
بمن دهند نپستانم پس نیت درست کردم و سر با خدای
تعالی راست کردم و آن شب بعبادت باخلاص و دل صافی
قیام چون بامداد مردمان بمسجد در آمدند گفتند درین مسجد
خللها پدید آمده است این را متولی باید ساخت
پس همه اتفاق کردند که هیچکس شایسته‌تر از وی نیست
نزدیک او آمدند او در نماز بود صبر کردند تا فارغ شد گفتند

ما همه بشفاعت آمده ایم تا تو لیت قبول کنی مالک دینار
با خدای تعالی مناجات می کرد ومیگفت الهی ترا یک
سال عبادت کردم بدین نیت هیچکس در من ننگریست
اکنون که دل بتو دادم و یقین درست کردم که نستانم
بیست کس را نزدیک من فرستادی تا این کار در گردن
من کنند بعزت تو که نخواهم از مسجد بیرون آمد
و روی در کار آورد و ریاضت و مجاهدت
پیش گرفت تا صاحب حسن شد و نیکو روزگار
و پسندیده احوال گشت و گویند که در بصره مردی بود
توانگر و مال بسیار داشت بعد از وی دختری ماند صاحب
جمال ماند دختر پیش ثابت بنانی آمد و گفت ای خواجه
میخواهم که در حکم مالک باشم بزنی تا مرا در کار طاعت
یاری دهد ثابت مالک را بگفت مالک جواب داد که
دنیا را سه طلاق داده ام و زن از جملهٔ دنیا ست
مطلقهٔ ثلاثه را نکاح نتوان کرد نقلست که
مالک وقتی

مالک وقتی در سایهٔ درختی خفته بود ماری آمده بود
و شاخ نرگس در دهان گرفته و او را باد میکرد و آسایش
او را نقلست که گفت بحری در آرزوی غزا
بودم چون اتفاق افتاد برفتم آن روز که حرب خواست
بود مرا تب گرفت چنانکه عاجز گشتم در خیمه
شدم و بخفتم در غم تمام و با خود می گفتم اگر ترا
نزدیک خدای تعالی منزلتی بودی امروز ترا این
تب نگرفتی پس خواب شدم هاتفی آواز داد که اگر تو
امروز بحرب رفتی اسیر گشتی گوشت خوک پیش آوردندی
و چون گوشت خوک بخوردی کافر گردیدی این تب ترا
لطفی عظیم بود چون از خواب در آمدم خدای را
شکر کردم و کار خود را بدو تفویض کردم نقلست که
یک روز با دهری مناظره افتاد و ماجرا دراز شد
هر یکی می گفت دین ما حق است مؤمنان گفتند
دست مالک و دست دهری بر هم بندند و در آتش
نهند تا هر کدام باطل بود بسوزد و در حال بستند

و در آتش آوردند دست هیچ کدام نسوخت گفتند هر دو
بر حقند مالک دلتنگ بخانه آمد و روی بر زمین نهاد
و مناجات کرد و گفت خداوندا هفتاد سال قدم در ایمان
محکم داشته ام تا بدهری برابر کردم آوازی شنود که
ندانستی که دست تو دست دهری را حمایت کند جدا جدا
بایستی تا پدید آمدی نقلست چون اِیَّاکَ
نَعْبُدُ وَاِیَّاکَ نَسْتَعِیْن بگفتی زار بگریستی و
گفتی که اگر این کتاب خدای نبودی و بدین امر نبودی
هرگز نخواندمی یعنی میگوییم ترا می پرستیم و نفس را می پرستم
و می گوییم که از تو یاری میخواهیم و بدر سلطان و قاضی می روم
و از هر کس شکر و شکایت میکنم نقلست او جمله شب
بیدار بودی دختری داشت یک شب گفت آخر ای پدر
یک لحظه بخسب گفت ای جان پدر از شبخون می ترسم که
نباید که شیطان فرصت یابد و وقتی که درین شب
روزی جمع آرد درین غفلت از من رباید گفتند
چون گفت

چون گفت نان سلطان می خورم و فرمان شیطان می برم
و گفت اگر کسی بر در مسجد منادی کند که کسی بدترین
شمایست بیرون آید هیچکس نخستین در پیش
من نیفکند مگر بقهر ابن المبارک رضی الله عنه گفت که
وقتی زنی مالک را گفت ای مرائی جواب داد که بیست
سال است تا هیچکس بدین نام نخوانده است الا
تو که نیک دانستی که من کیستم و گفت هر که حدیث
کردن بمناجات با خدای تعالی دوستتر ندارد از حدیث
کردن با مخلوقات علم او اندکست و دلش نابینا و عمر
ش ضایع و گفت در بعض کتب خوانده ام که حق تعالی
امت محمد را دو چیز داده است که نه جبرائیل را و نه میکائیل
را یکی آنست که فَاذْکُرُوْنِیْ اَذْکُرْکُمْ و دوم اُدْعُوْنِیْ
اَسْتَجِبْ لَکُمْ یعنی مرا یاد کنید تا شما را یاد کنم و مرا بخوانید
تا اجابت کنم نقلست چون وفات یافت یکی
از بزرگان او را بخواب دید گفت خدای تعالی با تو چه کرد گفت

خدای را دیدم جل جلاله هرچند گناه بسیار داشتم اما بسبب
حسن ظنی که بدو داشتم همه را محو کرد و بزرگی دیگر
قیامت را بخواب دید که خلق در بهشت می‌شدند مالک را
دیدم از محمد واسع پیشتر در بهشت شد پیش در رفتم و گفتم
ای عجب که محمد واسع فاضلتر است و عالم‌تر است گفتند
آری محمد واسع در دنیا دو پیراهن داشت و مالک یکی
و این تفاوت از آنجاست که اینجا هر کرا دو پیراهن باشد
پیراهن برابر نبود یعنی گویند صبر کن تا حساب یک پیراهن
افزون باز دهی رحمة الله علیه مقالت

پنجم ذکر محمد واسع رحمة الله علیه

آن مقدم زهاد آن معظم عباد آن عالم عامل آن
توانگر قانع محمد واسع رضی الله عنه در وقت خویش بی
نظیر بود و بسیاری از تابعین را خدمت کرده بود
و مشایخ متقدم را دریافته و در طریقت و شریعت حظی
وافر داشت و در ریاضت چنان بود که نان با آب میخورد
وی گفت هر که

وی گفت هر که بدین قناعت کند از خلق بی نیاز
گردد و در مناجات گفتی الهی مرا برهنه و گرسنه دار
چنانکه دوستان خود را که این مقام از کجا یافتند که
تا حال من چون حال دوستان تو بود و گاه بودی که از غایت
گرسنگی با اصحاب در خانهٔ امام حسن بصری شدی آنچه
یافتی بخوردی چون حسن بیامدی شادمان گشتی و بنازیدی
و سخن اوست که گفتی پیوسته فرح آنکس راست بامداد
گرسنه خیزد و شبانگاه گرسنه خسبد و درین حالت
از خدای تعالی راضی باشد وقتی یکی از وی وصیتی خواست
گفت وصیت کنم ترا بدل شاد باشی در دنیا و آخرت
آن مرد گفت چگونه باشد گفت در دنیا زاهد باش
یعنی چون در دنیا زاهد باشی ترا به هیچکس طمع نبود
و همه خلق را محتاج خویش بینی و این عین پادشاهی
است هم در دنیا و هم در آخرت یک روز مالک دینار
گفت نگاه داشتن زبان بر خلق سخت‌تر است از نگاه

خدای را دیدم جل جلاله هرچند گناه بسیار داشتم اما بسبب
حسن ظنی که بدو داشتم همه را محو کرد و بزرگی دیگر
قیامت را بخواب دید که خلق در بهشت می‌شدند مالک را
دیدم از محمد واسع پیشتر در بهشت شد پیش او رفتم و گفتم
ای عجب که محمد واسع فاضلتر است و عالم‌تر است گفتند
آری محمد واسع در دنیا دو پیراهن داشت و مالک یکی
و این تفاوت از آنجاست که اینجا هر کرا دو پیراهن باشد
پیراهن برابر نبود یعنی گویند صبر کن تا حساب یک پیرا
هن افزون باز دهی رحمة الله علیه مقالات

پنجم ذکر محمد واسع رحمة الله علیه

آن مقدم زهاد آن معظم عباد آن عالم عامل آن
توانگر قانع محمد واسع رضی الله عنه در وقت خویش بی
نظیر بود و بسیاری از تابعین را خدمت کرده بود
و مشایخ متقدم را دریافته و در طریقت و شریعت حظی الاوفر
وافر داشت و در ریاضت چنان بود که نان با آب می‌خورد
وی گفت هر که

وی گفت هر که بدین قناعت کند از خلق بی نیاز
گردد و در مناجات گفتی الهی مرا برهنه و گرسنه دار
چنانکه دوستان خود را که این مقام از کجا یافتند که
تا حال من چون حال دوستان تو بود و گاه بودی که از غایت
گرسنگی با اصحاب در خانه امام حسن بصری شدی آنچه
یافتی بخوردی چون حسن بیامدی شادمان گشتی و بنازیدی
و سخن اوست که گفتی پیوسته فرح آنکس راست که بامداد
گرسنه خیزد و شبانگاه گرسنه خسپد و در این حالت
از خدای تعالی راضی باشد وقتی یکی از وی وصیتی خواست
گفت وصیت کنم ترا تا پادشاه باشی در دنیا و آخرت
آن مرد گفت چگونه باشد گفت در دنیا زاهد باش
یعنی چون در دنیا زاهد باشی ترا به هیچکس طمع نبود
و همه خلق را محتاج خویش یابی و این عین پادشا
هیست هم در دنیا و هم در آخرت یک روز مالک دینار
گفت نگاه داشتن زبان بر خلق سخت‌تر است از نگاه

داشتن درم و دینار و یکی نزدیک قتیبه
بن مسلم شد با جامه صوف گفت صوف چرا پوشیده
خاموش شد گفت جواب چرا ندهی گفت هیچ نگویم از آنکه
تا از زهد خویشتن ثنا گفته باشم تا از درویشی که
از حق تعالی گله کرده باشم روزی پسر خویش را دید که
می خرامید آوازش داد و گفت هیچ دانی که تو کیستی
و مادرت را بدویست درم خریدم و پدرت چنان
نیست که در میان مسلمانان ازو خوارتر کسی نیست این
خرامیدن از تو کجاست و یکی ازو پرسید که چگونه گفت
چگونه بود کسی که عمرش می کاهد و گناهش می افزاید و در معرفت
بود که سخن اوست که ما رأیت شیئا الا و رأیت الله فیه
یعنی هیچ چیز ندیدم الا که خدا را در آنجا دیدم و ازو سوال
کردند که خدای را می شناسی ساعتی خاموش گشت و سر فرود
افکند پس گفت هر که او را بشناخت سخنش اندک شد و تحیرش دائم
گشت و گفت سزاوار است که کسی بجز از معرفت
خویش دعوی

خویش دعوی دارد و او معرفت خویش را عزیز کرده است
که هر کس از مشاهده او بغیر او باز ننگرد و گفت صادق
هر که صادق نبود تا بدانکه امید میدارد بیمناک نبود
یعنی باید که خوف و رجاش برابر بود تا مومن حقیقی باشد
رحمة الله علیه **مقالت ششم ذکر حبیب**
عجمی رحمة الله علیه آن ولی قبه غیرت
آن صفی پرده وحدت آن صاحب یقین بر کمال آن خلوت
نشین بی ملال آن فقیر عدمی حبیب عجمی رضی الله عنه
صاحب صدق بود و صاحب همت و کرامات و ریاضات
کامل داشت و در ابتدا مردی بود مال دار و مال بربا دادی
و ببصره نشستی و هر روز بتقاضای معاملات شدی
اگر سیمی نیافتی پای مزد طلب کردی و نفقه خویش هر روز
ازان ساختی روزی بطلب وام داری رفته بود آن وام
دار در خانه نبود چون آواز داد او را ندید پای مزد
طلب کرد زن گفت شوهرم حاضر نیست و من چیزی که

بتو دهم گوسفندی کشته ایم بجز از کردن چیزی نمانده
اگر خواهی بتو دهم گفت شاید کردن گوسفند از ان
بستد و بخانه برد زن خود را گفت این سود نیست
برخیز و چیزی بپز تا بخوریم زن گفت نان نیست
گفت اینکه رفتم تا از جهت پای مزد هیزم و نان
و آنچه باید بستانم برخت و هیمه بستد و بیاورد
و دیگ را پختنی ساخت چون زن نزد دیگ شد تا
طعام در کاسه کند سایلی بر در آمد و سوال کرد حبیب
بانگ بروی زد که آنچه ما داریم اگر بشما دهیم شما مستغنی
نگردید و ما محتاج شویم سایل محروم باز گشت زن
چون بنزد دیگ شد و سر دیگ باز کرد دید که طعام همه
چون سیاه گشته بود زن باز گشت و دست حبیب بگرفت
و بسر دیگ برد و گفت نگاه کن که از شومی تو که ربای خوری
و بانگ بر سایل می زنی بما درین جهان چه رسید تا خود بدان
جهان چه رسد حبیب چون این بدید آتشی بدلش
فرود آمد که

فرود آمد که هرگز آن آتش فرو ننشست گفت ای
زن توبه کردم و بخدای باز گشتم روز دیگر از خانه
بیرون آمد تا از معاملات خود زر و سیم بستاند و دیگر
بر باشد دید که کودکان در محله بازی می کردند چون حبیب را
دیدند که می آمد آواز در گرفتند که حبیب ربا خوار آمد
دور شوید تا گرد او بر ما ننشیند که همچون او بدبخت
شویم حبیب چون این بشنید عظیم درد دلش کار کرد
روی بمجلس حسن بصری نهاد رضی الله عنه چون بمجلس
در آمد بر زبان حسن چیزی رفت که بیکبارگی دل حبیب را
غارت کرد و هوش از وی زایل شد چون بهوش باز آمد
توبه کرد و دست و پای حسن افتاد و چنگ در فتراک او
زد چون از آن مجلس بیرون آمد ناگاه وام داری
او را بدید خواست که بگریزد حبیب گفت مگریز تا اکنون
ترا از من بایست گریخت اکنون واجب شد مرا از تو
گریختن از آنجا باز گشت بسوی خانه خود کودکان باز

می کردند که چون حبیب را بدیدند گفتندی دور باشید تا گرد حبیب بر
شما نگذرد که گرد ما باو نرسد که بخدای عز و جل عاصی گردیم
حبیب گفت الهی و سیدی بدین یک روز که با تو آشتی
کردم این طبل قبول بر همه دلها بزدی و نام من بنیکی بیرون
آوردی پس منادی کرد که هر که از حبیب چیزی می باید گرفت
بیاید و بگیرد پس جمله گرد آمدند و او جمله مال خود بدیشان
داد تا مفلس شد و هیچ نماند یکی بیاید و دعوی کرد چادر
زن بداد دیگری دعوی کرد پیراهن خویش بدر کرد
و بدو داد و برهنه بماند بلب آب فرات شد همه شب
عبادت کردی و صومعه ساخت مشغول شد همه شب
عبادت کردی و روز بخدمت حسن قرآن آموختی
و عجمی زانش گفتند که قرآن نتوانست آموخت چون
روزگاری برآمدی بی برگ و بی نوا شد زن وی در بایست
خانه طلب می کرد حبیب از خانه بیرون آمد و قصد
صومعه کرد و تا شب عبادت می چون شب در آمد
نزدیک زن آمد زن گفت ای مرد کجا بودی و چه
کار کردی

کار کردی که مزد نیاوردی حبیب گفت آنکس که
من او را کار کردم بس کریمست شرم داشتم از کرم
او که ازو چیزی خواهم او خود وقت آید بدهد گوید
او بهر روز چیزی میدهد بجهت مزد حبیب همچنان
هر روز بدان صومعه می شد و عبادت می کرد تا ده روز
برآمد روز دهم چون نماز پیشین شد اندیشه در
دلش افتاد که امشب بخانه چه برم و اهل را چه عذر
گویم و بدین تفکر فرو شد هم در آن ساعت حق تعالی
جماعتی را بدر خانه او فرستاد هر یکی با چیزی از وجوه
نفقات با یکی خروار آرد و با یکی گوسفندی مسلوخ کرده
و با یکی روغن و انگبین و مالابد و حوایج حمالان بار
بودند و جوانی ماه روی با ایشان با سیصد درم
سیم بدر خانه حبیب آمدند و در بزدند زن
او از درون آواز داد که کار چیست این جوان
این جمله خداوند کار فرستاده است و گفته

است که حبیب را بگوی تو کار بیفزای تا مزد
درافزاییم و آن جمله بنهاد و برفتند چون شب آمد
حبیب خجل زده و غمگین روی بخانه نهاد چون در
بدر خانه رسید بوی طعام و خوردنی در خانه یافت
زن پیش حبیب آمد و بسی لطف و مراعات کرد
چنانکه هرگز چنان نکرده بود و گفت ای مرد این کار
از بهر آنکه می کنی او بس نیکو مهتر است با کرامت
و شفقت و اینکه چنین و چنان فرستاده است
و بدست جوانمردی داد و گفت حبیب را بگوی که تو در
کار بیفزای تا ما در مزد بیفزاییم حبیب متحیر
گشت و گفت ای عجب ده روز کار کرده ام چندین
نیکوی کرده است بیا تا بیشتر کنم بکلی از دنیا
اعراض کرد و همه اوقات خویش بعبادت مصروف
کردانید تا از بزرگان مستجاب الدعوة گشت
و ببرکت دعای او بسیار فایده بمحتاجان مدد مانده
کام می رسید

کام می رسید نقلست که یک روز زنی بیامد و در
دست و پای او افتاد و بسی بگریست و گفت پسری
دارم که از من غایب شده است از دیرگاه و مرا
طاقت فراق نمانده از بهر خدای را دعای بگوی باشد که
ببرکت دعای تو او را بمن باز رساند گفت سیم
داری گفت دارم گفت برو و بدرویشان ده
چون بدرویشان صدقه داد و پیش حبیب آمد
او دعا کرد و گفت برو که هم اکنون پسرت بتو
رسید زن هنوز بدر خانه خود نرسیده بود که پسر را
دید فریاد در گرفت که اینک پسر من پس بره زن
پسر را بنزدیک حبیب آورد شادمان گفت حالت
چگونه بود پسر گفت بکرمان بودم استاد مرا
طلب کرد و فرستاد که گوشت بیار گوشت بستدم
و بخانه می رفتم ناگاه بادی در آمد مرا در ربود
و آوازی شنودم که ای باد او را بخانه باز رسان بسلامت
و آن همه ببرکت دعای حبیب و دو درم که

صدقه بجایگاه بود اگر کسی گوید که باد چگونه آورد
گوییم چونکه جبل قرب یک شادروان می آورد
و عرش بلقیس را در هوا می برد نقلست حبیب را
کنیزکی بود سی سال بود تا او را داشت هرگز روی او را
تمام ندیده بود روزی کنیزک در پیش او ایستاده گفت
ای مستوره زن کنیزک ما را آواز ده کنیزک گفت من کنیزک
توام حبیب گفت ای عجب ما را درین سی سال زهره نبودست
که بردن از و به هیچ کس نظر کنم ترا چگونه دیده باشم
نقلست که در گوشهٔ خانه نشستی و گفتی هر که را با تو
خوش نیست خوش مباد و هر که را چشم بتو روشن
نیست هرگز چشمش روشن مباد و هر که را با تو انس
نیست بهیچکس انس مباد و ازو پرسیدند که رضا در
چیست گفت در دلی که در و غبار نفاق نبود
نقلست که هرگاه در پیش او قران خواندندی سخت
زار بگریستی گفتند آخر تو عجمی و قران عربی
چه میدانی

چه میدانی که چیست گفت اگر زبانم عجمیست اما دلم
عربیست درویشی گفت حبیب را دیدم در مرتبهٔ
عظیم آخر عجمیست این مرتبه اش از کجاست آوازی
شنیدم که اگرچه عجمیست اما حبیب است نقلست که
خونی را وقتی بر دار کردند هم در آن شب او را بخواب
دیدند در مرغزار بهشت طواف می کرد حلها
سبز پوشیده و آسوده حال گفتند یا فلان این
سعادت بچه یافتی و این دولت از کجاست
گفت در آن ساعت که مرا بر دار کردند حبیب آنجا
بر من گذر کرد بگوشهٔ بر من نگریست این همه از برکات
آن یک نظر بزرگوار اوست از سخنان اوست که
جهد مردمان از دل بیرون کن و دنیا را بر دل خود
سرد کن و بلا را غنیمت شمر و کارها را از خدای
تعالی دان و آنگاه پای بر آب نه رحمة الله مقالت
پنجم ذکر رابعه عدویه رحمة الله علیها

آن مخدره خاص آن مستوره ستر اخلاص آن سوخته
عشق و اشتیاق آن شیفتهٔ قرب و افتراق آن ثانیهٔ
مریم صفیه رابعه عدویه رضی الله عنها اگر کسی گوید
ذکر او در صف رجال چرا کرده گوییم خواجه انبیا علیهم
السلام میفرماید ان الله لا ینظر الی صورکم ولا الی اعمالکم
ولکن ینظر الی نیاتکم کار بصورت نیست کار به نیت است
کما قال علیه الصلوة والسلام یحشر الناس علی نیاتهم
اگر روایتست دو ثلث دین از عایشه صدیقه رضی الله عنها
فرا گرفتن هم روا بود از کنیزکی از کنیزکان او فایده
دینی گرفتن چون زن در راه خدا مرد بود او را زن نتوان
گفت چنانکه عباسه طوسی گفت چون فردا در عرصات
قیامت آواز دهند که یا رجال اول کسی که جواب دهد پای
در صف رجال نهد مریم بود علیها السلام کسی که اگر او
در مجلس حسن حاضر نبودی ترک مجلس گفتی ذکر او عیب
نبود در میان رجال کردن بلکه معنی حقیقی

آنست که

آنست که اینجا که این قوم هستند همه نیست توحیدند
وجود من و تو کی ماند تا بمرد و زن چه رسد چنانکه
ابو علی فارمدی گوید رضی الله عنه که نبوت عین عز و
لا رفعتست مهتری و کهتری نبود و ولایت همچنین
بود خاصه رابعه که در وقت خویش در معاملت
و معرفت همتا نداشت و معتبر جملهٔ بزرگان عصر بود
و معاملات و روش او بر ارکان سوالک طریقت
و حقیقت حجتی قاطع بود نقلست که آن شب که
رابعه بزمین آمد در خانهٔ پدرش هیچ نبود که پدرش
سخت مقل الحال و فقیر و بی مال و قطره روغن که
ناف گود که چرب کنند نداشت و چراغی نبود و چیزی
که او را در آن در پیچیده نمی یافت او را سه دختر
بود چهارم ایشان رابعه بود که بزمین آمد رابعه را
از آنش گفتند پس عیالش آواز داد که بخانهٔ
فلان همسایه شو و قطرهٔ روغن بخواه تا چراغ
در گیرانیم و او عهد داشت که هرگز از هیچ مخلوق

چیزی نخواهد پدرش بیرون آمد و دست بدر خانهٔ همسایه
باز نهاد و باز آمد و گفت در خفته اند و در باز نمی
کنند آن ضعیفه دران حالت بسی بگریست و آن
وآن مرد در اندیشهٔ آنکه باز دختر بزمین آمده
سر بر زانو نهاد و بخواب شد و پیغمبر را علیه الصلوة
والسلام بخواب دید که می گفت غمگین مباش که
این دختر که بزمین آمده است فردای قیامت هفتاد
هزار از امت من در حمایت شفاعت او خواهند
بود پس گفت فردا بنزدیک عیسی بن داود که امیر
بصره است شو و بر کاغذی بنویس که پیغامبر صلی الله
علیه وسلم میگوید بدان نشانکه هر شب بر من صد بار
صلوات می فرستی و شب آدینه چهار صد بار این شب
آدینه که گذشت فراموش کردی کفارت آنرا
چهار صد دینار حلال بمن ده پدر رابعه از خواب
درآمد و بگریست و برخاست و خط بنوشت
علی الصباح بدرگاه امیر رفت و بدست حاجبی
بامیر فرستاد

بامیر فرستاد امیر چون آن خط بدید دو هزار دینار
بفرمود که بدرویشان دهند شکرانه آنکه پیغامبر
علیه الصلوة والسلام از من یاد کرده است و چهار صد بدان
شیخ دهید و بگویید میخواهم که در آیی تا ترا ببینم
اما روا نمی دارم که چون تو کسی پیش من آید من خود
پیش تو آیم برخاست و پیش او آمد و شیخ را
بسوگند داد بخدا که هر حاجت که داری و ترا بوده
باشد عرضه داری شیخ زر بستاند و برفت و آنچه
می بایست بخرید پس چون رابعه پاره مهتر شد مادر
و پدرش بمردند و در بصره قحطی افتاد و خواهران
متفرق شدند رابعه نیز برفت ظالمی او را بدید
بگرفت و بشش درم بفروخت و خریده او را کار
می فرمود و او رنج و محنت کار او میکرد و روزگار
بسختی می گذشت روزی نامحرمی در پیش او آمد
رابعه بگریخت و در راه بیفتاد و دستش از جای
بشد و روی بر خاک نهاد و گفت بار خدایا غریبم

و بی مادر و پدر و اسیر گشته و به بندگی افتاده و دست
شکسته و مرا ازین باکی غم نیست غمگینم لیکن تو ام
می باید که ازین راضی هستی یا نه آوازی شنید که غم مخور که
فردا جاهت خواهد بود که مقربان آسمان بتو نازند پس رابعه
بخانهٔ خواجه باز آمد و پیوسته روزه میداشت و روز
خدمت خواجه می کرد و همه شب بعبادت و خدمت
حق تعالی مشغول می بود روز بصیام و شب بقیام یک
شب خواجه از خواب درآمد و برخاست آوازی شنود
و بر بام برآمد و از روزن نگریست رابعه را دید سر
بسجده نهاده و می گفت الهی تو دانی که همه هوای دل
من بر موافقت فرمان تست و روشنائی جان من
در خدمت درگاه تو اگر کار بدست منستی یکساعت
از خدمت نیاسودمی ولیکن تو مرا بدست مخلوقی داده
و همچنین مناجات می کرد خواجه چون آن بدید بترسید
و بجای خویش باز آمد متفکر بنشست تا روز شد رابعه را
بخواند و بنواخت و آزادش کرد رابعه گفت مرا

کو نقل بر ماکه

دستوری

دستوری ده تا بروم خواجه دستوری دادش از آنجا
بیرون آمد و در ویرانه رفت که هیچکس ندانستی
او کجاست و بعبادت مشغول شد و هر شبان روز
هزار رکعت نماز گزاردی گاه بمجلس حسن آمدی و تولا
بدو کردی و گروهی گویند در مطربی افتاد و باز بردست
حسن توبه کرد و پس از آن در ویرانه شد و صومعه
گرفت و مدتی آنجا عبادت می کرد بعد از آن عزیمت
حجش افتاد و روی ببادیه نهاد و خری داشت
رخت خویش بروی نهاده چون بمیان بادیه در
راه ناگاه خرش بمرد مردمان گفتند این بار تو ما
برداریم رابعه گفت شما بروید که من بر توکل شما نیامده ام
قافله برفت رابعه تنها بماند سر برآورد و گفت الهی پاد
شاهان چنین کنند با عورتی غریب و عاجز مرا بخانه
خود خواندی و در میان راه خرم را مرگ دادی و مرا
در بیابان تنها بگذاشتی هنوز مناجات تمام نکرده
بود که خرش بجنبید و برخاست تا رابعه بار بروی نهاد

دارد وی قافله برفت راوی این حکایت گفت که
بعد از مدتی آن خر را دیدم که در بازار می فروختند
پس روزی چند ببادیه فرو رفت گفت الهی دلم
بگرفت کجا روم من در آن خانه که از کلوخی و سنگی ترکیب
یافته مرا تو هم اینجا می باید که خود را بر من نمای تا حق
تعالی بی واسطه بدلش فرو ریخت که ای رابعه چون
در هژده هزار عالم شدی ندیدی که موسی علیه السلام دیدار
خواست ذرهٔ تجلی بر کوه افکندیم بچهل هزار پاره
بطرقید اینجا باسمی قناعت کن پس راه بحج بر پیش گرفت
در میان راه کعبه را دید باستقبال او آمد چون نظرش
بر کعبه افتاد گفت مرا رب البیت می باید بیت را
چه کنم مرا استقبال مَن تَقَرَّبَ اِلَیَّ شِبرًا تَقَرَّبتُ
اِلَیهِ ذِراعًا و مَن تَقَرَّبَ اِلَیَّ ذِراعًا تَقَرَّبتُ باعًا
می باید کعبه را چه کنم مرا استطاعت کعبه نیست بجمال
کعبه چه شادی کنم نقلست که ابراهیم ادهم
رضی الله عنه چهارده سال تمام سلوک کرده است زیرا که
در هر مصلا

در هر مصلا جای دو رکعت نماز می گذاردی و می گفت
مردمان این بادیه را بقدم رفته اند من بدیده روم تا آخر
بدانجا رسید که گفت این چه بیشیادیست چون نگاه کرد
خانه را ندید مگر چشم مرا خللی رسیده است هاتف آواز
داد که چشم ترا خللی نرسیده است اما کعبه باستقبال
ضعیفهٔ شده است که روی بدین خانه دارد ابراهیم از
غیرت در شور آمد گفت آیا این ضعیفه کیست بدوید
رابعه را دید که می آمد و کعبه باز بجای خویش شد چون ابراهیم
آن بدید گفت ای رابعه این چه کار و بار است که در جهان
افکنده و این چه شور است که در ریش دل خستگان
ریخته رابعه گفت شور من در جهان ابراهیم نیفکنده ام
بلکه تو افکنده که مسافت چهارده روز چهارده
سال قطع کرده و در هر دو قدم رکعتین ادا نموده
تا بخانه رسیده که او را کسی نکرده ابراهیم گفت پس
شورم اینست و حیرتم در اینست که من در چهارده
سال راه را بنماز قطع کردم و کعبه را در جا ندیدم رابعه
گفت آری تو بنماز قطع کردی و من بعجز و سوز

محمد اکبر

ونیاز قطع این بادیه کردم لاجرم معبود بی نیاز
دست کبر عاجزان و مرهم درد دل ریشانست
وپذیرندهٔ نیاز نیازمندانست پس برفت وحج بگزارد
وزار زار بگریست و گفت بارخدایا حج را و مصیبت را
وعدهٔ نیکو کردهٔ اکنون اگر حجم پذیرفته ثواب حجم بده
واگر نه پذیرفتهٔ این بزرگ مصیبتی است از مصیبت
رسیده کانم بنویس پس بازگشت و ببصره آمد
وبعبادت مشغول شد تا دیگر سال پس گفت اگر پار
سال کعبه استقبال من کرد من امسال استقبال کنم
چون وقت در آمد شیخ ابو علی فارمدی
نقل میکند که روی ببادیه نهاد و هفت سال به پهلو
می گردید تا بعرفات رسید چون بدانجا رسید هاتفی
آواز داد که ای مدعیه این چه طلبیست که دامن تو
گرفته است اگر ما را میخواهی یک تجلی کنیم که در وقت
بگدازی گفت یا رب العزة رابعه را بدین دولت
سروحد و بدین عز آبو

سروحد و بدین عز آبد سرمایه نیست چون ضعیف
است طاقت ندارد اما نیت فقر و محو حدوث
دوستی میخواهم ندا آمد که یا رابعه فقر خشک سال
قهر ماست و محو حدوث در غرق شدن در بحر
قدم بی ابتدا و انتهای ملکت و محو هستی خانهٔ
دل را برو فتن و پاکیزه ساختن از محدثات جهود
و غیر خود است ما این خشک سال را براه مردان
نهاده ایم که چون سر یک موی پیش نمانده است که
بحضرت وصال ما خواهند رسید که ناگاه کار بر گردد
و وصال فراق گردد و تو هنوز در هفتاد حجابی از
روزگار تا از تحت این جمله بیرون نیابی و قدم در
راه ما ننهی و هفتاد مقام نگذاری حدیث فقر
نتوانی کرد ولیکن بر نگر رابعه نگاه کرد دریای
خون دید در هوا ایستاده هاتفی آواز داد که
این همه آب دیدهٔ عاشقان ماست که همه در طلب

وصال ما آمده اند و همه در منزلگاه اول فرو شده که
نام و نشان ایشان در دو عالم از هیچ مقام بر نیاید
رابعه گفت الهی یک صفت از دولت ایشان بمن نمای
در حال عذر زنانش پدید آمد هاتفی آواز داد که مقام
اول ایشان اینست که هفت سال به پهلو روند
در راه ما سنگی را زیارت کنند چون بنزدیک سنگ
رسند بعلت ایشان بکلیت فرو بندد رابعه تافته
شد گفت خداوندا مرا نه در خانهٔ خودم میگذاری
و نه در خانهٔ خویش راه میدهی یا مرا در بصره بخانهٔ
خود بگذار یا در مکه در خانهٔ خویشم راه ده اول پر
بخانهٔ فرو نمی آوردم ترا می خواستم اکنون شایستگی
خانهٔ تو هم ندارم این بگفت و بازگشت و در
بصره آمد و در صومعهٔ معتکف بنشست نقلست که
یک شب در صومعه نماز می کرد ماندگی در وی
اثر کرد و در خواب شد حصیر در چشم او شکست
و چون روان شد

۲ باز بول

و خون روان شد او را خبر نبود و دزدی در آمد چادر
کهنه داشت بر گرفت خواست تا بیرون آید در باز نیافت
پس چادر بنهاد و برفت راه بدید دیگر باره چادر
بر گرفت خواست تا بیرون آید در باز نیافت
پس چادر بنهاد و برفت ضرب چند کرت تا از گوشهٔ صومعه
آواز آمد که ای مرد خود را رنجه مدار که او چندین
سالست که خود را بما سپرده است ابلیس زهره
ندارد که گرد او گردد که اگر یک دوست خفته است یکی
دوست بیدار است چه خود نگاه دار نقلست که
حسن بصری گفت یک شبانه روز نزدیک رابعه بودم و سخن
طریقت و حقیقت گفتیم و شنیدیم که نه بر خاطر من گذشت که
من مردی ام و نه بر خاطر او گذشت او زنی است آخر الامر
چون برخاستم و نگاه کردم خود را مفلس یافتم و او را مخلص
نقلست که حسن رابعه را گفت رغبت کنی تا نکاح
کنیم و عقد بندیم رابعه گفت که عقد نکاح بر وجود فرمایند
اینجا وجود از میان برخاسته است که من بخود نیست

شده ام و بود و هیبت شده و همه از ان ادیم و در پایه
حکم ادیم خطبه از و باید خواست نه از من گفت ای رابعه
این بچه یافتی گفت آنکه همه یافتها گم کردم در او حسن
گفت او را چون دانی گفت چون تو دانی ما بیچون دانیم

نقلست که یکبار هفت شبانه روز بروزه بود و هیچ
نخورده بود و نه خفته و همه شب بنماز مشغول بود
گرسنگی از حد بگذشت یکی بدر خانه او آمد و کاسه طعام
آورد رابعه بستد و برفت تا چراغ گیرد چون چراغ
آورد آن کاسه طعام ریخته بود گفت بروم کوزه
آب بیاورم تا افطار کنم چون کوزه آب آورد چراغ
مرده بود قصد کرد تا در تاریکی آبی خورد کوزه از دستش
بیفتاد و بشکست رابعه بنالید و آهی بکرد که بیم بود که خانه
بسوزد گفت الهی این چیست که با من بیچاره میکنی
آوازی شنود که هان اگر میخواهی تا جمله نعمت دنیا
غافل
وقف تو کنم اما اندوه از دلت وا برگیرم که اندوه ما
ونعمت دنیا

ونعمت دنیا هر دو در یک تن جمع نشوند ای رابعه
ترا مرادی است و ما را مرادی مراد ما و مراد تو
هر دو در یک دل جمع نشود گفت چون این خطاب
شنیدم چنان دل از دنیا منقطع کردم و امل کوتاه
کردم که سی سال است تا هر نماز که کردم چنان دانستمی
که واپسین نماز من خواهد بود چنان از خلق بریده
گشتم که چون روز بودی از بیم آنکه نباید که مرا از وی
بخود مشغول کنند از مردم می گریختم نقلست که
پیوسته می نالیدی گفتند ای عزیز عالم هیچ علتی
ظاهر نمی بینیم و تو همواره با درد و ناله گفت
دوام
آری علتی دارم از درون سینه که همه طبیبان
عالم از علاج آن عاجز آیند و مرهم آن جراحت
وصال دوست است تعللی می کنم تا فردا بود که
الا بحب الحبیب دردمندانه
بمقصود رسیم اگرچه دردمند نیم اما خود را چون

می نمایم و گفت خدایا اگر فردای قیامت مرا بدوزخ
فرستی بسری آشکار آکنم که دوزخ از من بهزار ساله
راه بگریزد و گفت الهی ما را هرچه از دنیا قسمت
است و روزی بدشمنان ده و هرچه از عقبی تقدیر
کرده بدوستان خود ده که ما را تو بسنده و گفت اگر ترا
از بیم دوزخ می پرستم بهشت بر من حرام کن و اگر
از برای تو ترا می پرستم جمال خود بنمای و باقی دریغ
مدار و گفت خداوندا اگر مرا در دوزخ کنی فریاد
برآرم که من ترا دوست داشته ام با دوست چنین
کنند هاتفی آواز داد که یا رابعه گمان بد مبره که ما ترا
در جوار دوستان خود فرود آوریم و گفت الهی کار من
و آرزوی من بدنیا از جمله دنیا یاد تست
و از جمله آخرت لقای تو از من اینست که گفتم
هرچه خواهی بکن چون وقت مرگش در آمد
مردمان بربالین

مردمان بربالین او بودند گفت برخیزید و بیرون روید
و جا خالی کنید برای رسولان حق مردمان بیرون
شدند و در فراز کردند آوازی شنودند که یا ایتها
النفس المطمئنه ارجعی الی ربک راضیة مرضیة
زمانی بود هیچ آوازی نیامد در باز کردند جان تسلیم
بود و بزرگان در حق او چنین گفتند که رابعه بدنیا
در آمد و باخرت بیرون شد که هرگز با حق تعالی
گستاخی نکرد و هیچ نخواست و نگفت که مرا چنین
بے ادب چنان
دار و یا چنین کن تا بدان چه رسد که از خلق چیزی
خواهد بعد از وفات او را بخواب دیدند گفتند حال
باز گوی تا از جواب منکر و نکیر چون رستی گفت چون جواب
نمردان در آمدند گفتند من ربک گفتم باز گردید ::
و خدای را بگوئید که با چندین هزار خلایق ::
پیرزنی را فراموش نکردی من که در همه جهان ترا
دارم هرگزت فراموش نکنم تا کسی را فرستی که خدای

چو خدای تو کیست معشوق طوسی و سرای طوسی کی
در بادیه سه هزار مرد را آب دادند هر دو
بسر خاک رابعه آمدند و گفتند لاف می زدی که
سر هر دو جهان فرو نیارم حال بکجا رسید آواز
آمد بیوستم بدانچه لاف می زدم رحمة الله علیها

مقالت دهم ذکر فضیل عیاض

رحمة الله علیه آن مقدم تائبان آن
معظم سالکان آن آفتاب کرم و احسان
آن دریای ورع و عرفان آن از کرده اعراض شیخ
وقت فضیل عیاض رحمة الله علیه از کبار مشایخ
بود و عیار طریقت و در ریاضت و کرامات شانی
رفیع داشت و در ورع بی نشان بود و در معرفت
سرامد همگنان بود و ستوده اقران بود و مرجع
قوم و اول حال او چنان بود که در میان بیابان

در میان مرو و باورد خیمه زده بود و پلاسی پوشیده
و کلاه پشمین بر سر نهاده و تسبیح در گردن افکنده
و یاران بسیار داشت همه دزد و راه زن بودند و
شب و روز راه میزدندی و رخت و کالا بنزدیک
فضیل آوردندی که مهتر ایشان بود و او در میان
قسمت کردی و آنچه خواستی نصیب خویش برداشتی
و آنرا نسخه کردی و هرگز از نماز بجماعت دست
باز نداشتی و هر چاکری که بجماعت نیامدی او را دور
کردی روزی کاروانی شگرف می آمد و کاروان و یاران
او کاروان را گوش میداشتند مردی از کاروانیان
دزدان را بدید و آن مرد بدره زر داشت تدبیر می کرد
تا آنرا پنهان کند تا اگر کاروان را بزنند او آنرا
بضاعت سازد پس از راه بیک سو شد خیمه
فضیل را دید بنزدیک خیمه آمد او را دید بر صورت
و زینت زاهدان پیش او آمد و سلام و واقعه

خود وانمود و تامل نمود که اگر این زر را در ریگ گور
کنم و پنهان سازم مبادا که جای او را غلط
کنم و نیابم باری این مرد بصیانت و دیانت می‌نماید
باو بامانت گذارم بدرهٔ زر را بامانت پیش فضیل
گذاشته خود باز گشت و بکاروان گاه رسید کاروان را
زده بودند و کالا برده و مردمان را بسته و افگنده پیش
ایشان رفت و همه را بگشاد و آنچه باقی مانده بود
آن را جمع کردند و برفتند آن مرد نزدیک خیمه آمد
تا بدرهٔ زر بستاند او را دید با دزدان نشسته و کالا
قسمت می‌کرد مرد چون چنان دید گفت آه که بدرهٔ
زر بدست خویش بدزد داده ام فضیل از دور او را
بدید آواز دادش مرد چون بیامد گفت چه حاجت است
گفت امانت گفت همانجا که نهاده برو و برگیر بخیمه در
رفت و بدره برداشت و برفت یاران گفتند
آخر ما در همهٔ کاروان یکدرم نقد نیافتیم و تو
بدرهٔ

بدره هزار دینار باز میدهی فضیل گفت این مرد
بمن گمان نیکو برده است و من نیز بخدا گمان نیکو دارم
که مرا توبه دهد من گمان او راست کردم تا حق تعالی
بکرم گمان من راست کند بعد از آن روزی کاروانی بزدند
کالا ببردند و بنشستند و طعام می‌خوردند یکی از اهل
کاروان پرسید که مهتر شما کدام است گفتند با ما نیست
از آن سوی درختی خیمه‌ایست او آنجا بر لب آب نماز
می‌کند گفت وقت نماز نیست گفت تطوع می‌کند گفت
با شما نان و طعام نخورد گفتند بروزه است گفت
رمضان نیست گفتند هم تطوع می‌دارد مرد را عجب آمد
نزدیک او شد او را دید با خشوع تمام نماز می‌کرد بس صبر
کرد تا فارغ شد گفت الضدان لا یجتمعان روزه
و دزدی چگونه بود و نماز و مسلمان کشتن با هم
نسبت دارد فضیل گفت قرآن دانی گفت دانم
گفت حق تعالی میگوید و آخرون اعترفوا بذنوبهم
خلطوا عملا صالحا و آخر سیئا آن مرد هیچ نگفت

و متحیر شد و گویند که پیوسته مروتی و همتی در
او بود چنانکه اگر در قافله زنی بود کالای او نبردی
و با هر کس بمقدار سرمایه چیزی بگذاشتی و همه
میل بصلاح کردن بود و ابتدا بر زنی عاشق شده بود
هر چه از راه زدن بدست آوردی پیش او بردی و گاه
و بیگاه بر دیوارها می شدی و در هوس عشق می گریستی
یک شب کاروانی می گذشت و در میان کاروان یکی
این آیت میخواند و آن بگوش فضیل رسید قوله تعالی
الم یأن للذین آمنوا ان تخشع قلوبهم
لذکر الله یعنی وقت نیامد که دل خفتهٔ شما بیدار
گردد و چون فضیل این بشنود گویی تیری بود که بر جان
او آمد هاتفی گفت ای فضیل تا کی مردمان راه زنی
گاه آن نیامد که بر تو راه زنیم فضیل از دیوار در افتاد
و گفت گاه آمد و از وقت نیز بگذشت سراسیمه و خجل و دلتنگ
روی بسوی خانه نهاد و جماعتی کاروانیان بر سر راه بودند همی گفتند
بدین راه برویم یکی میگفت که فضیل بر راه است فضیل
آوازه کرد که

آواز کرد که بشارت باد شما را که او توبه کرد پس برون
رفت و می گریست و خصم خشنودی کرد مگر جهودی بماند
که او را بحل نمیکرد و فضیل را از متاع دنیا چیزی
نمانده بود که ادای حق او بکند آن جهود گفت با جمع خود
امروز روزیست که بر محمدیان استخفاف کنیم پس فضیل را
گفت اگر میخواهی که بحلت کنم تلی ریگ بزرگ بود که
بر داشتن آن بر دست مردم دشوار بودی مگر بروزگار
دراز جهود گفت آنرا از پیش برگیر تا بحلت کنم
فضیل ناچار بروی شروع کرد و پاره پاره همی انداخت
خود بکار کردن بر داشتن کجا راست شدی اما چون او
بجد شد تمام در راه آمد سحرگاه ناگاه بادی در آمد
و آنرا ناپدید کرد جهود دیگر روز بیامد و از آن حال
متحیر شد گفت من سوگند خورده ام تا تو مرا مال ندهی
بحلت نکنم اکنون دست بدین زیر بالین بر آنجا
زریست برگیر و بمن ده تا سوگند من راست شود

آنگاه ترا بحل کنم فضیل بخانهٔ جهود در آمد و جهود
خاک در زیر بالین کرده بود فضیل دست در زیر بالین
کرد و مشتی زر برداشت و بجهود تسلیم کرد جهود
چون آن بدید گفت اکنون اسلام عرضه کن بر من
فضیل اسلام برو عرضه کرد جهود مسلمان شد که چنین
~~حق اسلامست در توراة خوانده ام که هرکه توبه~~
~~درست کند دست بر خاک نهد زر شود~~ پس گفت
دانی چرا مسلمان شدم گفت نه گفت تا امروز درست
نبودم که دین حق کدام است امروز یقینم شد که
دین حق اسلامست در توریة خوانده ام که هرکه توبه
درست کند دست بر خاک نهد زر شود من در زیر بالین
خاک کرده بودم آزمایش ترا چون دست بخاک بردی
زر گشت دانستم که تو حقیقت است و دین تو
حق است پس فضیل یکی را گفت دست و پای من بر
بند و مرا پیش آنکه بر من حد بسیار واجب است تا حد بر من
براند مرد همچنان

براند مرد همچنان کرد سلطان او را بدید در وی سیمای
اهل صلاح دید گفت من این نتوانم کرد بفرمود
تا او را با عزاز بخانه بردند چون بدر خانه رسید آواز
داد اگر خواهی تا پایت کشاده کنم زن گفت هرگز از تو
جدا نشوم و هرکجا تو باشی من آنجا باشم پس برفتند تا بمکه
رسیدند حق تعالی راه برایشان آسان گردانید و آنجا مجاور
گشت و بعضی اولیا را دریافت و با امام ابوحنیفه رضی الله
عنه مدتی هم صحبت بود و در روایت عالی داشت و ریاضت
تمام و در مکه سخن برو گشاده شد و مکیان برو جمع شدند
و همه را وعظ گفتی تا حال او چنان شد که خویشان
و اقربای او از باورد برخاستند و بدیدار او آمدند
و در بزدند در نگشاد و ایشان باز نمی گشتند
پس بر بام خانه آمد و گفت انت بی کار فرمانی که
شما هستید خدای کاری تان دهاد تا همه گریان گشتند
و چنین سخنی چند نیکو بگفت از پای در افتادند عاقبت

ناامید بازگشتند و او همچنان بر بام بود و درنگشتا
نقلست که یکروز کودکی چهارساله در کنار
داشت فکر دهان بروی نهاد چنانکه عادت پدران
بود کودک گفت ای پدر مرا دوست داری گفت دارم
گفت خدای را دوست داری گفت دارم گفت چند
دل داری گفت یکی کودک گفت بیک دل دو کس را دوست
چون توان داشت دانست که نه کودک می گوید بحقیقت
این تعریفست از غیرة حق تعالی پس دست بر سر زد و
گرفت و توبه کرد و دل از طفل ببرید و بحق داد
نقلست که یکروز در عرفات ایستاده بود و بدان
همه خلق می نگریست که چندین تضرع و زاری
و خواهش کردند گفت ای سبحان الله اگر چندین
مردم بیکبار بنزد یک مردی شوند و از وی یک
دانگ سیم خواهند چه گوید همه را نومید کند گفتند نه
گفت بر خداوند آمرزش این همه آسانتر از آنست
بران دانگی

بران دانگی سیم که بر بد داد و اکرم الاکرمین است
که همه را آمرزیده گرداند در عرفات نقلست که
ازو پرسیدند که حال این مردمان چون می بینی گفت
همه را آمرزیده بودندی اگر من در میان ایشان
نبودمی گفتند چونست که ما ترا هیچ ترسنده
نمی بینیم گفت اگر شما ترسنده بودی ترسنده کان از شما
پوشیده نبودی که پوشیده را نبیند جز پوشیده که
ماتم زده را ماتم زده تواند دیدن نقلست که
یکروز یکی قصد صحبت او کرد گفت بچه آمده
گفت برای آسایش و موانست بدیدار تو
گفت از ما تنها باز گرد من میخواهم که اگر
نماز بجماعت واجب یا سنت مؤکده نبودی
من خلایق را ندیدمی صحبت و موانست چکنم
نقلست که بشر حافی رضی الله عنه گفت یک
شب باو رفتم و جمله شب آیات و اخبار گفتیم

چون برخاستیم گفتیم اینت مبارک شبی و ستوده شبی که
امشب بود تا آیات و حدیث گفتیم چنین فضیل
گفت اینت شوم شبی که دوش بود و نکوهیده شبی که
نشستی دوش بود گفتیم چرا چنین گویی گفت زیرا که
جمله شب تو در بند آن بودی تا سخنی نیکو از کجا
گویی تا مرا خوش آید و من نیز نشسته تا جواب نیکو از
کجا گویم که ترا پسند آید هر دو بیکدیگر از خدا باز
ماندیم که رسول صلی الله علیه وسلم فرموده است که تفکر
ساعة خیر من عبادة ستین سنة اصل کار تنهایی
را دان تنهایی را و گفت اگر توانی در جایی ساکن شو
که نه کس شما داند و نه شما کسی را عظیم نیکو بود و
گفت منتی عظیم فرا پذیرم از کسی که بر من بگذرد و مرا
سلام نکند و چون بیمار شوم بعیادت من نیاید
و گفت اگر اندوهگینی در میان امت بگرید جمله امت
در کار او کنند و گفت پنج چیز علامت بدبختی
بود سختی دل و نابودن اشک و بی شرمی و رغبت
در دنیا

در دنیا و درازی امل و گفت جمله بدیها را در
یک خانه جمع کرده باشند و کلید آن دوستی دنیا است
و بسیار در مناجات گفتی خداوندا رحمت کن
تو بمن عالمی و عذاب مکن تو بر من قادری و
گفتی الهی مرا گرسنه داری و عیال مرا برهنه
داری و مرا بشب چراغ ندهی و تو این
با اولیاء خویش کنی بکدام خدمت فضیل
این فضیلت یابد نقلست که سی سال
لب او هیچکس خندان ندیده بود مگر آن روز که
پسرش بمرد تبسمی کرد گفتند آخر چه وقت
اینست گفت دانستم که خدای تعالی راضی بوده
بمرگ پسر من موافقت رضای خدای را تبسم
کردم و در آخر کار میگفت از پیغامبرانم رشک
نیست که ایشان را لحد و هم قیامت و هم
دوزخ و هم صراطست و جمله با کوتاه دستی

نفسی نفسی خواهند و از فرشتگانم هم رشک نیست که
خوف ایشان زیادت از خوف بنی آدم است و ایشان را
درد آدم نیست و هر که او درد نبود من نخواهم لیکن
از آن پیغمبر رشک است هر که از مادر زاد او نخواهد
زاد چون اجلش نزدیک آمد دو دختر داشت عیال را
وصیت کرد که چون بمیرم تو این دختران را برگیر و
بسر کوه بوقبیس بر و روی باسمان کن که قبله‌گاه
دعاست و بگوی خداوندا فضیل مرا وصیت کرد
و گفت تا من زنده بودم این بیچارگان را بطاقت خویش
میداشتم چون مرا در گور محبوس کردی ایشان را بتو
باز دادم چون فضیل را دفن کردند عیالش همچنان
کرد که او گفته بود بر سر کوه شد و دختران را آنجا برد
و مناجات کرد و بسی نوحه و زاری کرد و بگریست در آن
ساعت امیر یمن با دو پسر آنجا رسید ایشان را دید با گریستن
و زاری گفت شما از کجایید زن حال بگفت امیر گفت این دختران را
بپسران خویش

بپسران خویش دادم و هر یکی را ده هزار دینار کابین کردم
تو راضی گشتی گفت گشتم در حال عماریها و مفرشها و مالها بیاراست
و ایشان را به یمن برد و من کان لله کان الله له عبدالله مبارک گفت فضیل
چون بمرد اندوه از دل همه برخاست   مقالت یازدهم

ذکر ابراهیم ادهم رحمة الله علیه آن سلطان
دین آن سیمرغ قاف یقین آن گنج عالم عزلت آن گنجینه
اسرار دولت آن شاه اقلیم اعظم آن پرورده لطف و کرم
ابراهیم رحمة الله علیه از متقیان وقت و صدیقان روزگار
بود و حجت زمان و در انواع معاملات و حقایق حظی تمام
داشت و مقبول همه بود و بسی مشایخ را دیده بود و با امام
ابوحنیفه رضی الله عنه صحبت داشته بود و جنید گفت رضی الله
عنه مفاتیح هذه العلوم ابراهیم کلید همه علمهای طریقت
ابراهیم است یک روز پیش ابوحنیفه رفت ابوحنیفه
با اصحاب خود درس میگفت چون ابراهیم را دید برخواست
و از میان اهل درس بیرون دوید و بتواضع تمام

سلام کرد و گفت سیدنا ابراهیم بعد از فراغ صحبت
و ملاقات چون ابراهیم امام را وداع کرد اصحاب
گفتند یا امام او از امیران بلخ است نسبت سیادت
ندارد این سیادت بچه یافت گفت بدانکه دایم
بخدمت خداوند مشغول است و شما بخدمت تنهای
خود و ابتدای حال او آن بود که او پادشاه بلخ بود و عالمی
در زیر فرمان داشت و چهل سپر زرین کوتل می بست
و گرز زرین پیش و پس او می بردند یک شب بر تخت
مملکت خفته بود نیم شب سقف خانه بجنبید چنانکه
کسی بر بام برود ابراهیم گفت کیست گفت آشنایست
شتری گم کرده ام بدین بام میطلبم گفت ای جاهل شتر
بر بام میطلبی گفت ای غافل تو خدا را در جامهٔ اطلس
و بر تخت زرین خفته چگونه میطلبی ازین سخن هیبتی
در دل او آمد و آتشی در جان او افتاد تا روز نیاز
خفت چون روز شد

خفت چون روز شد بصفه باز آمد و بر تخت نشست
متفکر و متغیر ارکان دولت و اعیان مملکت هر یک
بر جای خویش بایستادند و غلامان صف کشیدند و بار عام
دادند ناگاه مردی عظیم با هیبت از در درآمد چنانکه
هیچکس را از خدم و حشم را زهره نبود که گویند تو کیستی
جمله را زبانها بحلق فرو شد که و آن مرد همچنان می آمد
تا پیش تخت ابراهیم گفت چه میخواهی گفت درین رباط
فرود می آیم گفت این رباط نیست ایوان سرای منست تو
دیوانه گفت ازین پیش ازان که بود گفت ازان
پدرم گفت پیش از ایشان ازان که بود گفت ازان
فلان کس گفت همه کجا شدند گفت برفتند و بمردند
گفت این چه رباط بود که یکی می آید و یکی می رود این بگفت
و ناپدید گشت و آن خضر بود علیه السلام سوز و آتش
ابراهیم زیادت شد و درد دین در دلش افزود و آن
حال بود یکی صد شد که نه دانست که چه شنید تا شاخ که

کرد دیدکه کفت اسب من زمین کنید که بشکاری روم که مرا امروز
چیزی رسیده است نمیدانم که چیست خدای داند که این
حال بکجا خواهد رسید اسب زین کردند روی بشکار
نهاد سراسیمه در صحرا می کرد و نه دانست که چه می کرد
و کجا می رود از لشکر جدا افتاد در راه آوازی شنود
که انتبه بیدار کرد نا شنود کرد و رفت دوم بار
همچنین آواز آمد هم بگوش نیاورد سیم بار همچنین آواز
آمد انتبه قبل ان تنبه بالموت بیدار گرد پیش
از آنکه بمرگت بیدار کنند بس ابراهیم اینجا یکبار
از دست بشد ناگاه آهویی بدید خواست که با او
مشغول گردد آهو با او بسخن آمد و گفت ترا بصید
ما فرستاده اند و مرا تو صید نتوانی کرد از قربوس
زین آوازی شنید که یا ابراهیم ما لهذا خلقت
و ما لهذا امرت ترا نه از بهر این کار آفریده اند
که میکنی مگر هیچ کاری دیگر نداری ابراهیم گفت
ایا این چه حالت

ایا این چه حالست روی از آهو بگردانید فزع
و خوفی در وی پدید آمد و کشف زیادت گشت چون
حق تعالی خواست تا کار تمام کند بار دیگر همان
آواز از گوی گریبان خود شنید اینجا کشف بنهایت
رسید و ملکوت بر وی گشاده شد و واقعهٔ مردان بدو

ملکوت
عجایب غرایب

فرود آمد و یقین حاصل شد و جمله جامه و اسبش
از آب چشمش آغشته گشت پس توبهٔ نصوح کرد
و روی بیک سو نهاد و می شد تا شبانی دید نمدی
پوشیده و کلاهی از پشم بر سر نهاده و گوسفندان
در پیش کرده بنگریست غلام او بود قبای زر بفت
و کلاه زرکشیده بدو داد و گوسفندان بدو بخشید قبای
نمد بسته و در پوشید و کلاه پشم بر سر نهاد و جمله ملکوت
در نظارهٔ او می گفتند زهی مملکت که روی بپسر
او هم نهاد جامهٔ نجس دنیا بینداخت و خلعت
سعادت فقر در پوشید همچنان پیاده در کوهها

و بیابانها پا برهنه و سر برهنه میگشت و بر گناه خود
نوحه می کرد و می رفت تا بمرو رود رسید آنجا پلیست
مردی را دید که از آن پل در افتاد که اگر او نبودی
هلاک شدی از دور بانگ کرد و گفت اللهم احفظه مرد
معلق در هوا بماند تا برفتند و او را بگرفتند در
ابراهیم خیره بماندند تا این چه مردیست پس
از آنجا برفت تا بنشابور افتاد که مشهورست
نه سال ساکن آن غار بود در هر جای آن غار سه سال
دکرده اند که او شبها و روزها در آنجا در چه کار بود که
مردی و بس مایه شگرف باید تا که شب و روز در آنجا تواند
بود روز پنجشنبه به بالای غار بر شدی و پشته
هیزم گرد کردی و صبحگاه روی بنشابور نهادی
و آن را بفروختی و نماز جمعه بکردی و بدان سیم نان خریدی
و نیمه بدرویش دادی و نیمه بغار آوردی و روزه بدان
گشادی و تا آدینه دیگر بدان ساختی نقلست که
شبی در زمستان

شبی در زمستان در آن غار بود شبی بغایت سرد بود
و سلطان را در آن شب احتلام واقع شد در پایان غار
جوی آب بود یخ بسته سلطان یخ را بشکست غسل
کرد و همه شب نماز می کرد وقت سحر بیم بود که از سرما
هلاک شود در خاطرش رسید که آتشی می بود یا پوستینی که
ازین مهلکه می یابیم ناگاه پوستینی بر تنش در افتاد در
خواب شد چون از خواب در آمد بنگریست آن پوستین
اژدهای بود با دو چشم چون طاس پر خون چون
آن بدید در دهم شد گفت خداوندا تو این صورت
را بطریق لطف بر من فرستادی اکنون در صورت
قهرش می بینم طاقت ندارم در حال اژدها برفت
و ناپدید گشت نقلست که چون مردمان
از کار او آگاه شدند از غار بگریخت و روی بمکه
نهاد در آن وقت شیخ ابو سعید رضی الله عنه بزیارت
آن غار رفته بود گفت سبحان الله اگر این غار پر از مشک

بودی چند بین بوی بغدادی که جوانمردی که بصدق روز
چند بوده درین مکان این همه روح و راحت
کذاشته پس ابراهیم از بیم شهرت روی در بادیه
نهاد ناگاه در راه یکی بدو رسید و ملاقات نمود
نام بزرگ خدای تعالی بدو آموخت و برفت و او
بدان نام خدای را می خواند در حال خضر را دید علیه
السلام گفت ای ابراهیم آن برادرم بود الیاس علیه
السلام که نام بزرگ خدای تعالی در تو آموخت پس
میان او و خضر علیه السلام بسی سخن رفت و پیر او
خضر بود علیه السلام که او تلقین او در کشیده بود
باذن الله تعالی و چون در بادیه می رفت گفت
بذات العرق رسیدم هفتاد مرقع پوش را
دیدم همه جان بداده و خون از گوش و بینی ایشان
روان شده گرد آن قوم برآمدم یکی را هنوز
رمقی مانده بود پرسیدم که ای جوانمرد این چه
حالست

گستاخ
ای بی ادب

حالست گفت ای پسر آب و هم علیک بالماء والمحراب
دور دور مرو که مهجور گردی و نزدیک نزدیک مشو که
رنجور گردی کسی مباد که در بساط سلاطین گستاخی کند
بترس از دوستی که حاجیان را چون کافران روم بکشد
و با حاجیان غزا کند و بترس از بی نیازی که حاجیان را
بتیغ بی نیازی چنان می کشد که غازیان ترسایان روم را
بدانکه ما قومی بودیم صوفی قدم بر توکل در بادیه نهادیم
و عزم کردیم که سخن نگوییم و جز از خدای تعالی اندیشه
نکنیم و حرکت و سکون از بهر او کنیم و بغیر او التفات ننماییم
چون قطع بادیه کردیم و بمیقات احرام رسیدیم خضر علیه السلام
بما رسید سلام کردیم جواب داد شاد شدیم گفتیم الحمد لله که
سفر ما برومند آمد و سعی ما مشکور و طالب بمطلوب پیوست که
موافق
چنین شخصی باستقبال ما آمد در حال بجانها ندا کردند که
ای کذابان و مدعیان قول تان و عهد تان این بود که
مرا فراموش کردید و بغیر من مشغول گشتید بروید تا من

بغرامت جان شما را بغارت بدهیم و بتیغ غیرت خون
شما نریزیم با شما صلح نکنیم رباعی خون ریز بود همیشه در کشور ما
جان عود بود همیشه در مجمر ما داری سر ما وگرنه دور از بر ما
ما دوست کشیم و تو نداری سر ما این جوان مردانک
می بینی همه سوختگان بادیهٔ شوق و محبت اند که باندک
التفات بغیر با آتش غیرت سوختند هلا ابراهیم اگر
تو نیز سر این سودا داری پای در نه والّا از میان
دور شو ابراهیم حیران و سرگردان این سخن گردید و ازو
پرسید که ترا چرا رها کردند گفت گفتند ایشان
پخته اند تو هنوز خامی ساعتی جان کن تا تو نیز
پخته شوی چون پخته کردی تو نیز آنگاه در حلقهٔ
در آیی این بگفت و او نیز جان تسلیم کرد نقلست که
چهارده سال در قطع بادیه کرد که همه را در نماز
و تضرع بود تا بنزدیک مکه رسید پیران حرم
خبر یافتند باستقبال او بیرون شدند او خویشتن را
از قافله بینداخت

از قافله بینداخت تا کسی او را نشناسد خادمان
حرم پیش از پیران برفتند ابراهیم را دیدند
از پیش قافله می آمد ندانستند چون بدو رسیدند
گفتند که ابراهیم ادهم نزدیک رسیده است که مشایخ
حرم جمله باستقبال او می آیند گفت پیش از زندیقی
می آیند خادمان گفتند ای مرد بی ادب کسی را که مشایخ
حرم باستقبال او آیند تو زندیق می گویی گفت آری
من میگویم او زندیق است خادمان از آتش غضب
در جوش آمد ابراهیم را بر حذلت کردند و گذشتند
چون ازو درگذشتند ابراهیم روی بخود کرد و می
گفت ای نفس میخواستی که تمنا و غروری بر خود نهی
تو چنان شدی که مشایخ باستقبال تو آیند باری چند
سیلی بخوردی الحمد لله که بکام خودت دیدم در مکه سالی کن شد
و از کسب خوردی در درودگری و هالیزوانی نقلست که
چون از بلخ برفت او را پسری مانده بود شیرخواره چون

الحمد

بزرگ شد چه پدر را از مادر جویش طلب کرد مادرش
حال بگفت که پدرت گم شد اکنون می شنویم در مکه است
پسر به بلخ منادی کرد که هر کرا آرزوی حج است
بیاید چهارصد کس بیامد همه را شتران داد و نفقه
تعین نمود و بحج برد تا باشد که خداوند تعالی دیدار
پدرش روزی گرداند چون بمکه برد در مسجد حرام مرقع
پوشان دید پرسید که ابراهیم ادهم را شناسید
گفتند یار ماست ما را میزبانی کرده است و بطلب
طعام رفته است نشان وی باز خواست و براثر
وی برفت چون ببطحای مکه بیرون آمد
او را دید پای برهنه و سر برهنه با پشته
هیزم که می آورد گریه برا و افتاد و خود را
نگاه داشت پس پی او گرفت ببازار آمد و بانگ
می کرد که من یشتری الطیب بالطیب کیست که
می خرد

می خرد چه حلال بحلال نان وای بخواندش هیزم
بستد و نان بداد نان را برگرفت و سوی اصحاب
آمد و پیش ایشان بنهاد پسر ترسید که اگر پدر را
گوید منع گیتم بگریزد برفت تا مادر تدبیر کند که طریق چیست
او را بدست آوردن مادرش صبر فرمود گفت صبر کن حج بگذا
ریم و ابراهیم با یاران نشسته بود و وصیت میکرد که امروز
درین حج زنان باشند و کودکان چشم نگاه دارید همه
قبول کردند چون حاجیان در مکه آمدند و خانه را طواف
می کردند ابراهیم در طواف بود پسری صاحب جمال پیش
آمد ابراهیم تیز در وی نگریست یاران آن بدیدند از
وی عجب داشتند چون از طواف فارغ شدند گفتند رحمک الله
ما را فرمودی که هیچ زن و کودک نگاه مکنید و تو خود
بغلامی نیکوروی نگاه کردی گفت شما دیدید گفتند دیدیم
گفت چون از بلخ آمدم پسری شیرخواره رها کردم
چنین دانم که آن پسر منست و دیگر روز

یاری از پیش ابراهیم بیرون آمد و قافلهٔ بلخ را طلب کرد
در میان قافله درآمد دید که خیمه‌ای از دیبا زده و کرسی
در میان خیمه نهاده و آن پسر بر آن کرسی نشسته و قرآن
میخواند و می‌گرید آن یار ابراهیم بار خواست و درآمد (و می‌گریست بدل)
و سلام کرد گفت از کجا آمدی گفت از بلخ گفت
پسر کیستی دست بر روی خود کرد و گریه بر وی افتاد
و مصحف از دست بنهاد و گفت من پدر را ندیده‌ام مگر
دی روز و خود نمی‌دانم که او هست یا نه و می‌ترسم که
اگر ما را ببیند بگریزد که او از ما گریخته است پدر من
ابراهیم ادهم است ملک بلخ پس آن مرد او را
برگرفت و سوی ابراهیم آورد مادرش با او بهم بیامدند
ابراهیم با یاران بهم نزدیک رکن یمانی نشسته
بودند از دور نگاه کردند آن کودک دیدند با مادر
چون زن ابراهیم را بدید صبرش نماند بخروشید
پسر را گفت اینک پدرت رستخیز در حرم
پدید آمد

پدید آمد که صفت نتوان کرد جملهٔ اصحاب و خلق در
گریه افتادند چون پسر بخود باز آمد بر ابراهیم
سلام کرد جواب داد و در کنارش گرفت و
گفت بر کدام دینی گفت بر دین اسلام گفت
الحمد لله ابراهیم خواست تا برود پسر البته دست
از و نمی‌داشت و مادرش فریاد درگرفته بود ابراهیم
روی با آسمان کرد و گفت الهی اغثنی پسرش همچنان
در کنار او بود که جان داد یکبار خروش از خلق
برآمد یاران گفتند چه افتاد گفت چون او را در کنار
گرفتم مهر او در دلم بجنبید خطاب آمد که یا ابراهیم
تدعی محبتنا و تختار معنا غیرنا و دعوی دوستی
ما میکنی و با ما بهم دیگری را دوست میداری و بدیگری مشغول
میشوی و خود را و یار را از او صیت میکنی بهیچ زن
و کودک نگاه مکنید و خود در زن و کودک می‌آویزی
چون این ندا بشنودم دعا کردم که یا رب العزه
مرا فریاد رس اگر محبت این پسر مرا از محبت تو

بازمی دارد و مشغول خواهد کرد جان من یا جان او برگیر
مگر دعای من در حق او قبول آمد نقلست که ابراهیم
روزی نشسته بود مردی نزدیک او آمد و گفت ای شیخ
بر خود بسی ظلم کرده ام مرا سخنی بگوی تا آنرا امام خود
سازم ابراهیم گفت اگر این شش چیز قبول کنی بعد از آن
هر چه کنی ترا زیان ندارد اول آنکه چون معصیتی خواهی
کرد از ملک خدای بیرون شو گفت این چگونه میسر شود
چون مشرق و مغرب همه بلاد از آن اوست من کجا روم
ابراهیم گفت نیکو نبود با آنکه ملک او باشی و در وی عاصی
شوی دوم آنکه چون معصیتی خواهی که کنی روزی او مخور
گفت هر چه در عالم است ملک او و رزق اوست من از ملک او
کجا روم این دشوارست گفت نیکو نبود که رزق او خوری
و در وی عاصی شوی سیم آنکه چون معصیتی خواهی کنی جایی
کن که او ترا نه بیند گفت این چگونه تواند بود او عالم
اسرارست و داننده هر ذره از آسمان و زمین ابراهیم
گفت نیکو نبود که

گفت نیکو نبود که او ناظر و حاضر و عالم و بینای ظاهر وباطن
تو باشد تو در نظر او معصیت کنی چهارم چون ملک
الموت نزدیک تو آید بگوی مهلتم ده تا توبه کنم گفت
او این سخن از من قبول نکند گفت چون قادر نه که
ملک الموت را از خود دور کنی باید که پیش از آنکه
بیاید توبه کنی و اکنون آن ساعت و آن پنجم چون
منکر و نکیر بسر تو آیند هر دو را از خویشتن دور کنی گفت
نتوانم گفت کار جواب ایشان را بساز ششم آنکه
فردای قیامت چون گناه کاران را بدوزخ برند تو
بگوی که من نمی روم آن مرد گفت این تمام است و آنچه تو گفتی
صدقست و در حال توبه کرد و بر توبه می بود بیشتش آنگاه
فرمان یافت و گفت هر که دل خود را در سه موضع
حاضر نیابد نشان آنست که در برو بسته اند یکی
در وقت قرآن خواندن دوم در وقت ذکر کردن
گفتن سیم در وقت نماز کردن و گفت سه حجاب باید که

از بیش سالک برخیزد تا در دولت برو کشاده گردد
یکی آنکه اگر مملکت هر دو عالم بعطای ابد بدو دهند شاد نگردد
برای آنکه اگر بمخلوقی شاد گردد هنوز حریص است و الحریص
محروم و دوم حجاب آنست که اگر مملکت هر دو عالم ازوا
بود و ازو بستانند بافلاس اند و هکین نشود از بهر
آنکه این نشان سخط است و الساخط معذب سیم آنکه
بهر مدح و نواخت فریفته نگردد که هر که بمدح و نواخت
فریفته گردد حقیر همت باشد و حقیر همت محجوب بود و در این
راه عالی همت باید بود و گفت اگر خواهی که از اولیاء حق
باشی بیک بیک ذره در دنیا و آخرت رغبت مکن و بکلی بخدا
وند تعالی روا آور و خویشتن را از ما سوای حق فارغ
گردان و طعام حلال خور که بر تو نه روز روزه است
و نه شب قیام و گفت هیچکس ببارگاه مردان بنماز
و روزه و غزا و حج و صوم نرسید مگر آنکه بدانند
در حلق او چه در می آید و گفت صادق نیست هر که شهرت
طلب کند

طلب کند نقلست که چون عمرش باخر رسید
ناپدید شد چنانکه بیقین پیدا نیست که خاک او کجا
ست بعضی گویند در بغداد است و بعضی گویند در شام
و بعضی گویند آنجاست که خاک لوط پیغمبر است علیه السلام
و گویند صومعهٔ بر زمین برده بود و هم آنجا از خلق بگر
یخت تا هم در آنجا وفات کرد و چون ابراهیم را وفات
رسید در زمان از آسمان آوازی شنودند که الا ان امان
الارض قد مات آگاه باشید که امان زمین وفات کرد
گویند همه خلق متحیر شدند تا این چه تواند بود تا آنگاه که
خبر آمد که ابراهیم ادهم وفات کرد قدس الله روحه العزیز

مقالت دوازدهم ذکر بشر حافی رحمة الله علیه

آن مبارز میدان مجاهده آن مجاهد ایوان مشاهده آن
عامل کارگاه هدایت آن کامل بارگاه عنایت آن مالک
مملکت صافی بشر حافی رضی الله عنه مجاهدهٔ عظیم
داشت و شانی رفیع و مشار الیه قوم بود و صحبت فضیل
عیاض دریافته بود و مرید خال خود بود علی بن خشرم
دایی

قل هو الله
الله
الا
هو
قل

ازین پیش سالک برخیزد تا در دولت بروی گشاده گردد
یکی آنکه اگر مملکت هر دو عالم بعطای ابدی بدو دهند شاد نگردد
برای آنکه اگر بمخلوقی شاد گردد هنوز حریص است والحریص
محروم و دوم حجاب آنست که اگر مملکت هر دو عالم او را
بود وازو بستانند بافلاس اندوهگین نشود از بهر
آنکه این نشانه سخطاست والساخط معذب سیم آنکه
بهیچ مدح و نواخت فریفته نگردد که هر که بمدح و نواخت
فریفته گردد حقیر همت باشد و حقیر همت محجوب بود و در
راه عالی همت باید بود و گفت اگر خواهی که از اولیاء حق
باشی بیک ذره در دنیا و آخرت رغبت مکن و بکلی بخدا
وند تعالی روی آور و خویشتن را از ما سوای حق فارغ
گردان و طعام حلال خور که بر تو نه روز روزه است
و نه شب قیام و گفت هیچکس ببارگاه مردان بنماز
و روزه و غزا و حج و صوم نرسد مگر آنکه بداند
در حلق او چه در می آید و گفت صادق نیست هر که شهرت
طلب کند

طلب کند نقلست که چون عمرش بآخر رسید
ناپدید شد چنانکه بیقین پیدا نیست که خاک او کجا
ست بعضی گویند در بغداد است و بعضی گویند در شام
و بعضی گویند آنجاست که خاک لوط پیغمبر است علیه السلام
و گویند صومعه بر زمین برده بود و هم آنجا از خلق بگر
یخت تا هم در آنجا وفات کرد و چون ابراهیم را وفات
رسید در زمان از آسمان آوازه شنودند که الا ان امان
الارض قد مات آگاه باشید که امان زمین وفات کرد
گویند همه خلق متحیر شدند تا این چه تواند بود تا آنگاه که
خبر آمد که ابراهیم ادهم وفات کرد قدس الله روحه العزیز

مقالت دوازدهم ذکر بشر حافی رحمة الله علیه

آن مبارز میدان مجاهده آن مجاهد ایوان مشاهده آن
عامل کارگاه هدایت آن کامل بارگاه عنایت آن مالک
مملکت صافی بشر حافی رضی الله عنه مجاهده عظیم
داشت و شانی رفیع و مشار الیه قوم بود و صحبت فضیل
عیاض دریافته بود و مرید خال خود بود علی بن خشرم
دایی

قل هو الله
الله
هو
قل

ودر علم اصول وفروع عالم بود مولود او از مرو بود
و او ببغداد بودی و ابتدای توبهٔ او آن بود که او بغایت
شوریده روزگار بود یک روز مست می رفت کاغذی
یافت بر آنجا نوشته دید که بسم الله الرحمن الرحیم
آنرا برگرفت و عطری خرید و آن کاغذ را بدان
عطر معطر کرد و بتعظیم آنرا در صندوقی نهاد
بزرگی آن شب بخواب دید که گفتند بشر را که
طیبت اسمنا فطیبناک و بجلت اسمنا
فبجلناک و طهرت اسمنا فطهرناک
فبعزتی لاطیبن نفسک فی الدنیا والآخرة
آن بزرگ از خواب درآمد گفت او مردی فاسق است مگر
غلط می بینم طهارت کرد و نماز گزارد و باز در خواب شد
همچنان دید بار سیم همان خطاب شنود بامداد
برخاست و ویرا طلب کرد گفتند بمجلس فساد
رفته است آن بزرگ در آن خانه شد و می بود گفتند او
اینجاست

اینجاست ولیکن بیخبر افتاده است گفت بگوئید
بتو پیغامی دارم گفت بگوی که
پیغام کیست گفت پیغام خدای تعالی بشر
گریان شد گفت آه عتاب دارد یا عقاب
گفت باش ما یاران را بگوییم و بدرود کنیم بر یاران
آمد و گفت ای یاران من رفتم مرا خواندند وداع و شما را
بدرود کردم که هرگز مرا درین کار نه بینید و نیز
نشنوید و چنان شد که هیچکس نبود که نام بشنودی
الا راحتی بدل او رسیدی پس طریق زهد پیش گرفت
واز شدت غلبهٔ مشاهدهٔ حق تعالی هرگز کفش
در پا نکردی حافی از آنش گفتند او را گفتند آخر
هرگز کفش در پای نکنی گفت آنروز که آشتی کردم
پای برهنه بودم شرم دارم که کفش در پای کنم و نیز
حق تعالی میگوید من زمین را بساط شما گردانیدم
بر بساط پادشاهان ادب نبود با کفش رفتن تا جمی

قال عليه السلام ... الصلوتين
الذنب بين الذنبين
... بين ...

چنانند از اصحاب که بکلوخ استنجا نکنند و آب از دهان
بزمین نتوانند انداخت و همه روی زمین نور الله
بینند بشر حافی را نیز همین افتاده بود نور الله چشم
روشنده کرده که بی بصر جز خود را نه بینند و آنرا که نور الله
چشم او شد جز خدای تعالی نتواند دید چنانکه خواجه
علیه الصلوة و السلام در پس جنازهٔ بی نعلین به پای
می رفت و می فرمود که می ترسم که پای بر ملایکه نهم آن
حقیقت نور الله والمؤمن ینظر بنور الله نقلست
چون احمد حنبل بر و رفتی و در حق او ارادتی تمام
تمام داشت تا بجدی که شاگردانش می گفتند که تو
این ساعت عالمی در احادیث و فقه و اجتهاد و در
انواع علوم نظیر نداری هر ساعت پیش شوریده
می روی این چه لایق تست احمد گفت آری این همه
بر شمردید من به دانم اما او خداوند را به از من داند
پس احمد پیش او رفتی و گفتی حدثنی عن ربی یعنی
مرا از خدای من

مرا از خدای من سخن گوی نقلست که
بشر را گفتند طعام بغداد مختلط شده است بلکه بیشتر
حرام است تو چه خوری گفت از آنکه شما می خورید
و از آن پوشم که شما می پوشید بقدر ضرورت مباح
است گفتند بدین مرتبه بچه رسیدی گفت بلقمه
کم از لقمه بدستی کوتاه تر از دستی و کسی که می خورد
و می گرید با کسی که می خورد و می خندد هرگز
برابر نبود گفت حلال باید که اسراف نبود و از و
پرسیدند که نان خورش از چه کنی گفت از عافیت
نقلست که با بشر یکی مشاورت می کرد که
دو هزار درم حلال دارم میخواهم که بحج روم گفت
تو بتماشا می روی اگر برضای خدای می روی برو وام
کسی بگزار یا به یتیمی ده یا بمرد معیل الحال بسیار
عیال که آن راحت که بدل مسلمانی رسد از صد حج
فاضلتر است پس از حج اسلام آن مرد گفت

رغبت چه بیشتر دارم گفت زیرا که آن مال نهانه
از وجه نیکو بدست آورده تا بنا و جه خرج نکنی
قرار نگیری نقلست که بشر گفت مصطفی را
علیه الصلوة والسلام بخواب دیدم مرا گفت ای بشر
هیچ میدانی که خدای تعالی ترا چرا برگزید از میان
اقران تو و بلند کردانید ترا از روی درجه گفتم نه
یا رسول الله گفت بسبب آنکه با سنت ما متابعت
کردی و با صالحان حرمت نگاه داشتی خدای تعالی ترا بدا
ن جهت بمقام ابرار رسانید و گفت مرتضی علی را
رضی الله عنه بخواب دیدم گفتم مرا پندی ده گفت چه
نیکوست شفقت توانگران بر درویشان برای ثواب
رحمان و از آن نیکوتر تکبر درویشان بر توانگران
از اعتماد بر کرم آفریدگار جهان نقلست که در مرض
بود یکی در آمد و از دست تنگی شکایت کرد و از
روزگار نالید و پیراهن بود بشر جامه خود بیرون

کرد و بدو داد

کرد و بدو داد و پیراهن بعاریت بستد و بدان
پیراهن بدار آخرت رحلت کرد گفت اصحاب خود را
که سیاحت کنید که چون آب روان باشد خوش بود
و چون بایستد متغیر گردد و ناخوش بود و گفت هر که
خواهد که در دنیا عزیز باشد گو از سه چیز دور باش
از هیچ مخلوقی حاجت مخواه و کسی را بد مگوی و بمهمانی
کسی مرو و گفت حلاوت دنیا و آخرت نیابد آنکه
دوست دارد مردمان او را بدانند و گفت هرگز حلاوت
عبادت نیابی تا نگردانی میان خویش و شهوات
نفسانی دیوار آهنین گفت خدای تعالی طاعت نمیداری
باری معصیتش مکن و چون وقت مرگ در آمد در اضطراب
عظیم آمد و حالتی عجب افتاد گفتند مگر زندگانی دوست
میداری گفت نه ولیکن بحضرت پادشاهان رفتن کار
صعب است پس در آن حالت جان بداد نقلست که
تا بشر زنده بود در بغداد هیچ ستور روث نینداخت

در راه حرمت داشت ورا که او پای برهنه بودی
یک روز مردی ستوری داشت و می رفت دید که در راه
روث انداخت فریاد برآورد که مگر بشر حافی نماند
مردمان گفتند چه دانستی گفت بدانکه تا او زنده بود
در جملهٔ بغداد روث ستوری نبود اکنون بر خلاف
عادت دیدم دانستم که بشر نمانده است بعد از وفات
اورا بخواب دیدند گفتند خدای تعالی با تو چه کرد گفت
با من عتاب کرد گفت چرا در دار دنیا چندین از من
ترسیدی ندانستی که کرم صفت منست یکی دیگر بخوا
بش دید پرسید که حق تعالی با تو چه کرد گفت مرا
بیامرزید و گفت کُل مالم تأکل لی واشرب
مالا تشرب لی بخور از انک برای من نخوردی و بیاشام
از انک برای من نیاشامیدی دیگری بخوابش دید گفت
خدای تعالی با تو چه کرد گفت مرا بیامرزید و نیمهٔ
بهشت مرا مباح گردانید و گفت یا بشر اگر قادر
بودی که

بودی که مرا آتش سجده کردی شکر آن بگذاردی که
ترا در دل بندگان خود جای دادم دیگری بخوابش
دید گفت خدای تعالی با تو چه کرد گفت خطاب
آمد مرحبا یا بشر این ساعت که ترا جان قبض
کردند هیچکس نبود مرا بر روی زمین از تو دوستتر
رحمة الله علیه

[illegible]

مقالت چهاردهم ذکر بایزید بسطامی

رحمة الله علیه آن سلطان العارفین آن
برهان المحققین آن خلیفهٔ الهی آن لطیفهٔ پادشاهی
آن خزینهٔ کشف آن بحر ژرف آن شحنهٔ جهان
ناکامی قطب الغوث بایزید بسطامی رحمه الله اکبر
مشایخ و اعظم اولیا بود و حجت خدای بود و خلیفهٔ
حق بود و قطب عالم و خلاصهٔ بنی آدم و مرجع
اوتاد بود و در ریاضت و کرامات و حالات
و کلمات اورا نظیر نبود و در اسرار و حقایق
نظر نافذ داشت و وجدی بلیغ و دایم در

مقام قرب و هیبت بود و غرقهٔ انس و محبت
بود و پیوسته تن در مجاهده و دل در مشاهده داشت
و در روایت حدیث اسانیدی عالی داشت
که کس را پیش از و و بعد از و در آن طریق آن
مقام نبود و چندان استنباط و استخراج که او داشت
در طریقت توان گفت که در آن شیوه نخست
او بود که سیر و سلوک بصحرا زد و کمال او پوشیده
نیست تا بحدی که جنید رحمة الله علیه گفت که با
یزید در میان ما چون جبرئیل است در ملایکه و هم
جنید گفت نهایت میدان روندگان که بتوحید
در آیند بدایت میدان این خراسانیست و جمله
مردمان که ببدایت قدم او رسیدند همه در گردند
و فرو شوند و ناچیز شوند و ازینجا بود که بایزید
می گفت دویست سال باید بوستان بر گذرد تا همچو
ما گلی در رسد و شیخ ابو سعید ابو الخیر گوید رحمة الله
علیه که هژده هزار عالم از بایزید پر می بینم
و بایزید در میان

و بایزید در میان نه می بینم یعنی آنچه بایزید است
در حق محو است جد وی کبیر و از بزرگان بسطام
یکی بود او بود و وقعهٔ او با او از شکم مادر همراه
بوده است چنانکه بایزید از مادر خود نقل می کند
گفت هرگاه که لقمه در دهان نهادمی که با شبهت
بودی در شکم من در طپیدن می آمد و قرار نگرفتمی
تا بینداختمی و صدق این سخن از آن معلوم شود که از وی
پرسیدند که در طریق مرد را چه بهتر است گفت
دولت مادر زاد گفتند اگر نبود گفت دل دانا
گفتند اگر نبود گفت چشم بینا گفتند اگر نبود گفت
گوش شنوا گفتند اگر نبود گفت مرگ مفاجات
نقلست که چون مادرش بایزید را بدبیرستان
فرستاد چون بسورهٔ لقمان رسید این آیت بخواند
قوله تعالی اَنِ اشْکُرْ لِی وَلِوَالِدَیْکَ خداوند
عز و جل می گوید مرا شکر گوی و مادر و پدر را خدمت
کن استاد معنی این آیت میگفت بایزید چون

این بشنود در حال در دلش کار کرد و پس لوح بنهاد
و استاد را گفت مرا دستوری ده تا بخانه روم
و سخنی با مادرم کنم استاد دستوری داد تا بخانه
آمد مادرش گفت یا طیفور زود چرا آمدی
مگر بدبیرستان هدیه آوردند یا عذری افتاده
است گفت نه امروز بآیتی رسیدم که حق تعالی
میفرماید بخدمت من باش و شکر گوی و مادر و پدر را
خدمت کن بر دو خانه کدخدای نتوانم کرد این آیت
بجان من آمده است یا از خدایم درخواه تا همه آن تو
باشم و یا در کار خدایم کن تا همه او را باشم مادرش گفت
ای پسر ترا در کار خدا کردم و حق خویشتن بتو بخشیدم برو
خدا را باش پس بایزید از بسطام سفر کرد و سی سال
در دیار روم و شام در خدمت و ملازمت اولیا
در مجاهده و ریاضات و تصفیهٔ باطن و در حصول
و طی مقامات و درجات می بود و گرسنگی و بی خوابی
دایم پیش گرفت

دایم پیش گرفت و صد و سیزده پیر را خدمت کرد و از
همه فایده گرفت و از آن جمله اول امام المتقین و بدر
المحققین بجمیع اصحاب خود فایق امام جعفر صادق رضی الله
عنه بود روزی در پیش امام نشسته بود امام گفت یا بایزید
آن کتاب را از طاق فرو گیر گفت کدام طاق گفت آخر
مدتیست که اینجا می آیی طاق ندیده گفت مرا بآن چه
کار که سر از پیش بردارم و بطاق نظر کنم من بنظاره نیامده
ام امام فرمودند اگر نسبت و حال تو چنین است طریق
وصول و سنت قبول همین است باید که بر این کوشی و از توجه
غیر دوست نظر خود را بپوشی تا دولت ابد و سعادت سرمد
یابی نقلست که نیت حج کرد و دوازده سال در
قطع منازل بادیه عمر صرف کرد و بهر مصلی جای رکعتین
ادا کرده می رفت و می گفت این دهلیز پادشاه دنیا
نیست که یکبار بدانجا توان دوید تا که بکعبه رسید از
فرایض و واجب و سنن از مناسک حج بود بجای آورد

و آن سال بمدینه نشد گفت ادب نبود که زیارت
رسول خدا را تبع این زیارت داشتن آنرا جدا
کانه از بادیه احرام گرفت نقلست که بایزید
در راه حج شتری داشت که زاد و راحله بر آن می نهاد
روزی شتر را بار بنهاده می رفت مردی گفت بیچاره
شتر که بسیار باریست این بار بر و ظلم تمام
است بایزید چون این سخن بشنید گفت ای جوانمرد
نظر کن و ببین که بر دارنده شتر هست یا قدرت
ذوالجلال است که بار برکن در میان کاف و نون موزونات
طبقات سموات و ما فوقها و محمولات ارضین و ما
تحتها و ما بینهما را بمیزان عدل برداشته که
مقدار ذره ثقل این موزونات ظاهر نیست آن
مرد بنگریست دید که بار از پشت شتر یک
شبر برتر بود و او را از آن بار هیچ
اثری از گرانی

اثری از گرانی نبود گفت سبحان الله عجب کاریست
بایزید گفت اگر حقیقت حال از شما پنهان دارم
زبان ملامت دراز کنید و اگر مکشوف گردانم حوصلهٔ
شما طاقت ندارد پس با شما چه باید کرد چون
برفت و زیارت مدینه کرد امرش آمد که بخدمت
مادر باز گرد پس با جماعتی روی ببسطام نهاد چون
نزدیک بسطام رسید خبر در شهر افتاد اهل شهر
جمله تا دورجایی باستقبال او شدند بایزید
دانست که مراعات ایشان و ملاقات با ایشان او را
از حق باز دارد بهر که نزدیک رسیدند بایزید قرصی از
آستین بیرون کرد و رمضان بود بحکم رخصت سفر خوردن
گرفت جمله خلق انکارش کردند و از وی برگشتند
شیخ اصحاب را گفت دیدید که بمسئلهٔ از شریعت
کار بستم همه خلق مرا رد کردند پس بایزید صبر کرد
تا شب درآمد ببسطام درآمد و در خانهٔ مادر

وگوش داشت بانگ آب شنود که مادرش وضو می
ساخت و می گفت بارخدایا آن غریب را نیکو
دار و دل مشایخ را باو خوش گردان و احوال او را
نیکو دار بایزید چون بشنود گریه بروی افتاد
پس در بکوفت مادرش گفت کیست گفت غریب تو
مادرش نعره بزد و در بگشاد و گفت ای طیفور چشم
خلل کرد از بس که در فراق تو بگریستم و پشتم بس بود
دو تا شد از بس که غم تو خوردم اما الحمد لله که بدیدار
تو رسیدم و ترا دیدم نقلست که شیخ گفت
کاری که باز پسین کارها می دانستم آن پیشتر از همه
بوده است و آن رضا و خدمت مادر بوده است و آنچه
در ریاضت و مجاهدت و غربت می جستم در آن
یافتم که شبی والده از من آب خواست من برفتم که
بیارم آب در کوزه نبود بسوی حوض رفتم آب
نبود و بسوی جوی شدم و آب آوردم چون
باز آمدم

باز آمدم مادرم در خواب شده بود بغایت سرد
بود من کوزه در دست میداشتم چون از خواب
در آمد مرا دعا کرد و آب خواست که آب بستاند
کوزه در دستم یخ بسته بود واحسنوا ان الله
یحب المحسنین پس مرا گفت در فراشم کن تا
نزدیک روز می پیمودم تا نیمه راست هست یا نه
و بدان مشغول می بودم تا فرمان او را خلاف نکرده
باشم چون وقت صبح آمد آنچه چندین گاه میطلبیدم
از در در آمد نقلست که در همسایگی او گبری بود
کودکی داشت شب می گریست و ایشان چراغ ندا
شتند بایزید بدست خویش چراغی در گرفت و در
خانهٔ ایشان در آمد چون کودک آن بدید خاموش شد
ایشان گفتند چون روشنائی بایزید در آمد دریغ
باشد که پس ازین در تاریکی کفر بنشینیم گبر و بیت

او در برکت قدم بایزید که در خانهٔ ایشان در
آمد مسلمان شدند نقلست که روزی شیخ می
گذشت جماعتی در تنگنای راهی افتادند یکی از پیش
می آمد شیخ چون سگ را بدید که می آمد از راه باز گشت
و راه بر سگ ایثار کرد تا سگ را باز نباید گشتن مگر طریق
انکار در خاطر مریدی بگذشت حق تعالی آدمی را
مکرم گردانیده است و بایزید سلطان العارفین است
با این همه مرتبه و مریدان صادق راه بر سگی ایثار
کند این چگونه بود شیخ گفت ای جوانمرد سگ بزبان حال
با بایزید گفت که در سبق السابق از من چه تقصیر
در وجود آمد و از تو چه توفیق حاصل شد که پوستین
سگی در من پوشانیدند و خلعت را راه بر و ایثار کردم
و گفت بهمه دستها در حق بکوفتم تا بدست بلا نکوفتم
نگشادند و بهمه زبانها بار خواستم تا بزبان نخواستم
بار ندادند و بهمه قدمها براه او رفتم تا بقدم دل
نرفتم بدرگاه

[illegible] سلطان العارفین [illegible] خلعت

نرفتم بدرگاه عزت نرسیدم و گفت اگر در بهشت
بهشت را در کلبهٔ ما گشایند و ولایت هر دو سرای
با قطاع بما دهند هنوز بدان یک آه که در سحرگاه
بر یاد شوق او از میان جان بر آمده باشد ندهیم
بلکه یک نفس که بیاد او برآرم بملک هژده هزار
عالم ندهیم و گفت اگر فردا در بهشت دیدار ننماید
چندان نوحه و زاری کنم که اهل دوزخ از گریه و نوحهٔ
من عذاب خویش فراموش کنند و گفت صحبت نیک
به از کار نیک و صحبت بد بدتر از کار بد و گفت خدایرا
عز و جل بخواب دیدم مرا گفت یا بایزید چه میخواهی
گفتم آن میخواهم که تو میخواهی فرمود که من ترا ام
چنانکه تو مرایی و در مناجات گفتی الهی تا با توام
بیشتر از همه ام و چون با خودم کمتر از همه ام و گفتی
خداوندا مرا از زاهدی نمی باید و عالمی نمی باید اگر
مرا خیری خواهی گردانید اهل همه اسرار خود گردان
و بدرجهٔ دوستان خود برسان و گفتی الهی

چون اکنون که می‌ترسیم بمن چنین شادم چگونه شادان
نباشم اگر امین نقلست که هفتاد بار بایزید
بحضرت عزت قرب یافت هر بار که آمد زناری
بر بستی و با ببریدی چون آخر عمرش در آمد در محراب
شد و زناری بر بست و پوستین داشت بازگونه در
پوشید و کلاهی که داشت آنرا بر کردانید و گفت
الهی ریاضت همه عمر خود نمی‌فروشم و نماز همه شبی عرضه
نمی‌دارم و روزهٔ همه عمری جلوه نمی‌دهم ختمهای قرآن
بر نمی‌شمرم و مناجات و قرب بار نمی‌گویم و هیچ یک از حج
و عمره باز نمی‌نگرم و تو میدانی که این شرح دادن من
نه از طریق تفاخر و اعتماد است که بیان میکنم بلکه
هرچه کرده‌ام از آن ننگ میدارم و این خلعتم تو دادهٔ
که خود را چنین مفلس می‌بینم این همه هیچست همان
انگار که پیش تو کبری بوده‌ام که هفتاد سال موی در کبر
سفید کرده از بیابان اکنون بر می‌آییم و از کردار
فردا و عمر نابرخوردار پشیمان گشته و گمر استقبال ما نا

و توحیدت بسته

و توحیدت بسته در زنگار شک و ریب را از لوح دل
شسته بکردن شکسته شرمنده وار بگفتار کلمهٔ توحید
و شهادت اقرار فعل را موافق این گفتار گردانیده
از این دار بی مدار بدرگاه عالی قدر بی مقدار روی آورده‌ام
و میدانم که رد و قبول این درگاه بصاحب کار و مفید
بی کار کار ندارد زیرا که قبول و رد تو بعلت نیست
طاعت و معصیت را چه سبب قبول و رد باختن ما با عنایت
مهجوری از این درگاه هست الهی من هرچه کرده‌ام هبا
انگاشتم تو نیز هرچه دیده که نپسندیده خط ::
عفو در کش و گرد معصیت باب کرم کرم از من
فرو شوی که من پندار طاعت از خود فرو شستم
و بامید عفو نشستم نقلست که شیخ ابو سعید رحمه
الله گفتی در ابتدای حال متوجه دل بقال بذات
بی اول لایزال لم یکن و کلال بحضور حال چون
وقت نزعش آمد گفت که خداوندا هرگز یاد
نکردم ترا مگر بغفلت از آنک فرموده که و ما قدروا الله

حق قدره و ما می گوییم که سبحانک ما عبدناک حق
عبادتک و ما ذکرناک حق ذکرک اکنون که جانم می رود
از طاعت غافلم اما بذکر و حضور بحضرت تو حاضرم
بحضورم دار و از ایمان و ایقان باطمینان جان
مرا از تن بردار پس بذکر و حضور تمام جان بحق
تسلیم کرد وگویند آن شب که وفات کرده بود
دوستی از دوستان او حاضر بود گفت آن شب
بخواب دیدم که عرش را بر فرق نهاده بودم وهمی
بردم از ان خواب تعجب کردم پس برفتم تا از شیخ
تعبیر آن خواب بپرسیم شیخ وفات کرده بود و خلقی
بسیار جمع آمده از اطراف و جنازهٔ شیخ برمی گرفتند
هرچند که خواستم که گوشهٔ جنازه بمن دهند ندادند
از بس انبوهی بود و مرا آرزو و قصد این کار شده که
جنازهٔ شیخ برگیرم فایده نبود صبر کردم تا بنهایت
رسید پس بزیر جنازه در رفتم و جنازه را بر سر
گرفتم و می رفتم و مرا از دل مشغولی مرگ شیخ
خواب فراموش

خواب فراموش شده بود چون شب درآمد و در آن
اندوه بخواب رفتم همی ناگاه شیخ را دیدم گفت تعبیر
خواب تو که عرش بر سر گرفته بودی آن عرش جنازهٔ
بایزید بود که وی را بر سر گرفته بودی و مریدی دیگر شیخ را
بخواب دید پرسید که از منکر و نکیر چون رستی شیخ گفت
چون سوال کردند گفتم شما را ازین سوال هیچ مقصود بر
نیاید زیرا که اگر گویم خدایم اوست ازین سخن هیچ سود
نبود باز گردید و از و پرسید که من خود کیستم آنچه او
گوید آن بود اگر من صد بار گویم خداوندم اوست تا
او بندهٔ خود نخواند مرا و شما را هیچ فایده ندهد و یکی
بخوابش دید گفت خدا با تو چه کرد گفت خداوند تعالی
از من پرسید که یا بایزید چه آوردی گفتم خداوندا چیزی
نیاوردم که حضرت ترا شاید ولیکن باری شرک نیاوردم
خداوند گفت جل جلاله اولا لیلة اللبن آن شب
که شیر خوردی شرک نبود و آن چنان بود که شیر خورده

بودم و شکمم بدرد آمد بر زبانم رفت که دوش شیر خورده
بودم و شکمم از آن درد خواست خداوند تعالی آنرا
با من عتاب کرد یعنی جز از ما چیزی دیگر در کار هست
نقلست که چون شیخ را دفن کردند فاطمه که زن
احمد خضرویه بود بزیارت شیخ آمد چون زیارت
کرد گفت میدانند که بایزید که بود گفتند نه تو بدانی
گفت یک شب در طواف خانه بودم ساعتی بنشستم
متفکر در خواب شدم چنان دیدم که مرا بآسمان بردند
تا زیر عرش بدیدم آنجا که زیر عرش بود بیابانی دیدم
پهنا و بالای آنرا نهایت نبود و جمله آن بیابان گل و
ریحان گرفته بود و بر هر برگی از آن گیاه نوشته که بایزید
ولی الله و بسر عمر گفت شیخ را بخواب دیدم گفتم مرا
پندی ده گفت مردمان در دریای بی نهایت اند و دو
پای ایشان گرفته آن دریاست جهد کن تا درین
کشتی نشینی و تن خویش را ازین دریا خلاصی
دهی یکی دیگر گفت بخوابش دیدم گفتم شیخا نجات
درجست

درجست گفت در آسایش بر خویشتن بستن و در زیر
زانوی محنت نشستن چون شیخ ابو سعید ابو الخیر رضی الله
عنه بزیارت مرقد او آمد و ساعتی بایستاد چون باز می
گشت گفت این جاییست که هر کرا چیزی گم کرده باشد
در عالم اینجا باز تواند یافت رحمة الله علیه مقالت
هژدهم ذکر ابو حنیفه کوفی رحمة الله
علیه آن چراغ شرع و ملت این سراج دین و دولت
آن نعمان جهان حقایق آن عمان جواهر دقایق
آن شکوفه چمن معروفی امام اعظم ابو حنیفه کوفی
رحمة الله علیه صفت و نعت کسی که بهمه زبانها ستوده
بود و بهمه دلها مقبول که تواند گفت ریاضت و
مجاهدات او و خلوت و مشاهده او نهایت نداشت
در اصول و فروع و حدیث و شریعت درجه رفیع و نظری
نافذ داشت و بسی مشایخ را دیده بود و با صادق رضی
الله عنه صحبت داشته بود و استاد فضیل و ابراهیم ادهم
بود و بشر حافی و داود طایی بود رحمهم الله چون بزیارت

وچون بمدینه رسید نزدیک روضهٔ سید المرسلین رفت
وگفت السلام علیک یا سید المرسلین از روضهٔ سید المرسلین
علیه الصلوة والسلام آواز آمد که وعلیک السلام یا امام
المسلمین نقلست که در اول کار عزیمت عزلت
وخلوت کرد وتوجه بقبلهٔ حقیقی داشت وروی از
خلق بگردانید وصوف پوشید تا شبی بخواب دید که
استخوانهای رسول علیه السلام از لحد او بر می چید وبعضی را
بر بعضی می گزیدی واختیار می کرد از هیبت آن از
خواب در آمد یکی را از اصحاب دین که در فن تعبیر
مهارتی داشت از تعبیر این خواب پرسید او گفت در
علم پیغمبر وحفظ سنت آن سرور بدرجهٔ بزرگ
رسی چنانکه در آن متصرف شوی واحادیث صحیح از سقیم
تمیز کنی وقتی دیگر بخواب دید مصطفی را صلی الله علیه
وسلم که برو گفت یا ابا حنیفه ترا سبب زنده کردن
سنت من آورده اند قصد عزلت مکن واز برکات انفاس
تو خلق بدرجات خواهند رسید واحتیاط او آن بود که شعبی رضی الله عنه
استاد او بود

استاد او بود و پیر شده بود روزی خلیفه مجمعی ساخت
وشعبی را طلب کرد وجملهٔ عالمان آنجا حاضر شدند خلیفه
بفرمود تا شرطی بنویسند بنام بهر خادمی وضیاعی بعضی
باقرار وبعضی بملک وبعضی بوقف پس خادم از پیش
خلیفه پیش شعبی که قاضی بود آورد وگفت امیر المؤ
منین می فرماید که خط خود بر کاغذ بنویس شعبی
گواهی بخط خود بنوشت وجملهٔ ائمه وفقها خطوط
بنوشتند پس خادم خط بنزدیک ابو حنیفه آورد که
تو اینجا بنویس گواهی خویش ابو حنیفه گفت این
درست نباشد خادم گفت امیر المومنین می فرماید ابو حنیفه
گفت کجاست گفت در سراییست ابو حنیفه گفت
امیر اینجا آید یا من آنجا روم تا شهادت درست باشد
خادم برو درشتی کرد وگفت قاضی وفقها همه بنوشتند
وتو فضولی میکنی ابو حنیفه گفت لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ پس خادم بخلیفه
گفت خلیفه الحاح کرد ابو حنیفه نشنود پس خلیفه

شعبی را طلب کرد و پرسید که در شهادت روایت هست
گفت هست پس گفت تو مرا اگر دیدی که شهادت خود
نوشتی گفت دانستم که بفرمان تست لیکن دیدار
نتوانستم خواست خلیفه گفت این سخن از حق
دور است و این جوان قضا را از تو شایسته ترست
خلیفه منصور اندیشه کرد که قضا بکسی دهد که لایق
قضا باشد پس مشورت کرد بیکی از چهار تن که از فحول
علماء وقت بودند اتفاق کردند یکی ابوحنیفه دیگری سفیان
دیگری شریک دیگری مسعر الدین کرام رضی الله عنهم هر چهار
را بجهت این کار طلب کردند بیاوردند در راه که می آمدند
ابوحنیفه گفت من در هر یک از شما فراستی بگویم گفتند
نیک آید گفت چون نزدیک خلیفه رویم من بحیلتی قضا
از خود دور کنم سفیان و مسعر خود را دیوانه سازند
و شریک قاضی شود پس سفیان در راه بگریخت و در کشتی
نشست و گفت مرا پنهان کنید که سرم بخواهند برید
بی کارد و بتاویل این خبر پیغامبر علیه الصلوة والسلام
فرموده است

فرموده است من جعل قاضیا فقد ذبح بغیر سکین
هر کرا قاضی کردند بی کاردش بکشتند ملاحان او را
پنهان کردند و این سه تن نزدیک خلیفه شدند خلیفه
روی با ابوحنیفه کرد گفت ترا قضا باید کرد ابوحنیفه
گفت ایها الامیر من مردی ام نه از عرب و نه از
سادات عرب چنین که می بینی و سادات عرب
بحکم من راضی نباشند خلیفه گفت این کار را بنسبت
تعلقی نیست این را علم باید ابوحنیفه گفت من این
کار را نشایم و درین قول که می گویم اگر راست می گویم
نشایم و اگر دروغ می گویم هم نشایم از بهر آنکه دروغ
گوی قضای مسلمانان را نشاید و تو خلیفه روا داری که
دروغ گوی را خلیفه خود کنی و اعتماد خون و مال مسلمانان
بروی افکنی این بگفت و نجات یافت پس مسعر پیش
رفت و دست خلیفه بگرفت و گفت تو چگونه و فرزندان
و ستوران تو چگونه اند منصور گفت این مرد دیوانه
است بدر کنید آنگاه شریک را گفت ترا قضا باید

پرسید گفت من مردی ام سودایی و دماغم ضعیف
و با خلل است گفت معالجت کن تا دماغت قوی گردد
و عقلت کامل شود پس قضا بشریک دادند و چنین گویند
که ابوحنیفه بعد از آن از مجلس او را مهجور کرد و پس با او سخنی
نگفت نقلست که یکی از بزرگان وقت را سوال کردند
که تا نیز معجزهٔ انبیا روا بود که در کسی ظاهر شود گفت بود
گفتند کجا گفت در ابوحنیفه نظر کنید در هفت سالگی
قران یاد گرفت و در نه سالگی ادبی تمام حاصل کرد و در
پانزده سالگی سی هزار حدیث حفظ کرد و احادیث
صحیح از سقیم جدا کرد و در هفده سالگی دویست
و شصت هزار حدیث حفظ و مسئله از کلام خدای
تعالی و حدیث رسول علیه الصلوة والسلام استنباط سیلاب آورد
کرد و بیرون آورد نقلست که روزی جمعی کودکان
گوی می زدند گوی ایشان در مجمع ابوحنیفه افتاد
هیچ کودک در نمی آمد تا گوی بیرون برد که هیبت آن
مانع بود یکی از کودکان

مانع بود یکی از کودکان گفت این چه کار باشد من در
شوم و بیرون آرم پس بمیان ایشان درآمد و آن
گوی بیرون آورد ابوحنیفه گفت این کودک حلال زاده
نیست که به بی شرمی درآمد و چون تفحص کردند
چنان بود گفتند ای امام مسلمانان بچه دانستی گفت
اگر حلال زاده بودی حیا او را مانع آمدی نقلست که
ابوحنیفه را بر یکی مالی بود و در محلهٔ آن مرد یکی از
شاگردان او وفات کرده بود ابوحنیفه بجنازهٔ
او حاضر شد و آفتاب گرم بود و جایگاهی که در سایه
نشستی نبود مگر زیر دیوار آن مرد که مال بر او داشت
و جمعی مردم آنجا نشسته بودند پس برخاستند و امام
را گفتند که بسایه بنشین چندانکه گفتند اجابت
نکرد پس گفت سبب آن نیست که بر صاحب این دیوار
مرا مالیست از سایهٔ دیوار او نتوانم که منفعت گیرم

پانصد رکعت [illegible]

گیرم که پیغمبر علیه الصلوة فرموده است که کل قرض
جر منفعة فهو ربوا اگر منفعتی گیرم از سایهٔ
دیوار او ربوا باشد نقلست که عادت کرده بود که
هر شب سیصد رکعت نماز کردی روزی بجایی میگذشت کودکان
بازی می کردند یکی گفت این مرد که میگذرد هر شب پانصد
رکعت نماز کند تا ظن ایشان در حق من راست
شود پس از ان هر شب پانصد رکعت نماز کردی روز
دیگری می گذشت کودکان بازی می کردند کودکی با دیگر
گفت این مرد که می گذرد هر شب هزار رکعت نماز می کند
ابوحنیفه چون این بشنید تا خود نیت کرد که هر شب
هزار رکعت نماز کنم تا ظن این کودک در حق من
خطا نبود بعد از ان هر شب هزار رکعت نماز کردی
تا مدتی برین بگذشت روزی شاگردی از شاگردان
او گفت که مردمان می گویند که ابوحنیفه شب نمی خسپید
گفت اکنون نیت کردم که شب نخسپم گفت چرا گفت زیرا که
خدای تعالی می فرماید یحبون ان یحمدوا بما لم
یفعلوا

یفعلوا گفت بنده کانند که دوست دارند که ایشانرا
بچیزی که نکرده باشند باز گویند اکنون من نیز پهلو
بر زمین ننهم تا از ان قوم نباشم که این وعید در حق
ایشان آمده است و چنین گویند که بعد از ان سی سال نماز
بامداد را بوضوی نماز خفتن گزاردی چنانکه نقل کرده
اند که هر دو زانوی او چون زانوی شتر شده بود از بس که
در سجده بود و گویند یکبار توانگری را تواضع کرده بود
و نیت او در ایمان او بود نه توانگری وی گفت هزار
ختم قران کردم کفارت آنرا نقلست که مردی مال
دار بود امیر المومنین عثمان را دشمن داشتی تا بحدی که
گفتی عثمان جهود بود ابوحنیفه را ازین معنی خبر دادند
ابوحنیفه او را بخواند و دران شهر جهودی بود هم مالدار
او را پسری بود پس روی بدان مرد کرد و گفت دختر
ترا بفلان جهود خواهم داد آن مرد ازین سخن غمناک
شد و لرزه بروی افتاد گفت آخر امام مسلمانانی
روا داری که دختر مسلمان را در خانهٔ جهودی

فرشتہ وا این خود چگونہ توان اندیشید ابو حنیفہ گفت
سبحان اللہ چون تو روا نمی داری کہ یک دختر خود را
بخانہ جہودی فرستی و نمی پسندی چون روا بود کہ
محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دو دختر خود را بجہودی
دہد آن مرد در حال بدانست و توبہ کرد و دیگر ہرگز
با سر آن گناہ نشد گویند روزی در بازار می رفت بمقدار
سر ناخن گل بجامہ او رسید بدجلہ رفت و آنرا می شست
گفتند یا امام مسلمانان بمقدار درمی نجاست رخصت
میدہی و تو این قدر می شوی گفت آری فتوی چنانست
و تقوی چنین و گویند چون داود طائی مقتدای اہل شد ابو حنیفہ
را گفت ای استاد اکنون چہ کنم امام گفت بر تو باد کہ
بکار بستن علم کہ ہر علمی کہ آنرا کار نبندی چون جسدی
بود کہ روح ندارد و گویند گاہ بودی چہل ختم قرآن
کردی تا مسئلہ کہ بر وی مشکل بودی کشف گشتی شیخ
ابو علی جلابی گوید کہ من بشام بودم بر سر خاک بلال
مؤذن

مؤذن رضی اللہ عنہ ناگاہ بخواب شدم خود را در مکہ
دیدم کہ پیغامبر علیہ الصلوة والسلام از باب بنی شیبہ
درآمد پیری را در کنار گرفتہ چنانکہ اطفال را گیرند بشفقت
تمام پیش او باز دویدم و بوسہ بر پایش می نہادم
و در تعجب می بودم تا آن پیر کیست پیغمبر صلی اللہ
علیہ وسلم بر حکم اعجاز بر باطن من مطلع شد مرا گفت
این امام تست و مقتدای اہل دیار تو ابو حنیفہ رضی اللہ
عنہ گفت کہ یحیی معاذ رحمة اللہ علیہ گفت پیغمبر را
صلی اللہ علیہ وسلم بخواب دیدم گفتم این اطلبک یا رسول اللہ
قال عند علم ابو حنیفہ مناقب او بسیارست و مجاہدہ
او بیشمار و پوشیدہ نیست تا بیان حاجت افتد کہ خود جملہ
کتب بمناقب و فضایل او ناطق ست اما اینقدر برای
تبرک ذکر کردہ شد و ختم کردیم رضی اللہ عنہ
مقالت نوزدہم ذکر امام شافعی رضی اللہ عنہ

ان سلطان شریعت آن برهان حقیقت آن مفتی اسرار
الهی آن مهدی انوار نامتناهی آن وارث ابن عم نبی
وتد عالم شافعی مطلبی رضی الله عنه شرح حال او دادن
حاجت نیست که همه عالم پر نور از شرح حال وی است فضایل
فضایل و شمایل و مناقب و محامد او از حد وصف بیرون است
و همین تمامست که شعبه زوجه نبوی بود و میوه شجره
مصطفوی و در فراست و کیاست یگانه بود و در
مروت و فتوت اعجوبه وقت خود بود هم کریم جهان
و هم جواد زمان بود افضل و اعلم وقت بود هم حجة
الائمة من قریش و هم مقدم قدوة القریش بیش ریاضت
و کرامات و مجاهده و مشاهده او بسیار است و مناقب
او بیشمار و این کتاب تحمل آن نکند در سیزده سالگی
میگفت سلونی ما شئتم و در پانزده سالگی فتوی
میداد احمد حنبل رضی الله عنه که امام جهان بود و سیصد هزار

حدیث

حدیث حفظ داشت با این همه بزرگی بشاگردی
او آمد و در غاشیه داری او سر برهنه کرد قومی برو
اعتراض کردند که مردی بدین درجه در پیش
کودکی بیست و پنج ساله پیاده بایستد و صحبت استادان
ترک کند احمد گفت هر چه یاد داریم معانی آن او میداند
که اگر او بما نیفتادی ما بر در خواستمی ماندی که
ما حدیث بیش ندانسته ایم حقایق اخبار و آیات
او فهم کرده است شافعی چون آفتابیست جهان را
و هم احمد گفت که در عهد شافعی هیچکس نمیدانم که
منت او بزرگتر باشد بر اهل اسلام الا شافعی را
تا بجدی که گفت در نماز می گویم اللهم اغفر لی و لوا
لدیّ و لمحمد بن ادریس و هم احمد گفت شافعی
فیلسوفیست که در چهار علم ثانی ندارد در علم لغت
و اختلاف الناس و علم معانی و علم فقه و هم
احمد گفت در معنی این حدیث که مصطفی علیه الصلوة
والسلام

کفته است که بر هر صد سال مردی را برانگیزد الله تا
دین من در خلق آموزد در صد اول عمر بن عبد العزیز
بود و در صد دوم شافعی رضی الله عنه و حریری
کفت اگر عقل شافعی با عقل یک نیمه خلایق زمان
وزن کردندی عقل شافعی راجح آمدی و بلال احمد
خاص کفت رحمة الله علیه از حضرت پیر سیدم
علیه الصلوة والسلام که در شافعی چه کویی کفت
او از اوتاد ست و در ابتدا در هیچ سوری و عروسی
دعوت نرفتی و همه پیراهای ماتم شدی و بوسیه
سوزان و کریان بودی و در تصوف بر همه سابق شد
چنانکه عبد الله انصاری کفت رحمة الله علیه مذهب شافعی
رضی الله عنه ندارم اما ویرا بغایت دوست میدارم که در هر
معامله او که می نکرم او را درپیش می بینم نقلست
شافعی رضی الله عنه کفت که پیغامبر را صلی الله علیه وسلم بخواب
دیدم مرا کفت ای پسر تو کیستی کفتم یا رسول الله یکی از
کروه تو

کروه تو پس کفت بمن نزدیک آی بود نزدیکتر شدم
کفت دهن باز کن باز کردم آب دهن مبارک خود در دهن
من انداخت چون شکر بر زبان و لب من رسید پس مرا کفت برو
برکات خدای بر تو باد همان ساعت مرتضی علی را رضی الله
عنه دیدم که انکشتری خویش بیرون کرد و در انکشت من
کرد تا علم نبی و ولی در من سرایت کرد نقلست که
امام شافعی رضی الله عنه شش ساله بود بر بیرستا می شد
و مادرش پیره زنی بود هاشمی بکمال زهد و دیانت از آنسه
تا هرکجا امانتی بودی پیش او آوردندی روزی دو تن آمدند
و جامه دانی پیرزن جامه بنزدیک او امانت نهادند و کفتند
تا هر دو نیاییم امانت ندهی چون مدتی شد آن پیره زن را
آن شرط فراموش شد ناکاه از آن دو یکی بیامد که فلان
امانت بمن ده پیره زن جامه دان بوی داد روز چند
برآمد آن دیکر بیامد که امانت بیاور زن را آن سخن
بیاد آمد اما فایده نداشت کفت امانت یار تو برد کفت
شرط کرده بودیم که تا هر دو بهم نیاییم ندهی پیره زن م

فرو ماند مرد موکل قاضی آورد و در کوفت و در
کفت کوی بودند که ناکاه شافعی از دبیرستان
در رسید مادر را دید که می کریست و متحیر شده
کفت ای مادر چه بوده است این زن واقعه بر کفت
شافعی کفت خصم کیست تا جوابش دهم مرد کفت منم
شافعی کفت شرط این بوده است که تا هر دو بهم نباشید
امانت ندهد مرد کفت بلی شافعی کفت اکنون شرط
وفا کن امانت بستان و یار خود را حاضر آور مرد فرو
ماند و بازکشت بعد از آن بشاکردی مالک پیوست
و مالک هفتاد و نه ساله بود و شافعی هنوز طفل
بود چندان که تحصیل کرد و در علم فقه بکمال رسید تا بجدی
که بر در سرای مالک نشستی و هر فتوی که مستفتی بیرون
آوردی کفتی بمن ده تا ببینم چون مطالعه کردی کفتی باز
کرد تا بهتر احتیاط کند مالک چون بدیدی حق بدست شافعی
بودی و مالک هم بدو می نازیدی در آن کیاست و فراست
نقلست که حنیفه وقت هارون الرشید بود و شبی
با عیال خود زبیده خاتون مناظره می کرد زبیده

کفت

کفت ای دوزخی هارون او را کفت اکر من دوزخی
ام ترا طلاق دادم هر دو از یکدیکر جدا کشتند و هارون
را محبت زبیده تمام در سینه جای کرفته بود نفیر
از جان هارون بر آمد پس منادی فرمود که هر که در بغداد
فقیه و امام است بدار الخلافه حاضر آیند چون جمع
آمدند این مسئله را فتوی کردند جمله کفتند این مسئله مشکل
است که داند خلیفه بهشتی است یا دوزخی همچنین هر روز
جمع می آمدند و هیچ جواب مقرر نمی شد و همه عاجز شده
کشتند روز هفتم شافعی با ایشان حاضر شده بود
چون مسئله در میان انداختند شافعی برخواست که من جواب
کویم و پیشتر شد همه متعجب ماندند کفتند مکر دیوانه است
جایی که چندین علمای کبار و ائمه فرو ماندند کودکی چه داند
پس خلیفه او را پیش خواند و کفت جواب چیست کفت سوال
مرا جواب ده پس کفت حاجت تراست بمن یا مرا بتو
کفت مرا بتو شافعی کفت اکنون از تخت فرود آی

و مرا بر تخت نشاند که قدر علما بزرگست و جایگاه
ایشان رفیع است خلیفه از تخت فرود آمد و شافعی
را بر تخت نشاند پس گفت جواب بگو شافعی گفت اکنون
مرا یک سوالست تو آنرا جواب گوی تا من نیز مسئله ترا
جواب گویم خلیفه گفت آن سوال چیست گفت بر هیچ
معصیتی قادر شده که از بیم خدای تعالی از آن معصیت
باز ایستاده باشی خلیفه گفت شده و آن چنان بود که روزی
بر سریتی از پدرم در حرم قادر شدم و عزم معصیت
کردم باز از خدای تعالی ترسیدم باز ایستادم و توبه کردم
شافعی گفت بخدا که این که تو گفتی چنین است گفت بخدا که
چنین است گفت حکم آنست که تو از اهل بهشتی و طلاق
واقع نیست آن همه علما نعره بر آوردند که بچه حجت گفت
بقرآن قوله تعالی وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ وَنَهَى
النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَاْوٰى هر که قصد
معصیتی کند و خوف خدای تعالی او را از آن باز دارد
بهشت جای اوست این بگفت و برخاست پس خلیفه را
گفت بهشتی

گفت بهشتی بقول خدای تعالی و زبیده زن تست
جمع علما تحسین فراوان کردند و گفتند هرکه حال کودکی
چنین است در حال شباب و بزرگی بنگر تا خود چگونه
بود هارون قریب ده هزار دینار بدو داد هنوز ببازار
نرسیده بود همه را بمردمان بخشیده بود یکی از مشایخ
کبار روایت کنند که شبی پیغامبر را علیه الصلوة والسلام
بخواب دیدم گفتم یا رسول الله از تو بمن روایتی رسید که
خدای تعالی را در زمین اوتاد اند و اولیا و ابرار گفت
آری روایت رسانیده اند گفتم یا رسول الله چه باید کرد تا یکی را
از ایشان بدانم گفت محمد بن ادریس از ایشان است
نقلست که هر سال از روم مالها بهارون الرشید می فرستا
دند یک سال هیچ نفرستادند و گفتند مارا علماء اند چنانکه
شما را و جماعتی از مسلمانان گفتند باید که علماء ایشان با علماء
ما مناظره کنند اگر علماء ایشان بهتر دانند و دانش
ایشان بیشتر است ما مال فرستیم و اگر علماء ما بهتر اند

ایشان مال و جهات هر ساله را فرستد چهار صد مرد از
علما ترسا آمدند با هارون بشافعی کس فرستاد که جماعتی
از علماء روم آمده اند کسی جا نشینند تا مناظره کنند شافعی
گفت بر لب دجله سی اتفاق کردند و اهل بغداد آنجا حاضر
آمدند شافعی آمد گلیمی دوش افکنده چون بکنار دجله
رسید بر روی آب انداخت و بر آنجا نشست و گفت
هر که را با ما مناظره است اینجا آید علماء روم
چون آن بدیدند زنارها ببریدند و بیکبار مسلمان
شدند پس خبر بملک روم بردند احوال مناظره
چنین شد ملک روم گفت الحمد لله که شافعی ~~قران~~
~~حفظ ندارد و چنان~~ اینجا نیامد اگر نه در همه
ملک روم زناردار نماندی و گویند که هارون الرشید
را گفتند که شافعی قران حفظ ندارد و چنان بود
خواست که امتحان کند ماه رمضان امامتش فرمود
بس شافعی

بس شافعی هر روز یک جزو قران حفظ می کرد
و شب در جزو قران در تراویح می خواند تا همه
قران ختم کرد و کس ندانست نقلست که وقتی
در کعبه مجاور نشسته بود مال بسیار فرستاده بودند تا
بر مجاوران قسمت کنند بعضی از آن مال نزدیک شافعی
آوردند گفت خداوند مال چه گفته است گفتند گفته است
که این مال بر درویشان متقی دهید گفت مرا این مال نشا
ید گرفت که من متقی نیستم و گفت هر که علم در جهل آموز
و حق علم ضایع کرده باشد و هر که علم را از اهل او باز
دارد ظلم کرده است و گفت هرگاه عالم علم را برخصت و
تاویل مشغول کرد بدانکه از وی هیچ نیاید و گفت من بنده
کسی ام که مرا از ادب یک حرف تعلیم داده و گفت
اگر همه دنیا را بگرده بمن فروشند نخرم و گفت هر کرا
همت آن بود که در شکم او چیزی رود قیمت او آن بود که
از شکم او بیرون آید و گویند در عهد او زنی بود که دو
روی داشت و شافعی را می بایست که او را ببیند

برای عبرت را بصد دینار مهرش بخواست و بدید
و طلاق داد نقلست که ربیع گفت در خواب دیدم
پیش از وفات شافعی که آدم علیه السلام وفات کرده و خلق
می خواستند که بجنازهٔ او بیرون روند چون بیدار
شدم از معبری سوال کردم گفت کسی عالم ترین زمانه
و فاضلترین وقت باشد وفات کند که علم خاصهٔ آدم است که
قوله تعالی و علم آدم الاسماء کلها پس از آن بسی بر نیامد که
شافعی وفات کرد نقلست که در وقت وفات وصیت
کرد که فلان کس را بگوئید تا مرا بشوید چون خبر بدان
مرد رسید بیامد و او را تذکره بود بخواست و جمع کرد
هفتاد هزار درم شافعی را قرض بر آمده بود آن مرد
همه را بداد گفت شستن من او را همین بود بدان شستن
این خواست و ربیع بن سلیمان گفت بعد از وفات
او را بخواب دیدم گفتم خدای تعالی با تو چه کرد گفت
مرا بر کرسی نشاند و زر و مروارید بر من نثار کرد و هفصد
هزار چند دینار بمن داد تاج الی النظر الی وجهک الکریم
ومباح کرد

ومباح کرد مرا تا در روی بنگرم تا وقتی که خلق بر
خیزند و گفت هر که ترا دوست دارد از آتش دوزخش
آزاد کنم و از عذاب خودش ایمن گردانم و در جوار
خودش فرود آرم مقالت بیستم ذکر
امام احمد حنبل رضی الله عنه آن مقتدای اهل دیانت
آن پیشوای اهل زهد و امانت آن صاحب ورع یگانه
آن بی نظیر وقت و زمانه آن سنت آخر و اول امام بحق
احمد حنبل رضی الله عنه شیخ اهل سنت و جماعت بوده
و امام دین و دولت و هیچ کس را در علم احادیث آن حق
نیست که او را در ورع و تقوی و ریاضت و کرامات شانی
عظیم داشت و صاحب فراست بود و مستجاب الدعوة و جمله
فرق او را مبارک داشتندی و از غایت زهد و انصاف
مذهب مشبهه بر وی افراط و افترا کرده اند پاکست و مبرا
تا بحدی که گویند پیشش یک روز معنی این حدیث میگفت خمرت
طینة آدم و در این معنی که میگفت دست از آستین بیرون
کرده بود احمد گفت چون سخن ید الله میگوی بدست اشارت مکن

و بسی مشایخ کبار را دیده بود چون ذو النون مصری و بشر
حافی و معروف کرخی و سری سقطی رضی الله عنهم
و غیر ایشان و بشر حافی گفت احمد حنبل را سه خصلت است
که مرا نیست حلال طلب کند برای خود و بر عیال خود و من
برای خویش نیز نتوانم کرد و سری سقطی گفت او پیوسته
مضطر بودی در حال حیوة از طعن معتزله و در حال وفات
نیز خلاصی نمی یابد و او از مذهب مشبهه بری است چون
معتزله ببغداد غلبه کردند گفتند او را تکلیف باید کرد تا
قرآن را مخلوق گوید پس عزم کردند تا او را بدار الخلافه
خوانند سرهنگی که قاصد بود گفت ای امام زینهار مردانه باش که
من وقتی دزدی کردم و هزار چوب بزدند مقر نیامدم تا آخر
رهایی یافتم من در باطل چنین صبر کردم تو که بر حقی اولی تر که
صبر کنی چون صورت حال با احمد بگفت و احمد بدار الخلافه
حاضر کردند هر چند گفتند بگو که قرآن مخلوق است احمد گفت لا [illegible] که
قرآن مخلوق باشد هر چند گفتند از قول خود رجوع نکرد تا بغایتی
که او را بر عقابین کشیدند و هزار تازیانه بزدند که
بگوی که قرآن

بگوی که قرآن مخلوق است و او نگفت و گویند که در آن حال بند
ازارش گشاده شد و دستهایش بسته بود چون خواست که
عورتش برهنه گردد دو دست پدید آمد و بند ازارش
در بست چون آن برهان بدیدند دست از و باز داشتند
اند و گویند هم در آن حالت وفات یافت چون وفاتش
نزدیک رسید قومی در آمدند و گفتند چه گویی درین قوم که
ترا بزدند گفت چه گویم چون برای خدا زدند چون پنداشتند
شتند که من بر باطلم و ایشان بر حقند من بقیامت بمجرد
زدن با ایشان خصومت نکنم نقلست که احمد در شب
آبی وضوی ساخت دیگری بر بالای او وضوی ساخت
چون بنگریست نیابد که امام را که اهلیت باشد برخواست
و بر زیر دست او آمد چون آن مرد را وفات رسید بخوابش
دیدند گفتند خدای تعالی با تو چه کرد گفت بیک حرمت که احمد را
داشتم بر من رحمت کرد و مرا بیامرزید نقلست که احمد
در بغداد نشستی اما هرگز نان بغداد نخوردی گفتی این زمینها

و بسیار مشایخ کبار را دیده بود چون ذوالنون مصری و بشر
حافی و معروف کرخی و سری سقطی رضی الله عنهم
و غیر ایشان و بشر حافی گفت احمد حنبل را سه خصلت است
که مرا نیست حلال طلب کند برای خود و بر عیال خود و من
برای خویش بیش نتوانم کرد و سری سقطی گفت او همیشه
مضطر بودی در حال حیوة از طعن معتزله و در حال وفات
نیز خلاصی نمی یابد و او از مذهب مشبهه بری است چون
معتزله ببغداد غلبه کردند گفتند او را تکلیف باید کرد تا
قرآن را مخلوق گوید پس عزم کردند تا او را بدار الخلافه
خوانند سرهنگی که قاصد بود گفت ای امام زینهار مردانه باش که
من وقتی دزدی کردم و هزار چوبم بزدند مقر نیامدم تا آخر
رهایی یافتم من در باطل چنین صبر کردم تو که بر حقی اولیتر که
صبر کنی چون صورت حال با احمد بگفت و احمد بدار الخلافه
حاضر کردند هر چند گفتند بگو که قرآن مخلوقست احمد گفت لا و ابدا که
قرآن مخلوق باشد هر چند گفتند از قول خود رجوع نکرد تا بغایتی
که او را بر عقابین کشیدند و هزار تازیانه بزدند که
بگوی که قرآن

بگوی که قرآن مخلوقست و او نگفت و گویند که در آن حال بند
ازارش گشاده شد و دستهایش بسته بود چون خواست که
عورتش برهنه گردد دو دست پدید آمد و بند ازارش
دربست چون آن برهان بدیدند دست از وی بازداشتند
اند و گویند هم در آن حالت وفات یافت چون وفاتش
نزدیک رسید قومی در آمدند و گفتند چه گویی درین قوم که
ترا بزدند گفت چه گویم چون برای خدا زدند چون پنداشتند
که من بر باطلم و ایشان بر حق من بقیامت بمجرد
زدن با ایشان خصومت نکنم نقلست که احمد بر لب
آبی وضو می ساخت دیگری بر بالای او وضو می ساخت
چون بنگریست بنا بود که امام را اگر اهبیت باشد برخواست
و بر زیر دست او آمد چون آن مرد را وفات رسید بخوابش
دیدند گفتند خدای تعالی با تو چه کرد گفت بیک حرمت که احمد را
داشتم بر من رحمت کرد و مرا بیامرزید نقلست که احمد
در بغداد نشستی سالها هرگز نان بغداد نخوردی گفتی این زمین را

امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه بر غازیان وقف کرده و این حق
ایشان است پس زر بموصل فرستادی تا از آنجا آرد آورند
و او بخوردی پسرش صالح بن احمد یک سال در اصفهان قاضی
بود و همیشه صایم الدهر و قایم اللیل بود در شب دو ساعت
بیش نخفتی و بر در سرای خانه ساخته بود که در بنداشت
و شب و روز در آنجا نشستی که نباید که در شب کسیرا مهمی باشد
بیاید و در بسته یابد یکروز از خانهٔ صالح برای نان احمد
خمیرمایه نبود از خمیرمایهٔ خانهٔ پسر بستدند و نان
ساختند و پیش احمد آوردند و گفتند خمیرمایه از خانهٔ صالح
است پس احمد نان را در پیش نهاده بود و می‌نگریست بعد از آن
گفت او یک سال قاضی بوده است خمیرمایهٔ او حلق ما را نشاید
او را گفتند این نان را چه کنیم گفت بنهید تا درویش بدر
خانه آید گویید که خمیرمایه از آن صالح است و آرد از آن
احمد بستان اگر خواهی چنین گویند که چهل روز آن نان
در خانه بود که هیچ درویش نرفت که آنرا بستاند بعد از آن
بوی گرفته بود در دجله انداختند احمد گفت چه کردید
گفتند در دجله

پس دعا کردم گفتم یا رب تقرب بتو بچه چیز فاضلتر
بگفت بکلام من قرآن از وی پرسیدند که اخلاص چیست
گفت آنکه از آفت اعمال خلاص یابی و گفتند
توکل چیست گفت الثقة بالله فی الرزق باور داشت
خدای تعالی در روزی گفتند رضا چیست گفت آنکه کارهای
خود بخدا گذاری و بسپاری گفتند محبت چیست گفت از
بشر حافی پرسید که تا وی زنده است من این را جواب
نگویم نقلست که چون کارش بنزع رسید در آن حالت
اشارت میکرد و چیزی می‌گفت و هیچ معلوم نمی‌گشت پسرش
گوش بر دهان او نهاد می‌گفت نه هنوز گفت ای پدر این
چه حالتست گفت وقتی با خطر است اکنون چه جای جوابست
بدعا مددی کن که جمله حاضران بر بالین احمد عن الیمین و عن الشمال
قعید نشسته‌اند و ابلیس در برابر من ایستاده است و خاک
ادبار بر سر می‌کند و دست تاسف می‌مالد و می‌گوید ای احمد
از دست من جان بردی من می‌گویم نه هنوز تا یک نفس

مانده است جان در خطر است چون وفات کرد جنازهٔ
او بر گرفتند مرغان بهوا می آمدند و خویشتن را بر جنازهٔ
او می زدند تا گویند چهار صد هزار جهود و زنار دار و زنار
با برهم دریدند و مسلمان شدند و نعره می زدند که لا اله الا
الله محمد رسول الله یکی از مشایخ را پرسیدند که لطف او
در حال زنده گی بیش بود یا در حال مرگ گفت او را
دعا این بود که همیشه می گفت خداوندا هر کرا ایمان
نداده بده و هر کرا داده باز مستان و دیگر آنکه در
حال مرگ با ایشان رفیق کن محمد بن خزیمه گفت
احمد را بعد از وفات بخواب دیدم که همی بخرامیدی
گفتم این چه رفتن است گفت رفتن مقربان بدار
السلام گفتم خدای تعالی با تو چه کرد گفت خدای تعالی
مرا بیامرزید و تاج کرامت بر سر من نهاد و نعلین عزت
در پای من کرد و گفت یا احمد برای آنست که قرآن
را نگفتی که مخلوقست پس فرمود که مرا بیخوان
بدان دعا ها که

بدان دعا ها که بتو رسیده است

در نفحات است ابن نصر
ابو سلیمان داود از کبار بود
الطائی رحمة الله تعالی اهل التصوف رضی الله
مشایخ و سادات و شاگرد ابو حنیفه و غیر ایشان
در زمانه بی نظیر و ابراهیم ادهم بود الفقها بود
عنه و از اقران فضیل و در طریقت مرید حبیب راعی و فقه فقیه
از طبقه اولی است و افر داشت بدرجهٔ اعلا و
و در جمله علوم حظی

حرف فرا

ها ء ح خ ع غ
اظهار اخفی
ت ث ج
د ذ ر
س ش ص
ض ط ظ
ف ق ک

با غنّ
بی غنّ
م ن و ی
ر ل

قلب ب
قلقله
قطب جد
هر آیتیک آخرینده
یا کن کلمه
۲۰۱

خطبه عيد فطر

سبحان من نور قلوب العارفين بنور المعرفة
والايمان وشرح صدور الصادقين بشرح والعرفان
والكرم عبادة المؤمنين بصيام شهر رمضان
سبحان من فتح على الصائمين ابواب الرحمة والرضوان
ووعد لهم دخول بابا من ابواب الجنان لما اخبر نبي
آخر الزمان ان في الجنة بابا يقال له الريان لا يدخلها
الا الصائم رمضان سبحان من شرف خلوف فم
الصائمين على رائحة المسك والزعفران واوجب
جزاء صيامهم بالكرم والامتنان وبشرهم بالحور
والقصور والغلمان سبحان من انزل القرآن
على نبيك واشرف ليلة من ليالي شهر رمضان
وجعل فيها ما خيرا من الف شهر بالعدل والاحسان
ونشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له
خالق

خالق الجنة والنيران ونشهد ان محمدا عبده
ورسوله سيد الثقلين وحبيب الرحمن
وصلى الله عليه وعلى آله واصحابه بعدد الانس والجان
خصوصا على الامام اول الصحابة وافضلهم
امير المؤمنين ابي بكر الصديق صاحب رسول الله
في كل مكان وعلى الامام اعدلهم امير المؤمنين
عمر الفاروق قاتل الكفرة والطغيان وعلى الامام
احلمهم عثمان ذي جامع القرآن وعلى الامام
اشجعهم امير المؤمنين علي المرتضى
الولي اسد الله الملك المنان وعلى الشمسين
القمرين الامامين الهمامين السعيدين الشهيدين
الكاملين الفاضلين المصطفى سبطين المرتضى
ابنين ابي محمد الحسن وابي عبد الله الحسين

١٥٦

[illegible] ردم جای [illegible]

[illegible] من آیین نپذیرفتی نپسند

چو یوسف این سخن بشنید زو [illegible]

[illegible] بجستم [illegible]

من ای بینای دانا [illegible]

بگفت این وز میان [illegible]

الف کرد زدو شاخ لاله [illegible]

چو گشت [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] این [illegible]

[illegible] باز آمدن [illegible]

برون رفت از [illegible]

[illegible]

[illegible] الطاهرين حمزة والعباس وعلى من
تابعهم من الناس وأسلموا تسليما. ايها الناس
كثيرا ايها امة محمد عليه الصلوة والسلام اعلموا
ان يومكم هذا يوم شريف وعيد لطيف للخواصة
والعام ايها الاخوان ادوا صدقة التى
واجبت على لسان سيد الانام عن انفسكم
واولادكم من كل صغير وكبير وعن عبيدكم
من كل صغير وكبير نصف صاع من بر او صاع من تمر
او صاع من شعير فانها سبب خلاصكم من عذاب
السعير فبادروا الى اخراجها قبل الخروج الى المصلى
اغناء للفقير قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
ان صلوتكم وصيامكم معلقة بين السماء والارض
حتى تؤدوا الفطرة من الرجال والنساء الوداع

الوداع

...م ای بیگا...

...دیدن — ز وصل من بکام دل رسید

...ستانی — ز یوسف چو بدید آن مهربانی

...کام او داد — بوصل خویشتن آرام او داد

...دوانی خبر انداخت — [illegible] هیچ طرح دیگر انداخت

...رن دمانش بنگارد — ز دستان طوق [illegible] ساعدش [illegible] کرد

...جانرا هدف — ز شوقش [illegible] تن با صدف کرد

...شتت ... هدف — پی گوهر صدف [illegible]

...[illegible] پاس — ولی [illegible] حکم عصمت پاس

...ضا کرم و یوسف — [illegible] اسباب [illegible]

...بار [illegible] — یکی غنچه گشادی [illegible]

...[illegible] چشم [illegible] — [illegible] پرده در [illegible]

...ش کردگانی پرده [illegible] — دران پرده [illegible] نشسته [illegible]

...ت آنکس [illegible] بنده — [illegible] بنده کانش می پرستم

...[illegible] — [illegible] طبله [illegible]